

Statistikk

Rusmidler i Norge 2012

Alcohol and Drugs in Norway

Redaktør (editor):
Marit Edland-Gryt

Redaksjonsutvalg (Editorial group):
Anders Bryhni, Astrid Skretting, Marianne Lund og Elin K. Bye

Oversettelse (translation):
Chris Saunders

Redigering og korrektur:
Linda Solheim

Utgitt av:
Statens institutt for rusmiddelforskning

Produced by:
Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Design og trykk (print):
www.07.no

ISBN 978-82-7171-387-4 (trykt)
ISBN 978-82-7171-388-1 (pdf)

SIRUS Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Forord

Denne publikasjonen presenterer en oversikt over statistikk knyttet til rusmidler og tobakk. Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) henter tallmaterialet som presenteres fra offentlig statistikk og fra egne undersøkelser. Dette er den 24. utgaven av *Rusmidler i Norge*.

Rusmidler i Norge 2012 presenterer oppdaterte tabeller om forbruk, tilgjengelighet, økonomi, kriminalitet, skadevirkninger og tjenestetilbudet knyttet til alkohol, narkotika, tobakk og avhengighetsskapende legemidler. Nytt i 2012 er blant annet beslagsdata for syntetiske cannabinoider. De fleste tabellene er også tilgjengelig i instituttets nettbaserte statistikkdatabase, RusStat (<http://statistikk.sirus.no>). Her kan man finne ytterligere informasjon, og i mange tilfeller lengre tidsreier enn det som publiseres i papirutgaven.

Målsetningen med *Rusmidler i Norge* er å gjøre statistikk på rusmiddelfeltet mer tilgjengelig. Kapitlene er organisert ut fra temaområder. Vi håper publikasjonen vil være til hjelp både i forbindelse med opplysningsvirksomhet, ved planlegging og gjennomføring av forebyggende tiltak, for forskningsformål og for dem som har generell interesse for rusmiddelfeltet. For å gjøre heftet mer tilgjengelig for en utenlandsk leserkrets, presenteres all tekst også på engelsk.

Store deler av statistikken som her publiseres er offentlig statistikk innhentet fra flere ulike kilder. Vi vil takke for konstruktivt samarbeid med alle som har bidratt fra Folkehelseinstituttet, Statistisk sentralbyrå, Kripos, Helsedirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet, Tollvesenet, LAR Øst, Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF), Forsvarsstaben, Vinmonopolet, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, Velferdsetaten i Oslo kommune og Norsk pasientregister. Vi vil også takke alle på SIRUS som har bidratt.

Oslo, oktober 2012

Pål Kraft
Direktør

Preface

This publication presents a selection of statistics related to alcohol, tobacco and other substances. The National Institute for Drug and Alcohol Research (SIRUS) obtain the data from public statistics and from our own studies. This is the twenty-fourth edition of *Alcohol and Drugs in Norway*.

Alcohol and Drugs in Norway 2012 presents updated tables on consumption, accessibility, economy, criminality, harmful effects, and services related to the use of alcohol, drugs, tobacco and/or addictive medicinal drugs. For the first time, we also report data on seizures of synthetic cannabinoids. Most of the tables presented can be found in the institute's web-based statistics database, RusStat (<http://statistikk.sirus.no>). The database contains further information, and, in many cases, longer time series than in the printed edition.

The purpose of *Alcohol and Drugs in Norway* is to bring the statistics out to a wider readership. The chapters are organised thematically. We hope the publication will be of use in information-related work, planning and implementation of preventive programmes, research activity and for readers with a general interest in the subject of alcohol, tobacco and other substances. In order to make the booklet more accessible to a foreign readership, *Alcohol and Drugs in Norway* is also available in English.

Many of the statistics published here are public statistics retrieved from a number of different sources. We would like to thank everyone who helped us at the Norwegian Institute of Public Health, Statistics Norway, National Criminal Investigation Service, Directorate of Health, Ministry of Health and Care Services, Norwegian Customs Authority, LAR Øst/Norwegian Centre for Addiction Research (SERAF), Norwegian Defence Staff, Vinmonopolet, Central offices of the Norwegian Correctional Services, City of Oslo (Agency for Welfare) and the Norwegian Patient Register. We would also like to thank people at SIRUS for their contribution.

Oslo, October 2012

Pål Kraft
General Director

Innhold

Forord	2
Liste over tabeller og figurer	6
■ 1 Omsetning av alkohol, tobakk og avhengighetsskapende legemidler	17
■ 2 Bevillinger for alkoholomsetning	49
■ 3 Økonomi: Alkohol og tobakk	61
■ 4 Kriminalitet: Alkohol, tobakk og andre rusmidler	77
■ 5 Dødsfall og sykdom: Alkohol og andre rusmidler	109
■ 6 Tjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer	129

Contents

Preface	3
List of tables and figures	11
■ 1 Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs	17
■ 2 Licences to sell and serve alcohol	49
■ 3 Economy: Alcohol and tobacco	61
■ 4 Criminality: Alcohol, tobacco and other substances	77
■ 5 Mortality and illness: Alcohol and other substances	109
■ 6 Services to problem drug and alcohol users	129

Liste over tabeller og figurer

■ 1 Omsetning av alkohol, tobakk og avhengighetsskapende legemidler

Tabell 1.1	24	Tabell 1.6	33
Årlig omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2010		Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1980–2011	
Figur 1.1	25	Tabell 1.7	34
Omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2010		Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og eldre i vareliter og i liter ren alkohol 1980–2011	
Tabell 1.2	26	Figur 1.7	35
Årlig omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2010		Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og eldre (liter ren alkohol) 1980–2011	
Figur 1.2	27	Tabell 1.8	36
Omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2010		Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1975–2011	
Tabell 1.3	28	Tabell 1.9	37
Årlig omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2010		Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1975–2011	
Figur 1.3	29	Tabell 1.10	38
Omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2010		Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus, i tonn pr. år, perioden 1976–2012 (juli-juni)	
Tabell 1.4	30	Figur 1.10	39
Årlig omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2010		Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i tonn pr. år for perioden 1976–2012 (juli-juni)	
Figur 1.4	31	Tabell 1.11	40
Omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2010		Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976–2012 (juli-juni)	
Tabell 1.5	32	Figur 1.11	41
Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1967–2009		Utvikling i salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976–2012 (juli-juni)	

Tabell 1.12 42

Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1988–2011

Tabell 1.13 43

Brukere av benzodiazepiner og benzodiazepin lignende legemidler (ATC gruppe N05BA, N05CD, N05CF) fordelt på fylke, 2011

Tabell 1.14 44

Salg av anxiolytika (benzodiazepiner ATC gruppe N05BA) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011

Figur 1.14 45

Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2011

Tabell 1.15 46

Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepiner og z-hypnotika ATC grupper N05CD og N05CF) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011

Figur 1.15 47

Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2011

Tabell 1.16 48

Salg av legemidler til bruk ved opioidavhengighet (ATC gruppe N07BC) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011

Tabell 1.17 48

Salg av legemidler til bruk ved nikotinavhengighet (ATC gruppe N07BA) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011

■ 2 Bevillinger for alkoholomsetning

Tabell 2.1 52

Salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2011

Tabell 2.2 53

Antall vinmonopolutsalg fordelt på fylke 1996–2011

Tabell 2.3 54

Salgssteder for alkoholholdig drikk gruppe 1 (over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent), fordelt på fylke 2000–2011

Tabell 2.4 55

Skjenkesteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2011

Figur 2.4 56

Skjenkesteder for alkohol 1980–2011

Tabell 2.5 57

Skjenkesteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon og fylke 2011

Tabell 2.6 58

Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder med kommunal bevilling for alkohol 1980–2011

Tabell 2.7 59

Antall befalsmesser med statlig skjenkebevilling fordelt på fylke 2004–2011

Tabell 2.8 60

Antall passasjerskip med statlig skjenkebevilling fordelt på fylke 1995–2011

■ 3 Økonomi: Alkohol og tobakk

Tabell 3.1 65

Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979–2011 (1998=100)

Tabell 3.2 66

Indeks for forholdet mellom nominell prisindeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn per normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979–2011

Tabell 3.3 67

Avgift på vin og brennevin. Grunnavgift i øre per volumprosent alkohol per vareliter 1995–2012

Tabell 3.4 68

Avgift på øl i kroner per liter og klasseinndeling for øl før og etter 1.1.1995, 1975–2012

Tabell 3.5	69	Tabell 4.4	87
Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980–2011		Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler prosent av alle reaksjoner på veitrafikkforseelser 1977–2010	
Tabell 3.6	70	Tabell 4.5	88
Realprisindeks for tobakk 1995–2011 (1998=100)		Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler fordelt på fylke 1985–2010	
Figur 3.6	71	Tabell 4.6	89
Realprisindeks for tobakk 1995–2011 (1998=100)		Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler per 10 000 innbyggere 18 år og eldre fordelt på fylke 1985–2010	
Tabell 3.7	72	Figur 4.6	90
Utvikling i særavgift på tobakksvarer i kr pr 100 gram 1995–2012		Reaksjoner på kjøring under påvirkning per 10 000 innbyggere over 18 år fordelt på fylke 2010	
Figur 3.7	73	Tabell 4.7	91
Utvikling i særavgifter på tobakksvarer i kroner per 100 gram 1995–2012		Tollbeslag av alkoholholdige drikkevarer i liter 1999–2011	
Tabell 3.8	74	Tabell 4.8	92
Statens inntekter fra tobakksavgiften i millioner kroner (eksl.mva) 1980–2012		Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000–2011	
Figur 3.8	75	Figur 4.8	92
Statens inntekter fra tobakksavgiften (eksl.mva) 1980–2012		Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000–2011	
4 Kriminalitet: Alkohol, tobakk og andre rusmidler		Tabell 4.9	93
Tabell 4.1	84	Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000–2011	
Prøver fra bilførere ved mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989–2011		Figur 4.9	93
Tabell 4.2	85	Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000–2011	
Prøver fra bilførere etter type mistanke (alkohol og/eller andre rusmidler) og kjønn 1989–2011		Tabell 4.10	94
Tabell 4.3	86	Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin og kokain 1974–2011	
Prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989–2011		Figur 4.10	95
		Antall beslag av heroin, cannabis, kokain og amfetamin 1974–2011	

Tabell 4.11	96
Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD, medikamenter og syntetiske cannabinoider 1989–2011	
Figur 4.11	97
Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989–2011	
Tabell 4.12	98
Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974–2011	
Tabell 4.13	99
Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, halusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD, medikamenter og syntetiske cannabinoider 1989–2011	
Tabell 4.14	100
Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2011	
Tabell 4.15	101
Anmeldte narkotikalovbrudd 1993–2011	
Figur 4.15	102
Anmeldte narkotikalovbrudd 1993–2011	
Tabell 4.16	103
Etterforskede lovbrudd og siktede for narkotikaforbrytelser 1976–2010	
Tabell 4.17	104
Personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2010	
Tabell 4.18	105
Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969–2010	
Figur 4.18	106
Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975–2010	
Tabell 4.19	107
Narkotika i norske fengsler 1990–2011	

■ 5 Dødsfall og sykdom: Alkohol og andre rusmidler

Tabell 5.1	116
Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på diagnose og kjønn (underliggende årsak) 2002–2010	
Tabell 5.2	117
Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn (underliggende årsak) 2008–2010	
Tabell 5.3	118
Innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999–2011	
Tabell 5.4	120
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge Kripos og Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1977–2010	
Figur 5.4	121
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak), 1977–2010	
Tabell 5.5	122
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 2008–2010	
Tabell 5.6	122
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge Kripos 1995–2009	
Tabell 5.7	123
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1999–2010	
Tabell 5.8	124
Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet i følge Kripos, antall og prosent 1986–2009	
Tabell 5.9	125
Akutt hepatitt B-smittede etter antatt smittemåte og diagnoseår 1992–2011	

Figur 5.9	126	Tabell 6.3	135
Prosent av akutt hepatitt B-smittede som er sprøytemisbrukere 1992-2011		Antall døgnplasser, oppholdsdøgn og innleggelser i Tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer (TSB) 2005-2011	
Tabell 5.10	127	Tabell 6.4	136
Registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på smittemåter og diagnoseår 1984-2011		Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2 og 10-3 1996-2011	
■ 6 Tjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer		Figur 6.4	137
Tabell 6.1	132	Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2 og 10-3 1996-2011	
Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på helseregion 2007-2011		Tabell 6.5	138
Figur 6.1	133	Bruk av sprøyterommet i Oslo 2005-2011	
Pasienter i LAR-behandling og søknader/pasienter på venteliste per 31.12. Hele landet 1998-2011		Figur 6.5	139
Tabell 6.2	134	Antall injeksjoner i sprøyterom i Oslo 2005-2011	
Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på fylke 2011			

List of tables and figures

■ 1 Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs

Table 1.1	24	Table 1.5	32
Annual sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2010		Annual sales of alcohol in the Nordic countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1967–2009	
Figure 1.1	25	Table 1.6	33
Sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2010		Annual sales of alcohol in Norway in total in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1980–2011	
Table 1.2	26	Table 1.7	34
Annual sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2010		Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and older in litres and in litres of pure alcohol 1980–2011	
Figure 1.2	27	Figure 1.7	35
Sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2010		Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and older in litres and in litres of pure alcohol 1980–2011	
Table 1.3	28	Table 1.8	36
Annual sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2010		Annual sales of different types of beer in Norway in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1975–2011	
Figure 1.3	29	Table 1.9	37
Sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 2010		Annual sales of different types of beer in Norway measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1975–2011	
Table 1.4	30	Table 1.10	38
Annual sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2010		Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in tons per year, for the years 1976–2012 (July–June)	
Figure 1.4	31	Figure 1.10	39
Sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 2010		Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in tons per year, for the years 1976–2012 (July–June)	
		Table 1.11	40
		Registered sales of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in grams per capita, 15 years and older for the years 1976–2012 (July–June)	

Figure 1.11	41	Table 2.2	53
Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in grams per capita aged 15 years 1976–2012 (July–June)		Number of Vinmonopolet sales outlets by county 1996–2011	
Table 1.12	42	Table 2.3	54
Sale of addictive medication given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1988–2011		Establishments licensed to sell medium beer by county 2000–2011	
Table 1.13	43	Table 2.4	55
Users of benzodiazepins and benzodiazepine related drugs (ATC groups N05BA, N05CD, N05CF) per county, 2011		Establishments licenced to serve alcohol by type of licence 1980–2011	
Table 1.14	44	Figure 2.4	56
Sale of tranquillisers (benzodiazepines, ATC group N05BA) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1999–2011		Establishments licensed to serve alcohol 1980–2011	
Figure 1.14	45	Table 2.5	57
Sale of tranquillisers by county 2011		Establishments licensed to serve alcohol by type of licence and county 2011	
Table 1.15	46	Table 2.6	58
Sale of hypnotics and sedatives (benzodiazepines and Z-hypnotics, ATC groups N05CD and N05CF) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1999–2011		Number of municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980–2011	
Figure 1.15	47	Table 2.7	59
Sale of tranquillisers by county 2011		Number of military establishments with a state licence to serve alcohol by county 2004–2011	
Table 1.16	48	Table 2.8	60
Sale of medication used in substitution treatment given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2011		Number of passenger ships with a state licence to serve alcohol by county 1995–2011	
Table 1.17	48		
Sale of medication used in treatment for nicotine dependence given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2011			
2 Licences to sell and serve alcohol		3 Economy: Alcohol and tobacco	
Table 2.1	52	Table 3.1	65
Establishments licensed to sell alcohol by type of license 1980–2011		Real price indices for spirits, fortified wines, table wines and beer 1979–2011 (1998=100)	
		Table 3.2	66
		Index for the relationship between nominal price index for different types of alcoholic beverages and index for nominal wages and salaries from the National Account 1979–2011	

Table 3.3	67	Table 4.2	85
Excise duty on wine and spirits. Basic duty in Norwegian øre (100 øre = 1 krone) per percent alcohol by volume per litre 1995–2012		Tests from drivers by type of suspicion (alcohol and/or other drugs) and gender 1989–2011	
Table 3.4	68	Table 4.3	86
Excise duty on beer in Norwegian kroner per litre and classification of beer before and after 1.1.1995, 1975–2012		Tests from drivers which are tested positive for drugs 1989–2011	
Table 3.5	69	Table 4.4	87
Government revenue from the sale of alcohol in millions of Norwegian kroner 1980–2011		Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as a percentage of all sanctions for traffic misdemeanours 1977–2010	
Table 3.6	70	Table 4.5	88
Real price indices for tobacco, 1995–2011 (1998=100)		Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs by county 1985–2010	
Figure 3.6	71	Table 4.6	89
Real price indices for tobacco 1995–2011 (1998=100)		Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 1985–2010	
Table 3.7	72	Figure 4.6	90
Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 gr. 1995–2012		Sanctions for driving under the influence per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 2010	
Figure 3.7	73	Table 4.7	91
Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 g. 1995–2012		Seizures by Customs Authority of alcoholic beverages in litres 1999–2011	
Table 3.8	74	Table 4.8	92
The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980–2012		Tobacco seizures in kilos 2000–2011	
Figure 3.8	75	Figure 4.8	92
The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980–2012		Tobacco seizures in kilos 2000–2011	
4 Criminality: Alcohol, tobacco and other substances		Table 4.9	93
Table 4.1	84	Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000–2011	
Tests from drivers by suspicion of alcohol and/or drugs 1989–2011		Figure 4.9	93
		Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000–2011	

Table 4.10	94	Table 4.18	105
Number of seizures of heroin, cannabis, amphetamines and cocaine 1974–2011		Sanctions in cases involving drug crimes 1969–2010	
Figure 4.10	95	Figure 4.18	106
Number of seizures of heroin, cannabis, cocaine and amphetamines 1974–2011		Sanctions in cases involving drug crimes 1975–2010	
Table 4.11	96	Table 4.19	107
Number of seizures of ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD, tranquillisers and synthetic cannabinoids 1989–2011		Drugs in Norwegian prisons 1990–2011	
Figure 4.11	97	■ 5 Mortality and illness: Alcohol and other substances	
Number of seizures of ecstasy, LSD and khat 1989–2011		Table 5.1	116
Table 4.12	98	Deaths caused by alcohol by diagnosis and gender (underlying cause of death) 2002–2010	
Amount of confiscated heroin, cocaine, cannabis and amphetamines in kilogrammes 1974–2011		Table 5.2	117
Table 4.13	99	Deaths caused by alcohol by age and gender (underlying cause of death) 2008–2010	
Amount of confiscated ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD, tranquillisers and synthetic cannabinoids 1989–2011		Table 5.3	118
Table 4.14	100	Admissions to somatic hospitals with alcohol related underlying diagnosis 1999–2011	
Number of seizures of drugs by type of drug and police district 2011		Table 5.4	120
Table 4.15	101	Number of deaths caused by use of drugs by gender according to the National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway (underlying cause of death) 1977–2010	
Drug offences reported 1993–2011		Figure 5.4	121
Figure 4.15	102	Number of deaths caused by use of drugs according to Statistics Norway (underlying cause of death), 1977–2010	
Drug offences reported 1993–2011		Table 5.5	122
Table 4.16	103	Deaths caused by use of drugs by gender and age according to Statistics Norway (underlying cause of death) 2008–2010	
Drug crimes investigated and persons charged with drug crimes 1976–2010		Table 5.6	122
Table 4.17	104	Deaths caused by use of drugs by age according to Kripos 1995–2009	
Persons charged with drug crimes by gender and age 2010			

Table 5.7	123
Deaths caused by use of drugs by county according to Statistics Norway (underlying cause of death) 1999–2010	
Table 5.8	124
Deaths caused by use of drugs in Oslo and the rest of the country according to National Criminal Investigation Service, number and percent 1986–2009	
Table 5.9	125
Number of acute hepatitis B infections by infection source and year of diagnoses 1992–2011	
Figure 5.9	126
Percentage of hepatitis B infected who are injecting drug abusers 1992–2011	
Table 5.10	127
Persons registered as HIV-positive by infection route and year of diagnosis 1984–2011	

■ 6 Services to problem drug and alcohol users

Table 6.1	132
Patients in substitution treatment by health region 2007–2011	
Figure 6.1	133
Patients in substitution treatment and applications/on waiting lists per 31.12. The whole country 1998–2011	
Table 6.2	134
Patients in substitution treatment by county 2011	
Table 6.3	135
Number of inpatient treatment beds, length of stay (in days) and admissions in specialised treatment 2005–2011	
Table 6.4	136
Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Municipal Health and Care Services Act § 10–2 and 10–3 1996–2011	
Figure 6.4	137
Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Municipal Health and Care Services Act § 10–2 and 10–3 1996–2011	
Table 6.5	138
The Drug Consumption Room in Oslo 2005–2011	
Figure 6.5	139
Number of injections in the Drug Consumption Room in Oslo 2005–2011	

1. Omsetning av alkohol, tobakk og avhengighetsskapende legemidler

1. Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs

Beregning av alkoholomsetningen

De fleste land utarbeider statistikk over registrert årlig forbruk, eller årlig omsetning som det mer korrekt er betegnet som i tabellene, av øl, vin og brennevin basert på omsetningstall og/eller alkoholavgifter. I Norge ble omsetningsstatistikken vedrørende brennevin og vin, og fra 1993 også sterkøl (over 4,75 volumprosent alkohol), basert på opplysninger om salg fra AS Vinmonopolets utsalg, samt oppgaver over registrert privatimport. Etter at engrosmonopolet ble opphevet fra og med 1996, bygger statistikken på import- og produksjonsstatistikk fra Toll- og avgiftsdirektoratet.

Den registrerte omsetningen av øl er beregnet ut fra ølavgifter på samme måte som tidligere. Også lettøl, dvs. øl med et alkoholinnhold mellom 0,7 og 2,75 (2,5 før 1. januar 1995) volumprosent, er medregnet i den norske statistikken, selv om alkoholloven ikke definerer drikkevarer med mindre enn 2,5 volumprosent alkoholinnhold som alkoholholdig drikk.

Uregistrert alkoholforbruk

I tillegg til de alkoholholdige drikkene som inngår i statistikken over registrert omsetning, drikkes det også betydelige mengder uregistrert alkohol i form av legalt tilvirket hjemmelaget øl eller vin, eller illegalt hjemmebrent brennevin, foruten smuglervarer og alkohol importert av reisende i forbindelse med utenlandsreiser. I Norge antas det uregistrerte forbruket å være relativt stort, anslagsvis 25–30 prosent av totalforbruket. Smugling av brennevin og sprit, hjemmebrenning, hjemmeproduksjon av vin, grensehandel og tax-free-handel er de viktigste kildene for uregistrert alkohol. Alkohol som drikkes av nordmenn mens de er på reiser i utlandet, blir naturlig nok ikke registrert i den norske alkoholstatistikken.

Alkoholomsetning i europeiske land

Selv om både den norske og den internasjonale alkoholstatistikken har svakheter og må tolkes med en viss varsomhet, er det likevel grunn til å

tro at den gir et relativt godt uttrykk for de reelle forskjellene i forbruksnivå mellom landene og innen det enkelte land over tid. Som det framgår av tabellene 1.1–1.4, ligger omsetningen per innbygger både av brennevin, vin og øl vesentlig lavere i Norge enn i de fleste andre europeiske land. Den samlede alkoholomsetningen per innbygger i Norge har i årene etter 1999 vært den laveste i Europa. Den totale omsetningen i en del søreuropeiske land som Frankrike, Italia og Portugal, som tradisjonelt har hatt et høyt alkoholforbruk, viste en klar nedgang fra 1970 til 2000. Etter den tid er ikke nedgangen lenger like markant, men fremdeles er det en tendens til at forbruket går noe ned i disse landene. Utviklingen i de nordiske landene, som tradisjonelt har hatt et lavt alkoholforbruk, har derimot vært økende, med den følge at forskjellene i alkoholomsetningen mellom landene er mindre enn tidligere.

> 1.1

- 1.4

Tabell 1.5 viser utviklingen i omsetning per innbygger 15 år og over i de nordiske land fra 1967. Både i Danmark, Finland, Norge og Sverige var det en til dels sterk økning i alkoholomsetningen fram til rundt 1980. Forbruket gikk så noe ned eller holdt seg stabilt fram til midten av 1990-årene da det igjen skjøt fart i Norge, Sverige og Finland, mens det gikk noe ned i Danmark.

> 1.5

Færøyene hadde ingen innenlandsk alkoholomsetning fram til 1980, og også Grønland og Island har hatt særregler for omsetningen. Utviklingen i de nordiske land fram til begynnelsen av 1990-årene er beskrevet i *Rusmidler i Norge 1994*.

Alkoholomsetning i Norge

I Norge har vi årlige data for alkoholomsetningen tilbake til 1851. Disse er gjengitt i *Rusmidler i Norge 1991*. Spesifiserte opplysninger om alkoholomsetningen i Norge 1980–2011 fordelt på brennevin, vin og øl er gitt i tabellene 1.6–1.9. For 1998 mangler det opplysninger om omsetning.

> 1.6

- 1.9

1.6 < Av tabell 1.6 framgår det at brennevinsomsetningen viste en nedgang i 1980- og 1990-årene, mens vinomsetningen derimot steg. I 1990-årene var omsetningen av brennevin per voksen innbygger lavere enn noen gang siden alkoholstatistikkens begynnelse i 1851, bortsett fra under forbudstiden og enkelte år under siste verdenskrig. Etter tusenårsskiftet økte omsetningen av brennevin frem til 2007, men har deretter gått noe tilbake de siste fire årene.

Vinomsetningen var i 1995, for første gang siden forbudstiden, høyere enn brennevinsomsetningen, regnet i liter ren alkohol per voksen innbygger, og har fortsatt å øke. Når det gjelder vinomsetningen, så har den ikke bare økt i perioden, det har også vært en dreining fra salg av vin på flaske til såkalt pappvin (bag-in-box vin). Pappvinen ble lansert i 1988, og allerede etter to år utgjorde den 20 prosent av det totale vinsalget. I løpet av de neste 20 årene fortsatte pappvinen å øke sin andel av vinsalget, og i 2011 utgjorde den 54 prosent av den totale vinomsetningen. Ølomsetningen har vist en gradvis, men forholdsvis liten økning fra rundt midten av 1980-årene. I perioden 2009–2011 har omsetningen av øl imidlertid gått noe ned. Alkoholholdige frukt-drikker («rusbrus») har økt noe fra disse ble introdusert på det norske markedet i 1996, med et toppunkt i 2003 da de ble tillatt solgt i dagligvareforretninger, men de utgjør en meget liten del av det samlede alkoholforbruket. Totalomsetningen av alkohol per innbygger lå relativt stabilt fram til midten av 1990-årene, og den økte så kraftig fram mot 2008, eksempelvis 41 prosent fra 1995 til 2008. Denne økningen kan i hovedsak tilbakeføres til vin. Som følge av en liten nedgang i omsetningen av brennevin og øl, har totalomsetningen gått noe tilbake de siste tre årene.

Etter at sterkøl (over 4,75 volumprosent alkohol) bare ble tillatt solgt over betjent disk fra 1. juli 1990, og deretter bare tillatt solgt i AS Vinmonopolets utsalg fra 1. mars 1993, har salget av slikt øl gått kraftig tilbake, slik det framgår av tabell 1.8. Omsetningen av lettøl har også gått tilbake siden toppåret 1990. I dag utgjør middels

sterkt øl den dominerende delen av ølomsetningen.

Omsetning av tobakk i Norge

Toll- og avgiftsdirektoratet registrerer månedlig det lovlige salget av tobakk i Norge. Tabell 1.10 viser utviklingen i salg de siste 30 årene. Etter 1980 har det vært en markert nedgang i salg av rulletobakk. Salget av fabrikkframstilte sigaretter har vist en svak nedgang de siste 20 årene, mens snussalget har økt betydelig de siste 10 årene. Basert på de siste målingene kan det imidlertid se ut til at økningen i det registrerte salget av snus har stoppet opp. Dette kan skyldes en reell nedgang, tilfeldige variasjoner, forsinkelser i innrapportering eller en forskyvning fra det registrerte salget til det uregistrerte. Årsaken til denne stagnasjonen er det altså for tidlig å si noe om. Fordelt på befolkningen 15 år og eldre, utgjør det samlede tobakksforbruket 500 gram fabrikkframstilte sigaretter, 180 gram rulletobakk og 260 gram snus per voksen innbygger i 2012 (målt fra juli 2011 til juni 2012). I tillegg til det registrerte salget kommer også konsumet fra grensehandel, tax-free-handel og tobakk som ulovlig smugles inn i Norge. Beregninger basert på selvrapporterte forsyningskilder for tobakk, viser at omfanget av det uregistrerte forbruket av tobakk har økt i løpet av de siste ti årene, og at i overkant av en tredel av nordmenns tobakksforbruk stammer fra uregistrerte forsyningskilder. Tobakk som blir smuglet inn i landet antas å utgjøre en svært liten del av det totale forbruket, om lag en prosent.

Omsetning av avhengighetsskapende legemidler i Norge

Avhengighetsskapende legemidler er klassifisert i ATC systemet (Anatomical Therapeutic Chemical), og denne klassifikasjonen er benyttet i tabellene. De mest brukte av disse legemidlene er angstdepnende midler (anxiolytika, ATC gruppe N05BA), sovemidler og beroligende midler (hypnotika og sedativa i ATC gruppene N05CD og N05CF), og opioider (ATC gruppe N02A). Felles for opioidene er at de inneholder morfin

1.8 <

> 1.10

> 1.11

eller morfinlignende stoffer som brukes som smertestillende midler ved moderate til sterke smerter. Disse legemidlene skrives ut i allmennpraksis og brukes også i sykehus. Blant morfinlignende legemidler er også metadon og buprenorfin (ATC gruppe N07BC, midler ved opioidavhengighet, buprenorfin i lavere doser er i ATC gruppe N02A), som anvendes i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Fire tabeller viser salget av de viktigste gruppene av avhengighetsskapende legemidler med unntak av opioider brukt i LAR. Andre legemidler enn de som inngår i tabellene vil kunne føre til avhengighet, spesielt gjelder dette midler mot epilepsi, allergier, psykotiske tilstander mv. En femte tabell viser salget av legemidler til bruk i behandling av opioidavhengighet. Felles for legemidlene i tabell 1.12–1.16 er at de i lovens forstand er klassifisert som psykotrope eller narkotiske stoffer. Dette innebærer at bruk av slike legemidler, uten at de er forskrevet av lege, er straffbart, og at det er ulovlig å omsette slike stoffer annet enn fra apotek og på resept fra lege. Ulovlig bruk, innførsel eller omsetning straffes etter narkotikalovgivningen. Tallene er basert på opplysninger fra Grossistbasert legemiddelstatistikk og Reseptregisteret, Nasjonalt folkehelseinstitutt (www.legemiddelforbruk.no/www.reseptregisteret.no).

1.12 < Tabell 1.12 viser utviklingen i salg av ulike avhengighetsskapende legemidler de siste 23 årene. Her ser vi at «Z-hypnotika» (zopiklon og zolpidem) er den gruppen legemidler som har økt mest de siste ti årene. Når det gjelder opioider (utenom substitusjonsbehandling), har salget av morfin gått noe ned, mens det har vært en økning i salget av andre opioider som fentanyl, tramadol, buprenorfin og oksykodon.

1.13 < Tabell 1.13 viser antall brukere av benzodiazepiner og benzodiazepinlignende legemidler fordelt på fylke for 2011. Antall brukere er personer som har fått minst en utlevering etter resept fra apotek og andel per 1000 innbyggere i løpet av året (ettårs prevalens). Tallene viser store variasjoner mellom fylkene.

Tabell 1.14 viser at det for alle fylker er en nedgang av salg av anxiolytika fra 2010 til 2011, og det har vært en synkende trend de siste sju årene. For hypnotika/sedativa er trenden for de fleste av fylkene økende salg, bortsett fra de siste to år hvor salget totalt sett har vært svakt synkende. Det er store fylkesvise variasjoner i antall solgte døgndoser for avhengighetsskapende legemidler.

> 1.14

> 1.15

I tabell 1.16 ser vi at det økte antallet pasienter i legemiddelassistert behandling (LAR) fra 1998 (se kapittel 6) naturlig nok reflekteres i økningen i salg av metadon og buprenorfin de siste ti årene. I starten var LAR utelukkende behandling med metadon, men etter at Subutex og kombinasjonspreparatet Suboxone ble godkjent som LAR-medikament, har buprenorfin-preparat blitt brukt i økende grad, fra 23 prosent av LAR-pasientene i 2004 til 53 prosent i 2011. Bakgrunnen for at salget av metadon har gått noe ned fra 2005 til 2010, må ses i sammenheng med at færre pasienter blir behandlet med metadon samt lavere gjennomsnittlig dosering (fra 117 mg/dag i 2004 til 102 mg/dag i 2010) (Statusrapport 2011, SERAF-rapport 1 /2012).

> 1.16

Salg av legemidler ved nikotinavhengighet

Midler ved nikotinavhengighet kan deles i to grupper, nikotinerstatningsprodukter og reseptpliktig nikotinfri medisin. I den første gruppen finnes nikotinsubstitusjon i ulike former som tyggegummi, plaster, sublingvaltabletter og inhalator. Reseptpliktig nikotinfri medisin ved røykeslutt er vareniklin og bupropion. Tabell 1.17 viser salg av nikotinerstatning og vareniklin i DDD per 1000 innbyggere per dag. Bupropion er ikke tatt med i tabelloversikten i og med at stoffet er klassifisert som antidepressiva, og andelen bupropion som utelukkende foreskrives som medisin ved røykeslutt er liten.

> 1.17

1. Sale of alcohol, tobacco and addictive medicinal drugs

Estimating Alcohol Sales

Most countries compile statistics on registered annual consumption or, to use the more correct term used in the tables, annual sales of beer, wine and spirits on the basis of sales data and/or excise duty. In Norway, the usual procedure until January 1, 1996 was to compile statistics on spirits and wine, and, beginning in 1993, strong beer (i.e. containing 4.75 per cent alcohol by volume) on the basis of sales data reported by the retail stores of the Norwegian Wine and Spirits Monopoly – *Vinmonopolet* – and registered private imports. With the revocation of *Vinmonopolet*'s control of the wholesale market from 1996, production and import statistics rely on data put together by the Directorate of Customs and Excise.

Beer statistics rely on excise duty data, as before. Light beer, with an alcoholic content of 0.7–2.75 per cent (0.7–2.5 per cent before January 1, 1995), is included in the Norwegian statistics, even though beverages containing less than 2.5 per cent alcohol by volume are not alcoholic beverages under the provisions of the Alcohol Act.

Unregistered alcohol consumption

In addition to the registered sales of alcohol on which the statistics are based, a significant amount of the alcohol consumed in the country eludes official records. It comes in the form of legally homemade beer and wine, and illegally distilled spirits and what people bring into the country from travels abroad both legally and illegally. In Norway, the estimated volume of unregistered consumption is equal to about 25–30 per cent of overall consumption, a relatively high number. The main constituents of this unregistered consumption are smuggled wines and spirits, home distilling and winemaking, cross-border and tax free purchases. Alcohol consumed by Norwegians abroad is not included in the Norwegian alcohol statistics.

European Alcohol Sales

Although Norwegian and international alcohol statistics labour under certain shortcomings and should be treated with some caution, they do appear to give a reasonably good idea of actual differences in consumption levels between and within different countries over time. As shown in tables 1.1–1.4, sales per capita of spirits, wine and beer are considerably lower in Norway than in most other European countries. Total alcohol sales per capita in Norway have been the lowest in Europe since 1999. Consumption in southern European countries such as France, Italy, Portugal and Spain, traditionally high-consumption countries, declined markedly between 1970 and 2000. This downward tendency continued in the 2000s, though not as rapidly as before. On the other hand, the Nordic countries, where alcohol consumption traditionally has been low, have seen a rise in consumption, contributing to a reduction of the gap between the different countries.

> 1.1
- 1.4

Table 1.5 presents alcohol sales per capita aged 15 and older in the Nordic countries from 1967. Between then and around 1980, sales rose sharply in some respects in Denmark, Finland, Norway and Sweden. Nordic sales fell somewhat or at least remained stable until the mid-1990s, when Norway, Sweden and Finland saw another steep rise. Sales levels fell slightly in Denmark in the same period.

> 1.5

Alcohol was not sold in the Faeroe Islands until 1980. The sale of alcohol in Greenland and Iceland has also been subject to special regulation. Trends in the Nordic countries until the early 1990s are described in *Alcohol and Drugs in Norway 1994*.

Alcohol Sales in Norway

In Norway, annual alcohol sales statistics stretch back to 1851. The 1991 edition of *Alcohol and Drugs in Norway* published the whole series. Itemized sales data for the years 1980–2010 for spirits, wine and beer can be seen in tables 1.6–1.9. Information on alcohol sales is not available for 1998.

> 1.6
- 1.9

1.6 < Table 1.6 shows the reduction that took place in spirits sales in the 1980s and 1990s, balanced by increased wine sales, however. In the 1990s, the sale of spirits per adult population was lower than at any other time since records began in 1851, not counting the prohibition era and some of the years of the Second World War. Since the dawn of the new millennium, a certain increase has been noted until 2007, but since 2008 the sales of spirits have decreased again.

In 1995, the sale of wine overtook the sale of spirits for the first time since prohibition, calculated as litres pure alcohol per adult population. It has continued to rise since then, too. As for the sale of wine, it has not only increased during the period; there has also been a shift from bottles of wine to so-called 'bag-in-box' wine. Cardboard wine boxes were launched in 1988 and accounted for 20 per cent of total wine sales already after two years. In the course of the next 20 years, bag-in-box wine continued to increase its share of sales, and in 2011, it accounted for 54 per cent of total sales of wine. Beer sales has been growing slowly since the mid-1980s. In the period 2009–2011, the sales of beer have nevertheless declined somewhat. Alcoholic fruit beverages («alcopops») saw slightly increased sales since their introduction in 1996. Sales peaked in 2003 after a change in the law allowed supermarkets to retail the drinks. That said, their share of total alcohol consumption in Norway is very small. Total alcohol sales per head of population remained relatively stable until the mid-90s, when a steep rise continued until 2008; for example, between 1995 and 2008 sales rose by 41 per cent. This increase is largely attributable to wine. In conjunction with a small decline in the sale of spirits and beer, total sales have fallen somewhat over the past three years.

1.8 < As table 1.8 shows, the sale of strong beer (beer containing more than 4.75 per cent alcohol per volume) fell very rapidly indeed following a couple of amendments to the law. The first amendment, which came into force July 1, 1990, restricted the sale of strong beer to outlets where goods are purchased over a manned counter, and

the second, which came into force March 1, 1993, restricted sales further. From that date, only Vinmonopolet's retail outlets were allowed to sell strong beer. The sale of light beer fell too after peaking in 1990. Today, medium strength beer is dominating the beer market.

Sale of tobacco in Norway

The Norwegian Directorate of Customs and Excise keep monthly records on the legal sale of tobacco in Norway. Table 1.10 shows sales figures for the last 30 years. The sale of hand-rolling tobacco fell very rapidly indeed after 1980, accompanied by a slower decline over the past 20 years in the sale of manufactured cigarettes. Snus (smokeless tobacco, Swedish type) sales, on the other hand, grew rapidly over the past ten years. The increased registered sale of snus seems to have stopped, according to the latest registered sale statistics. This may be due to a real decline in consumption, random variation, a delay in the registration, or a displacement to unregistered sources of snus supply. Consumption per capita aged 15 and over of the different products for 2012 (measured from July 2011 to June 2012) is as follows; manufactured cigarettes: 500 grams; hand-rolling tobacco: 180 grams; snus: 260 grams. In addition to registered sales, tobacco products are brought into the country from abroad in connection with cross-border shopping and tax free shopping. This is further augmented by illegally imported (smuggled) goods. Estimates based on self-reported sources of supply for tobacco show that the incidence of unregistered tobacco consumption grew over the past decade, and that more than a third of Norwegians' tobacco consumption stemmed from unregistered sources of supply. Smuggled tobacco accounts, it is believed, for only a tiny share of total consumption, about 1 per cent.

> 1.10

> 1.11

Sale of addictive medicinal drugs in Norway

Addictive drugs are divided into ATC (Anatomical Therapeutic Chemical) groups. This classification system is used in the tables. The most prevalent addictive drugs are anxioly-

tics (ATC group N05BA), hypnotics and sedatives (ATC groups N05CD and N05CF), and opioids (ATC code N02A). A feature shared by all opioids is that they contain morphine or opioid derivatives used in the treatment of pain (analgesics). They are prescribed by doctors in general practice and in hospitals. Opioid derivatives include methadone and buprenorphine (ATC code N07BC, medicines for opioid dependence, buprenorphine in low doses are in ATC group N02A), which are used in substitution treatment of opioid dependence.

1.16 <

Four tables show the sales data for the leading groups of addictive medicinal drugs apart from drugs used in substitution treatment. Drugs other than those included in the tables can be addictive, especially some antiepileptics, antihistamines, drugs for treatment of psychotic conditions etc. A fifth table shows the sale of medicinal drugs used for treatment of opioid dependence. All of the medicinal drugs listed in tables 1.12 to 1.16 are classified in law as psychotropic or narcotic agents. It is illegal to use them unless prescribed by a doctor, and they can only be sold legally from a pharmacy according to a doctor's prescription. Illegal use, import and sale are punishable under the narcotic law. The figures are based on information from The Norwegian Drug Wholesales Statistics and The Norwegian Prescription Database, Norwegian Institute of Public Health (www.legemiddelforbruk.no/ www.nordp.no).

1.12 <

- 1.15

1.16 <

1.12 <

1.13 <

dispensed and proportion per 1000 inhabitants (one year prevalence) in 2010. The numbers show big variations between counties.

Table 1.14 shows a decline in all counties in the sale of anxiolytics from 2010 to 2011, and the numbers have been decreasing over the last seven years. With regard to hypnotics/sedatives, most counties are posting higher sales figures, except for the two last years where the total sale has been slightly decreasing. There is, however, wide variation among counties in the number of sold daily doses of addictive medicinal drugs.

> 1.14

> 1.15

From table 1.16 the increase in sales of methadone and buprenorphine over the past ten years since 1998 is reflected in the number of patients undergoing substitution treatment (LAR, see chapter 6). In the early days of substitution treatment, methadone was the only substance given to patients, but after Subutex and Subuxone were approved for substitution treatment, buprenorphine has been used increasingly, rising from 23 per cent in 2004 to 53 per cent in 2011. The decline in methadone sales from 2005 to 2010, must be seen in relationship to the number of patients treated with methadone and decrease in doses (the average methadone dose fell from 117 mg/daily in 2004 to 102 mg/daily in 2010) (Status Report 2011, SERAF Report no 1/2012).

> 1.16

Sale of medication for nicotine dependence

Medication for nicotine dependence is categorized in two groups; nicotine replacement therapy and non-nicotine medicine on prescription. Nicotine replacement therapy consists of different types of nicotine substitution like gum, transdermal patch, lozenges and inhaler. Non-nicotine medicine on prescription has the active pharmaceutical ingredient varenicline and bupropion. Table 1.17 shows sales of nicotine replacement therapy and varenicline in DDD per 1000 inhabitants per day. Bupropion is excluded from the table, due to the classification of this medicine as an anti-depressant, and the share of bupropion prescribed for smoking cessation alone is small.

> 1.17

Tabell 1.1 Årlig omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2010

Annual sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2010

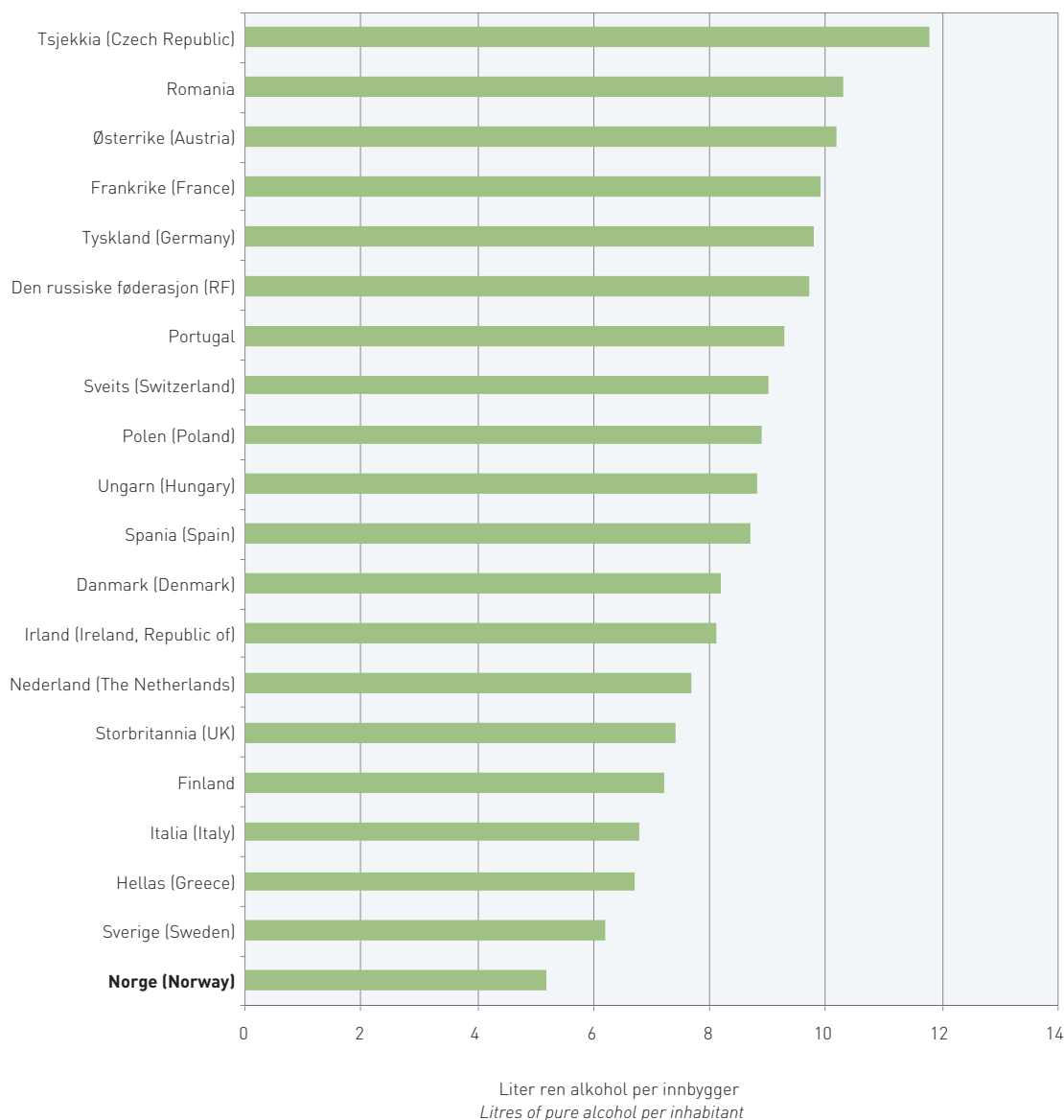
	1970	1980	1990	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Danmark (Denmark)	6,8	9,3	9,8	9,5	9,2	9,2	9,3	9,4	9,3	8,6	8,2
Finland	4,3	6,1	7,8	6,4	7,4	7,7	7,5	7,7	7,6	7,3	7,2
Frankrike (France)	17,2	15,6	12,6	10,9	10,6	10,5	10,2	10,3	10,4	9,8	9,9
Hellas (Greece)	7,5	6,9	7,2	7,6	7,4	7,5	7,6	7,3	6,7
Irland (Ireland, Republic of)	5,9	7,4	7,3	9,9	9,7	8,8	8,6	8,8	8,9	8,0	8,1
Italia (Italy)	16,0	13,9	9,5	8,0	7,8	7,4	7,4	7,1	6,9	6,8	6,8
Nederland (The Netherlands)	5,5	8,6	8,1	8,1	8,0	7,5	7,8	7,8	8,0	7,7	7,7
Norge (Norway)	3,6	4,6	4,1	4,4	5,1	4,6	4,9	5,2	5,1	5,1	5,2
Polen (Poland)	5,1	8,4	6,7	6,7	8,0	7,6	8,3	8,7	8,8	8,6	8,9
Portugal	9,8	10,8	9,9	11,0	9,9	9,8	10,0	10,0	9,3	9,3	9,3
Romania	5,8	7,6	8,5	10,0	9,7	9,6	10,5	11,0	11,5	10,5	10,3
Den russiske føderasjon (RF)	8,6	10,0	10,2	10,3	10,9	10,8	9,9	9,7
Spania (Spain)	12,0	13,5	10,8	9,4	9,8	9,9	10,2	10,0	9,8	8,9	8,7
Storbritannia (UK)	5,3	7,3	7,6	7,6	8,6	8,5	8,3	8,1	8,1	7,5	7,4
Sveits (Switzerland)	10,8	11,1	11,4	9,6	9,2	9,0	9,0	9,1	9,1	8,9	9,0
Sverige (Sweden)	5,8	5,6	5,8	5,3	5,1	5,7	5,7	6,4	5,7	6,1	6,2
Ungarn (Hungary)	9,9	12,9	12,1	11,0	11,6	11,3	10,4	9,6	9,8	9,1	8,8
Tsjekkia (Czech Republic)	12,2	12,1	12,4	12,4	12,4	12,3	12,8	11,8
Tyskland (Germany)	12,0	13,3	12,3	10,7	10,3	10,3	10,2	10,1	10,0	9,9	9,8
Østerrike (Austria)	10,3	11,0	11,9	10,9	10,0	10,3	10,5	10,7	10,4	10,2	10,2

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Figur 1.1 Omsetning av alkohol i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2010
Sales of alcohol in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2010

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Tabell 1.2 Årlig omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 1970–2010

Annual sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 1970–2010

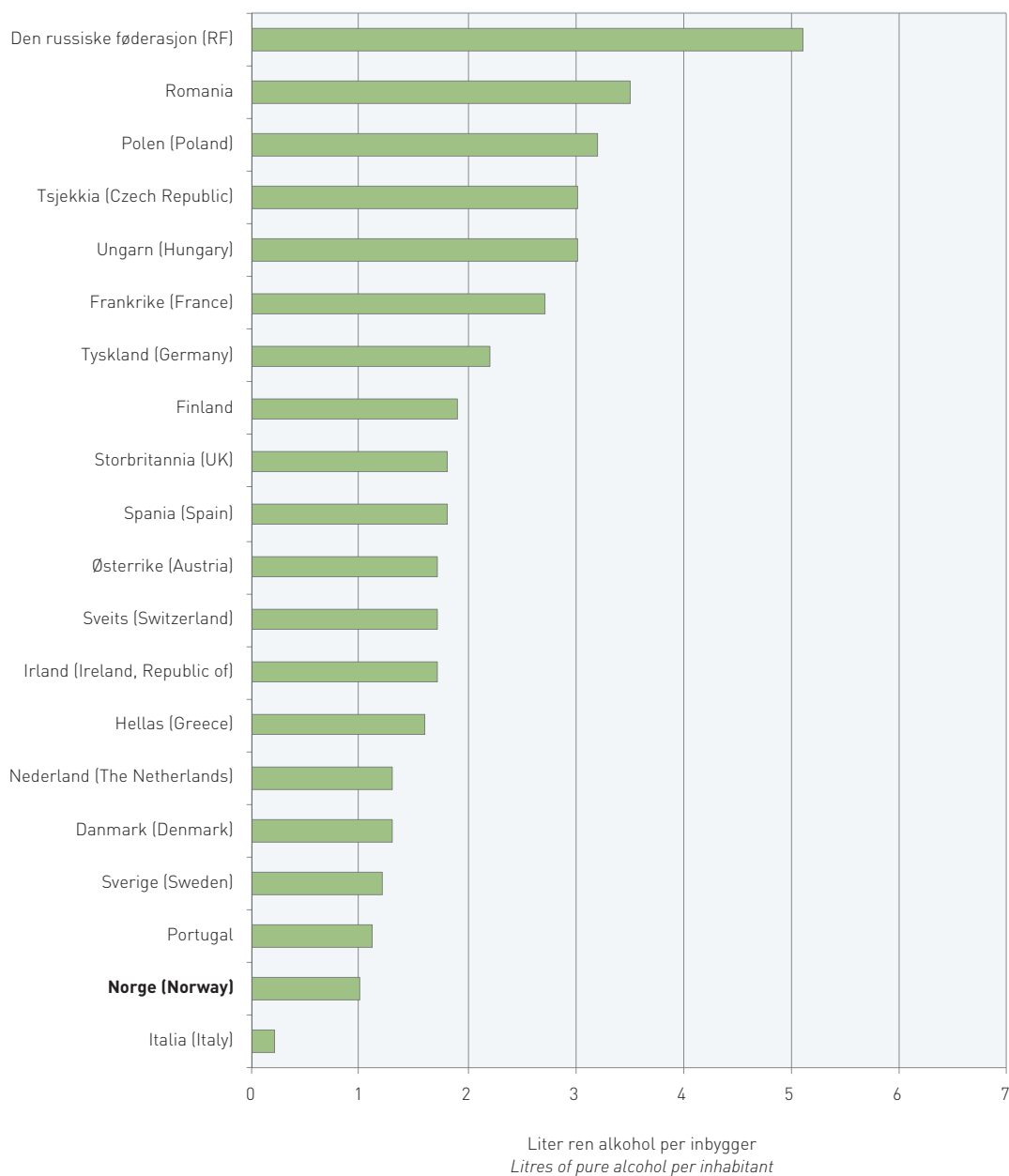
	1970	1980	1990	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Danmark (Denmark)	1,3	1,5	1,3	1,1	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
Finland	1,8	2,8	3,1	1,8	2,5	2,5	2,3	2,3	2,1	2,0	1,9
Frankrike (France)	2,3	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,7	2,7	2,7	2,7
Hellas (Greece)	1,5	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,0	1,6
Irland (Ireland, Republic of)	1,5	2,0	1,7	2,2	2,4	2,3	2,1	2,1	2,0	1,6	1,7
Italia (Italy)	1,8	1,9	1,2	0,5	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Nederland (The Netherlands)	2,0	2,7	2,0	1,7	1,5	1,5	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Norge (Norway)	1,6	1,9	1,0	0,8	0,8	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Polen (Poland)	3,2	6,0	4,5	2,1	2,5	2,5	2,7	3,0	3,3	3,3	3,2
Portugal	0,5	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Romania	2,2	2,3	3,8	3,6	3,8	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	3,5
Den russiske føderasjon (RF)	6,0	6,0	6,0	6,0	5,9	5,8	5,1	5,1
Spania (Spain)	2,8	3,2	2,6	1,8	1,9	1,9	2,2	2,1	2,0	1,9	1,8
Storbritannia (UK)	0,9	1,8	1,7	1,6	1,9	1,9	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8
Sveits (Switzerland)	2,0	2,0	1,8	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7
Sverige (Sweden)	2,6	2,7	1,7	1,1	1,3	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Ungarn (Hungary)	2,7	4,8	4,5	3,3	3,5	3,5	3,3	3,3	3,2	3,1	3,0
Tsjekkia (Czech Republic)	3,4	3,0	3,0	3,2	3,2	3,3	3,5	3,0
Tyskland (Germany)	3,0	3,1	2,2	1,9	1,9	1,9	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2
Østerrike (Austria)	1,4	1,6	1,5	1,8	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeprodusert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Figur 1.2 Omsetning av brennevin i utvalgte europeiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 2010
Sales of spirits in some European countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant 2010

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Tabell 1.3 Årlig omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2010
Annual sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2010

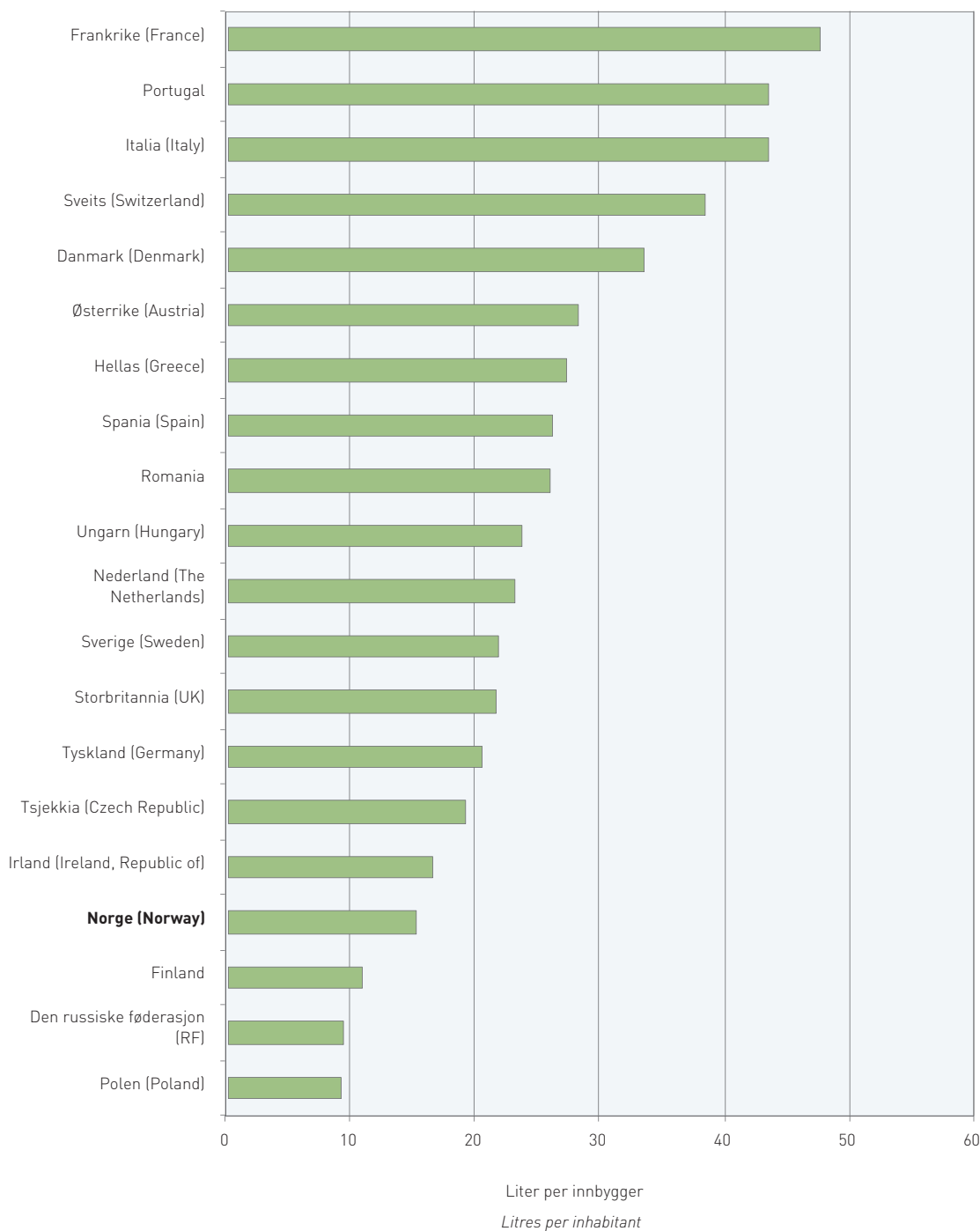
	1970	1980	1990	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Danmark (Denmark)	5,9	14,0	21,3	30,9	30,0	30,4	31,7	32,7	33,5	33,4	33,3
Finland	3,3	4,8	6,5	8,8	9,7	9,7	10,1	10,6	10,8	10,6	10,7
Frankrike (France)	109,1	91,0	68,0	56,0	48,5	48,5	48,5	50,7	49,9	48,6	47,4
Hellas (Greece)	40,0	44,9	32,6	24,1	26,3	31,3	28,8	29,6	28,5	28,6	27,1
Irland (Ireland, Republic of)	3,3	3,6	4,4	11,1	15,3	17,1	17,5	19,0	17,1	15,3	16,4
Italia (Italy)	113,7	92,9	59,0	51,0	49,8	45,7	47,0	44,7	43,7	43,6	43,3
Nederland (The Netherlands)	5,2	12,9	14,6	18,8	22,1	21,3	21,5	21,6	22,9	23,2	23,0
Norge (Norway)	2,3	4,4	6,4	10,5	15,9	13,3	14,0	14,0	14,3	14,6	15,0
Polen (Poland)	5,6	10,1	7,4	11,5	10,6	8,6	9,1	8,9	8,9	9,0	9,0
Portugal	72,5	68,7	47,5	56,0	47,6	47,5	47,2	47,3	42,7	42,8	43,3
Romania	23,1	28,9	22,9	30,0	23,1	23,0	25,7	26,0	26,0	25,8	25,7
Den russiske føderasjon (RF)	6,0	8,4	8,8	9,2	9,2	9,2	8,7	9,1
Spania (Spain)	61,5	64,7	37,4	32,4	31,9	31,9	31,2	30,0	28,1	26,2	25,9
Storbritannia (UK)	3,7	8,1	12,5	17,2	21,9	22,4	21,4	23,0	22,6	21,2	21,4
Sveits (Switzerland)	41,9	47,4	51,0	43,5	40,2	39,4	38,9	40,0	38,6	37,8	38,2
Sverige (Sweden)	6,4	9,5	12,3	16,2	14,7	17,0	16,1	19,2	19,5	20,6	21,7
Ungarn (Hungary)	37,7	35,0	24,0	33,6	37,0	36,0	29,3	25,8	25,8	23,7	23,6
Tsjekkia (Czech Republic)	16,0	16,5	16,5	17,2	17,4	17,2	17,9	19,0
Tyskland (Germany)	17,2	25,8	26,1	23,1	23,9	23,7	20,1	20,6	20,7	20,4	20,3
Østerrike (Austria)	34,6	35,8	35,0	31,8	27,8	29,8	32,0	32,3	28,9	28,2	28,0

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeprodusert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Figur 1.3 Omsetning av vin i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2010
Sales of wine in some European countries measured in litres per inhabitant 2010

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Tabell 1.4 Årlig omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 1970–2010
Annual sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 1970–2010

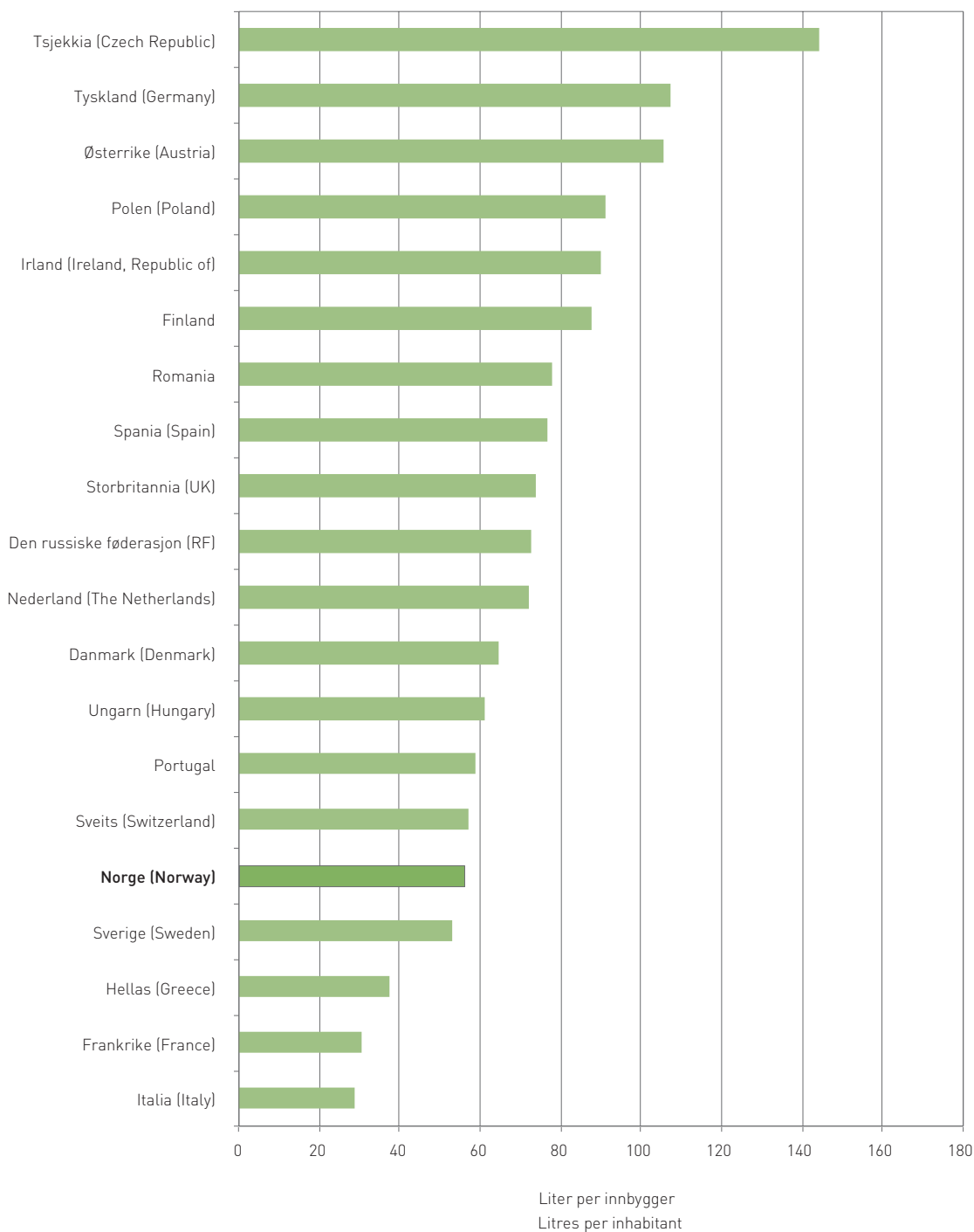
	1970	1980	1990	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Danmark (Denmark)	108,5	130,7	127,2	102,2	89,6	90,1	90,1	88,5	85,8	71,5	64,6
Finland	48,8	57,4	83,2	78,4	84,0	90,1	87,0	89,4	89,6	87,7	87,9
Frankrike (France)	41,3	44,3	41,5	36,2	33,4	33,5	33,0	31,0	29,0	30,7	30,5
Hellas (Greece)	9,4	26,3	41,0	40,0	41,2	37,7	38,3	38,9	43,0	38,5	37,6
Irland (Ireland, Republic of)	101,0	121,7	123,9	128,0	108,0	106,0	104,8	106,0	98,6	91,0	90,0
Italia (Italy)	11,3	16,7	23,0	28,1	29,6	29,7	30,0	31,1	30,6	28,0	28,6
Nederland (The Netherlands)	57,4	86,4	90,0	82,8	77,9	78,1	77,4	77,2	78,5	72,8	72,0
Norge (Norway)	37,8	48,3	52,4	52,0	55,0	52,0	54,0	59,1	57,0	55,0	56,0
Polen (Poland)	31,4	30,4	30,4	62,8	82,0	80,7	90,8	93,4	90,1	85,0	91,0
Portugal	13,3	37,9	65,1	64,5	61,7	61,0	61,9	61,1	58,0	59,0	59,0
Romania	21,6	43,8	43,6	55,4	66,7	70,6	81,0	89,0	93,0	81,0	78,0
Den russiske føderasjon (RF)	37,9	59,7	62,4	67,0	82,2	81,0	76,6	72,7
Spania (Spain)	38,5	53,4	71,9	72,0	77,6	80,0	82,0	82,0	78,2	78,4	76,6
Storbritannia (UK)	103,0	118,3	113,9	96,8	99,0	95,6	92,0	87,7	83,5	75,8	73,7
Sveits (Switzerland)	78,5	69,0	70,7	58,3	57,3	54,8	56,5	57,1	58,0	57,2	57,3
Sverige (Sweden)	57,5	48,0	60,1	56,4	51,4	50,5	51,0	65,5	48,1	52,3	52,8
Ungarn (Hungary)	59,4	87,0	105,2	73,0	77,2	71,8	75,0	68,0	73,1	65,0	61,0
Tsjekkia (Czech Republic)	158,9	158,0	164,1	158,1	158,8	154,1	159,3	144,0
Tyskland (Germany)	141,1	145,9	142,8	125,5	115,8	115,2	116,0	111,7	111,1	109,6	107,4
Østerrike (Austria)	98,7	101,9	121,3	107,7	108,6	108,9	108,0	108,2	109,7	106,2	105,8

Note: Tallene omfatter registrert omsetning eller beskattet forbruk av alkohol i de respektive land. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke.

Note: The figures are based on registered sales in the respective countries. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Figur 1.4 Omsetning av øl i utvalgte europeiske land målt i vareliter per innbygger 2010
Sales of beer in some European countries measured in litres per inhabitant 2010

Kilde (Source): British Beer & Pub Association, Statistical Handbook 2012

Tabell 1.5 Årlig omsetning av alkohol i de nordiske land målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1967–2009

Annual sales of alcohol in the Nordic countries measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1967–2009

	Danmark	Finland	Færøyene	Grønland	Island	Norge	Sverige
	<i>Denmark</i>	<i>Finland</i>	<i>Faroe Islands</i>	<i>Greenland</i>	<i>Iceland</i>	<i>Norway</i>	<i>Sweden</i>
1967	7,21	3,56	..	13,92	3,55	4,00	6,36
1970	8,65	5,84	..	13,86	3,82	4,69	7,16
1980	11,68	7,94	5,56	12,01	4,33	5,91	6,74
1981	12,04	8,01	5,49	13,98	4,36	5,26	6,29
1982	12,31	7,93	5,48	21,79	4,25	4,76	6,41
1983	12,78	7,94	5,92	21,29	4,39	4,80	6,10
1984	12,60	8,06	5,50	20,05	4,51	4,92	6,01
1985	12,11	8,02	7,10	18,52	4,41	5,14	6,07
1986	12,14	8,51	6,70	20,40	4,58	5,17	6,34
1987	11,68	8,75	8,10	21,99	4,73	5,32	6,21
1988	11,79	9,03	7,50	16,68	4,60	5,16	6,40
1989	11,53	9,42	6,90	17,46	5,52	4,98	6,54
1990	11,62	9,53	6,70	15,51	5,24	4,88	6,41
1991	11,53	9,22	6,68	15,01	5,13	4,80	6,28
1992	11,85	8,88	8,80	14,05	4,73	4,58	6,33
1993	11,73	8,39	6,30	12,80	4,45	4,47	6,22
1994	11,96	8,20	6,25	13,20	4,58	4,62	6,30
1995	12,10	8,30	6,30	12,60	4,80	4,80	6,20
1996	12,20	8,20	6,70	12,60	4,90	5,00	6,00
1997	12,11	8,60	6,60	12,80	5,10	5,35	5,90
1998	11,64	8,71	6,60	13,28	5,56	..	5,80
1999	11,60	8,60	6,60	13,20	5,91	5,50	6,10
2000	11,50	8,60	6,80	13,40	6,10	5,60	6,20
2001	11,60	9,00	6,90	12,50	6,30	5,50	6,50
2002	11,30	9,20	7,00	12,30	6,50	5,90	6,90
2003	11,50	9,30	6,90	12,70	6,50	6,00	7,00
2004	11,00	9,90	6,70	11,70	6,70	6,19	6,50
2005	11,30	10,00	6,60	12,10	7,10	6,37	6,60
2006	11,10	10,60	6,80	11,70	7,20	6,46	6,80
2007	10,90	10,50	7,20	12,00	7,50	6,60	6,90
2008	10,50	10,30	7,00	10,60	7,30	6,80	6,90
2009	9,90	10,00	..	10,70	..	6,70	7,40

Note 1: Per oktober 2012 foreligger ikke tall etter 2009.

Note 1: Per October 2012, data is only available up to 2009.

Note 2: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol i de respektive land. Tallene inkluderer ikke lettøl, bortsett fra i Sverige. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke. Inntil 1980 var det ingen alkoholomsetning på Færøyene. Øl var forbudt på Island fram til 1989. Dersom man ønsket å kjøpe alkohol måtte varene bestilles og bli tilsendt fra Danmark, og det var satt kvoter for hvor mye man kunne kjøpe. Statistisk Sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note 2: The figures are based on registered sales in the respective countries. Except from Sweden, the figures does not include light beer. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included. Until 1980 alcohol was not sold on the Faroe Islands. Beer was prohibited on Iceland until 1989. Those wishing to purchase alcoholic beverages had to order them from Denmark; in addition, quotas had been fixed for personal orders. The Figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde [Source]: Nomesco- Yearbook of Nordic Statistics

Tabell 1.6 Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1980–2011
Annual sales of alcohol in Norway in total in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1980–2011

	1 000 vareliter (1,000 litres)				1 000 liter ren alkohol (1,000 litres of pure alcohol)				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*	I alt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink*</i>	<i>Total</i>	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink*</i>
1980	18 376	17 979	196 097	.	18 944	7 791	2 373	8 780	.
1981	15 494	17 107	183 389	.	16 994	6 570	2 221	8 203	.
1982	11 926	14 174	193 328	.	15 556	5 045	1 832	8 679	.
1983	12 574	16 529	185 819	.	15 793	5 306	2 123	8 364	.
1984	12 710	18 132	193 591	.	16 332	5 325	2 321	8 686	.
1985	14 229	21 212	197 001	.	17 278	5 848	2 714	8 716	.
1986	13 021	21 541	211 593	.	17 541	5 351	2 750	9 440	.
1987	13 462	24 739	214 718	.	18 154	5 506	3 151	9 497	.
1988	12 041	26 973	220 369	.	17 839	4 925	3 284	9 630	.
1989	11 097	27 815	218 583	.	17 353	4 539	3 310	9 504	.
1990	10 384	27 231	221 753	.	17 139	4 248	3 257	9 634	.
1991	9 450	27 484	225 307	.	16 882	3 857	3 214	9 811	.
1992	8 477	27 131	217 202	.	16 163	3 465	3 162	9 536	.
1993	8 268	27 256	213 673	.	15 813	3 330	3 200	9 283	.
1994	8 678	29 315	222 083	.	16 507	3 476	3 443	9 588	.
1995	8 761	30 759	222 463	.	16 776	3 504	3 648	9 624	.
1996	8 986	33 124	229 868	1 522	17 733	3 579	3 952	10 122	80
1997	9 578	37 927	237 125	2 851	18 885	3 803	4 515	10 416	151
1998
1999	9 491	44 855	230 456	4 252	19 403	3 730	5 313	10 135	225
2000	9 578	48 762	232 676	5 295	20 292	3 764	5 794	10 496	238
2001	9 132	48 579	229 730	5 556	19 762	3 589	5 778	10 146	250
2002	10 234	54 953	236 391	5 884	21 298	4 034	6 547	10 452	265
2003	11 243	56 160	227 088	17 732	21 963	4 432	6 691	10 042	798
2004	11 631	57 842	249 099	8 725	22 816	4 587	6 976	10 860	393
2005	11 945	61 022	246 841	8 791	23 410	4 711	7 358	10 944	396
2006	12 291	63 286	253 426	9 063	24 151	4 848	7 638	11 257	409
2007	12 934	65 874	256 072	9 839	24 917	5 101	7 955	11 417	444
2008	13 024	68 721	263 048	11 077	25 836	5 079	8 533	11 724	500
2009	13 077	71 309	257 700	11 462	25 963	5 100	8 855	11 491	517
2010	12 587	72 900	255 877	11 618	25 913	4 909	9 049	11 431	524
2011	12 851	76 964	253 370	11 988	26 404	5 012	9 552	11 300	541

*Inkluderer «rusbrus» (includes alcopops)

Note: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol. Omsetningstallene inkluderer lettøl. Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note: The figures are based on registered sales of alcohol. The figures includes light beer. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)
 Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 1.7 Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og eldre i vareliter og i liter ren alkohol 1980–2011*Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and older in litres and in litres of pure alcohol 1980–2011*

	Vareliter (Litres)				Liter ren alkohol (Litres of pure alcohol)				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*	Totalt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*
	Spirits	Wine	Beer	Fruit drink*	Total	Spirits	Wine	Beer	Fruit drink*
1980	5,80	5,68	61,93	.	5,98	2,46	0,75	2,77	.
1981	4,85	5,36	57,43	.	5,32	2,06	0,69	2,57	.
1982	3,70	4,40	59,99	.	4,83	1,57	0,57	2,69	.
1983	3,87	5,08	57,45	.	4,85	1,63	0,65	2,57	.
1984	3,87	5,53	59,01	.	4,98	1,62	0,71	2,65	.
1985	4,30	6,41	59,54	.	5,22	1,77	0,82	2,63	.
1986	3,91	6,46	63,45	.	5,27	1,61	0,83	2,83	.
1987	4,00	7,35	63,86	.	5,38	1,63	0,93	2,82	.
1988	3,55	7,95	64,92	.	5,26	1,45	0,97	2,84	.
1989	3,25	8,13	63,93	.	5,08	1,33	0,97	2,78	.
1990	3,03	7,93	64,61	.	4,99	1,24	0,95	2,81	.
1991	2,74	7,98	65,41	.	4,90	1,12	0,93	2,85	.
1992	2,45	7,84	62,78	.	4,67	1,00	0,91	2,76	.
1993	2,38	7,84	61,50	.	4,55	0,96	0,92	2,67	.
1994	2,49	8,40	63,65	.	4,74	1,00	0,99	2,75	.
1995	2,50	8,78	63,49	.	4,79	1,00	1,04	2,75	.
1996	2,56	9,42	64,27	0,43	5,04	1,02	1,12	2,88	0,02
1997	2,71	10,75	67,19	0,81	5,28	1,01	1,28	2,95	0,04
1998
1999	2,66	12,59	64,68	1,19	5,45	1,05	1,49	2,84	0,06
2000	2,67	13,61	64,92	1,48	5,66	1,05	1,62	2,93	0,07
2001	2,54	13,49	63,80	1,54	5,49	1,00	1,60	2,82	0,07
2002	2,83	15,19	65,34	1,63	5,89	1,12	1,81	2,89	0,07
2003	3,09	15,42	62,35	4,87	6,03	1,22	1,84	2,76	0,22
2004	3,17	15,77	67,93	2,38	6,22	1,25	1,90	2,96	0,11
2005	3,25	16,61	67,20	2,39	6,37	1,28	2,00	2,98	0,11
2006	3,29	16,95	67,88	2,42	6,46	1,30	2,05	3,01	0,11
2007	3,43	17,51	67,83	2,61	6,60	1,35	2,11	3,02	0,12
2008	3,40	17,94	68,68	2,89	6,75	1,33	2,23	3,06	0,13
2009	3,36	18,35	66,30	2,95	6,68	1,31	2,28	2,96	0,13
2010	3,23	18,70	65,62	2,98	6,66	1,26	2,32	2,94	0,14
2011	3,22	19,25	63,37	2,99	6,62	1,26	2,39	2,83	0,14

*Inkluderer «rusbrus» (includes alcopops)

Note: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol. Det uregistrerte forbruket i form av hjemmeproduert alkohol, turistimport og smuglervarer inngår ikke. Omsetningstallene inkluderer lettøl, slik at tallene avviker fra tall i tabell 1.5. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

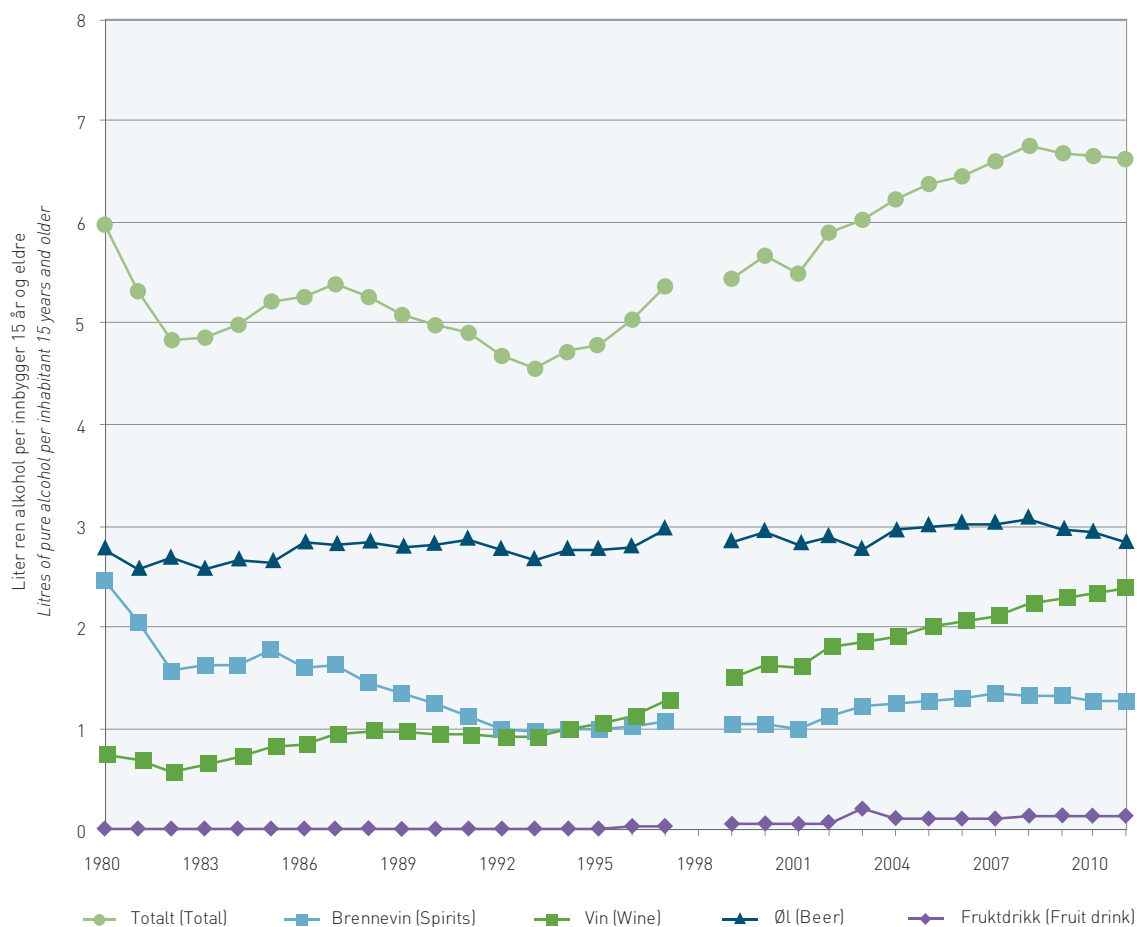
Note: The figures are based on registered sales of alcohol. Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included. The figures includes light beer, therefore the figures will differ from figures in table 1.5. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)

Source: Statistics Norway (ssb.no)

Se også RusStat (<http://statistikk.sirus.no>)

Figur 1.7 Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og eldre (liter ren alkohol) 1980-2011
 Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and older (litres of pure alcohol) 1980-2011

Kilde : Statistisk Sentralbyrå
 Source: Statistics Norway

Tabell 1.8 Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1975–2011
Annual sales of different types of beer in Norway in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1975–2011

	1 000 vareliter (1,000 litres)				1 000 liter ren alkohol (1,000 litres of pure alcohol)			
	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl
	Total	Strong beer	Medium beer	Light beer	Total	Strong beer	Medium beer	Light beer
1975	181 670	26 837	142 064	12 769	7 977	1 514	6 194	269
1976	179 657	25 105	143 816	10 736	8 121	1 411	6 472	238
1977	183 484	25 837	147 185	10 462	8 247	1 475	6 535	237
1978	186 529	28 304	148 573	9 652	8 189	1 678	6 300	211
1979	186 548	28 037	149 005	9 506	8 359	1 579	6 556	224
1980	196 097	27 425	158 629	10 043	8 780	1 544	6 996	240
1981	183 389	25 391	148 573	9 425	8 203	1 425	6 552	226
1982	193 328	27 793	156 042	9 493	8 679	1 556	6 897	226
1983	186 819	25 139	153 043	8 637	8 364	1 410	6 749	205
1984	193 591	22 967	162 402	8 222	8 686	1 298	7 194	194
1985	197 001	21 347	163 468	12 186	8 716	1 219	7 209	288
1986	211 593	26 064	173 513	12 016	9 440	1 486	7 669	285
1987	214 718	23 876	178 732	12 110	9 497	1 363	7 846	288
1988	220 369	21 527	185 391	13 451	9 630	1 227	8 083	320
1989	218 583	20 311	184 232	14 040	9 503	1 176	7 994	333
1990	221 753	13 988	192 237	15 528	9 634	825	8 439	370
1991	225 307	12 482	198 731	14 094	9 811	749	8 724	338
1992	217 202	9 935	194 810	12 457	9 536	604	8 630	302
1993	213 673	2 499	200 038	11 136	9 283	152	8 862	269
1994	222 083	2 211	209 306	10 566	9 588	123	9 209	256
1995	222 463	1 599	211 199	9 665	9 624	97	9 293	234
1996	229 868	1 674	218 802	9 391	10 122	99	9 802	222
1997	237 125	1 527	225 683	9 915	10 416	90	10 087	239
1998
1999	230 456	1 146	220 370	8 940	10 135	69	9 850	215
2000	232 676	1 302	223 267	8 107	10 496	82	10 218	195
2001	229 730	1 166	221 456	7 108	10 146	76	9 899	171
2002	236 391	1 373	228 305	6 713	10 452	85	10 205	162
2003	227 088	1 223	219 330	6 535	10 042	81	9 804	157
2004	249 099	1 245	241 786	6 068	10 860	80	10 634	146
2005	246 841	1 404	240 383	5 054	10 944	84	10 738	122
2006	253 426	2 128	246 727	4 571	11 255	122	11 023	110
2007	256 072	1 760	250 314	3 998	11 417	85	11 236	96
2008	263 047	1 998	257 985	3 064	11 724	118	11 532	74
2009	257 548	1 967	253 122	2 458	11 491	118	11 314	59
2010	255 877	2 452	251 036	2 389	11 431	152	11 221	58
2011	253 370	3 149	247 948	2 273	11 300	171	11 074	55

Note: Fra 1. juli 1990 ble sterkøl bare tillatt solgt over betjent disk og fra 1. mars 1993 bare fra AS Vinmonopolet. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note: From 1 July 1990, strong beer was only available from a shop assistant over the counter and from 1 March 1993 only from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)
 Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 1.9 Årlig omsetning av forskjellige typer øl i Norge målt i liter ren alkohol per innbygger 15 år og eldre 1975–2011*Annual sales of different types of beer in Norway measured in litres of pure alcohol per inhabitant aged 15 years and older 1975–2011*

	I alt	Sterkøl	Middels sterkt øl	Lettøl
	<i>Total</i>	<i>Strong beer</i>	<i>Medium beer</i>	<i>Light beer</i>
1975	2,62	0,50	2,04	0,09
1976	2,65	0,46	2,11	0,08
1977	2,67	0,48	2,11	0,08
1978	2,63	0,54	2,02	0,07
1979	2,66	0,50	2,09	0,07
1980	2,77	0,49	2,21	0,08
1981	2,57	0,45	2,05	0,07
1982	2,69	0,48	2,14	0,07
1983	2,57	0,43	2,08	0,06
1984	2,65	0,40	2,19	0,06
1985	2,63	0,37	2,18	0,09
1986	2,83	0,45	2,30	0,09
1987	2,82	0,41	2,33	0,09
1988	2,84	0,36	2,38	0,09
1989	2,78	0,34	2,34	0,10
1990	2,81	0,24	2,46	0,11
1991	2,85	0,22	2,53	0,10
1992	2,76	0,17	2,49	0,09
1993	2,67	0,04	2,55	0,08
1994	2,75	0,04	2,64	0,07
1995	2,75	0,03	2,65	0,07
1996	2,88	0,03	2,79	0,06
1997	2,95	0,03	2,86	0,07
1998
1999	2,84	0,02	2,76	0,06
2000	2,93	0,02	2,85	0,05
2001	2,82	0,02	2,75	0,05
2002	2,89	0,02	2,82	0,05
2003	2,76	0,02	2,69	0,04
2004	2,96	0,02	2,90	0,04
2005	2,98	0,02	2,93	0,03
2006	3,01	0,03	2,95	0,03
2007	3,02	0,02	2,97	0,03
2008	3,06	0,02	3,01	0,03
2009	2,96	0,03	2,91	0,02
2010	2,91	0,04	2,85	0,02
2011	2,83	0,05	2,77	0,01

Note 1: 2010-verdiene for sterkøl og middels sterkt øl er endret fra 2011-utgaven etter korreksjon fra SSB.

Note 1: 2010 values for strong beer and medium-strength beer are different from the 2011 edition after correction by Statistics Norway.

Note 2: Fra 1. juli 1990 ble sterkøl bare tillatt solgt over betjent disk og fra 1. mars 1993 bare fra AS Vinmonopolet. Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Note 2: From 1 July 1990, strong beer was only available from a shop assistant over the counter and from 1 March 1993 only from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly. The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå (ssb.no)

Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 1.10 Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus, i tonn pr. år, for perioden 1976–2012 (juli-juni)*Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in tons per year, for the years 1976–2012 (July-June)*

	Fabrikkframstilte sigaretter	Rulletobakk	Snus
	<i>Manufactured cigarettes</i>	<i>Hand-rolling tobacco</i>	<i>Snus</i>
1976	1 787	4 499	277
1977	1 817	4 350	251
1978	1 936	4 335	276
1979	1 972	4 294	264
1980	2 104	4 368	261
1981	2 045	4 277	264
1982	1 939	4 321	261
1983	1 787	4 179	250
1984	1 856	4 155	257
1985	2 096	3 997	286
1986	2 450	3 853	286
1987	2 666	3 641	269
1988	2 833	3 537	276
1989	2 876	3 450	281
1990	2 926	3 427	286
1991	2 938	3 447	283
1992	3 028	3 470	280
1993	2 644	3 160	272
1994	2 779	3 333	306
1995	2 565	2 891	305
1996	2 599	2 918	327
1997	2 672	2 810	336
1998	2 751	2 710	367
1999	2 663	2 442	369
2000	2 711	2 262	368
2001	2 653	2 078	377
2002	2 590	1 991	400
2003	2 487	1 812	438
2004	2 493	1 480	514
2005	2 363	1 185	628
2006	2 353	1 072	690
2007	2 377	1 019	802
2008	2 401	1 014	934
2009	2 401	1 007	1 065
2010	2 258	964	1 163
2011	2 192	864	1 199
2012	2 031	728	1 061

Note: Tallene for ett år gjelder fra juli foregående år, til juni det aktuelle år (eks. 2012 er målinger fra juli 2011 til juni 2012).

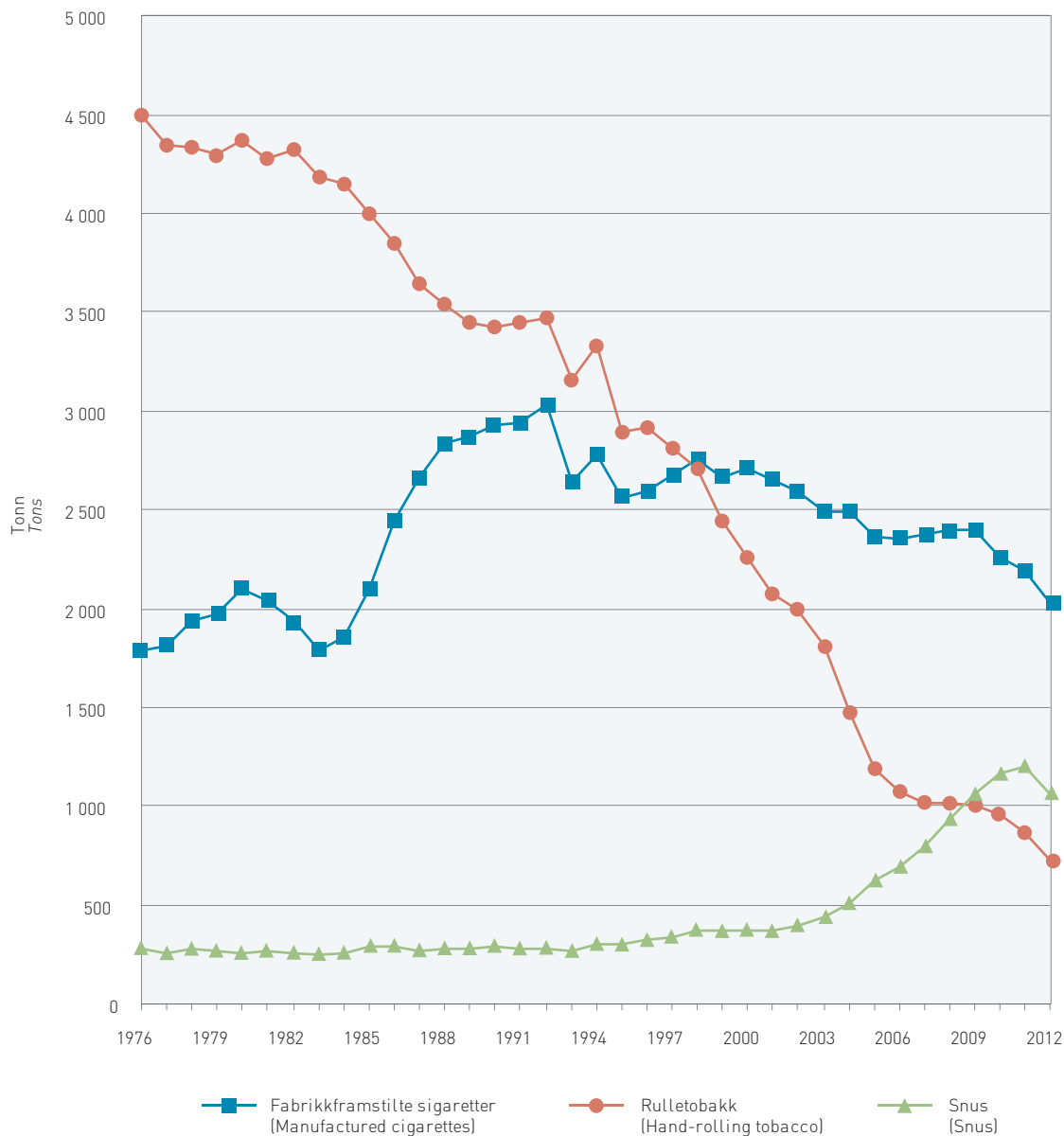
Note: The statistical year runs from July to June (i.e. 2012 include the months from July 2011 – June 2012).

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figur 1.10 Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus, i tonn pr. år, for perioden 1976-2012 (juli-juni)

Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in tons per year, for the years 1976-2012 (July-June)

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Tabell 11.1 Utviklingen i registrert salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976–2012 (juli-juni)

Registered sales of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus, in grams per capita, 15 years and older for the years 1976–2012 (July-June)

	Fabrikkframstilte sigaretter	Rulletobakk	Snus
	<i>Manufactured cigarettes</i>	<i>Hand-rolling tobacco</i>	<i>Snus</i>
1976	583	1468	90
1977	588	1408	81
1978	621	1391	89
1979	628	1367	84
1980	664	1379	82
1981	640	1339	83
1982	602	1341	81
1983	550	1285	77
1984	566	1267	78
1985	633	1208	86
1986	735	1155	86
1987	793	1083	80
1988	835	1042	81
1989	841	1009	82
1990	853	998	83
1991	853	1001	82
1992	875	1003	81
1993	761	909	78
1994	796	955	88
1995	732	825	87
1996	739	830	93
1997	757	796	95
1998	776	765	104
1999	747	685	104
2000	756	631	103
2001	737	577	105
2002	716	550	111
2003	683	498	120
2004	680	404	140
2005	639	321	170
2006	630	287	185
2007	630	270	212
2008	627	265	244
2009	618	259	274
2010	573	245	295
2011	548	216	330
2012	500	179	261

Note: Tallene for ett år gjelder fra juli foregående år, til juni det aktuelle år (eks. 2012 er målinger fra juli 2011 til juni 2012).

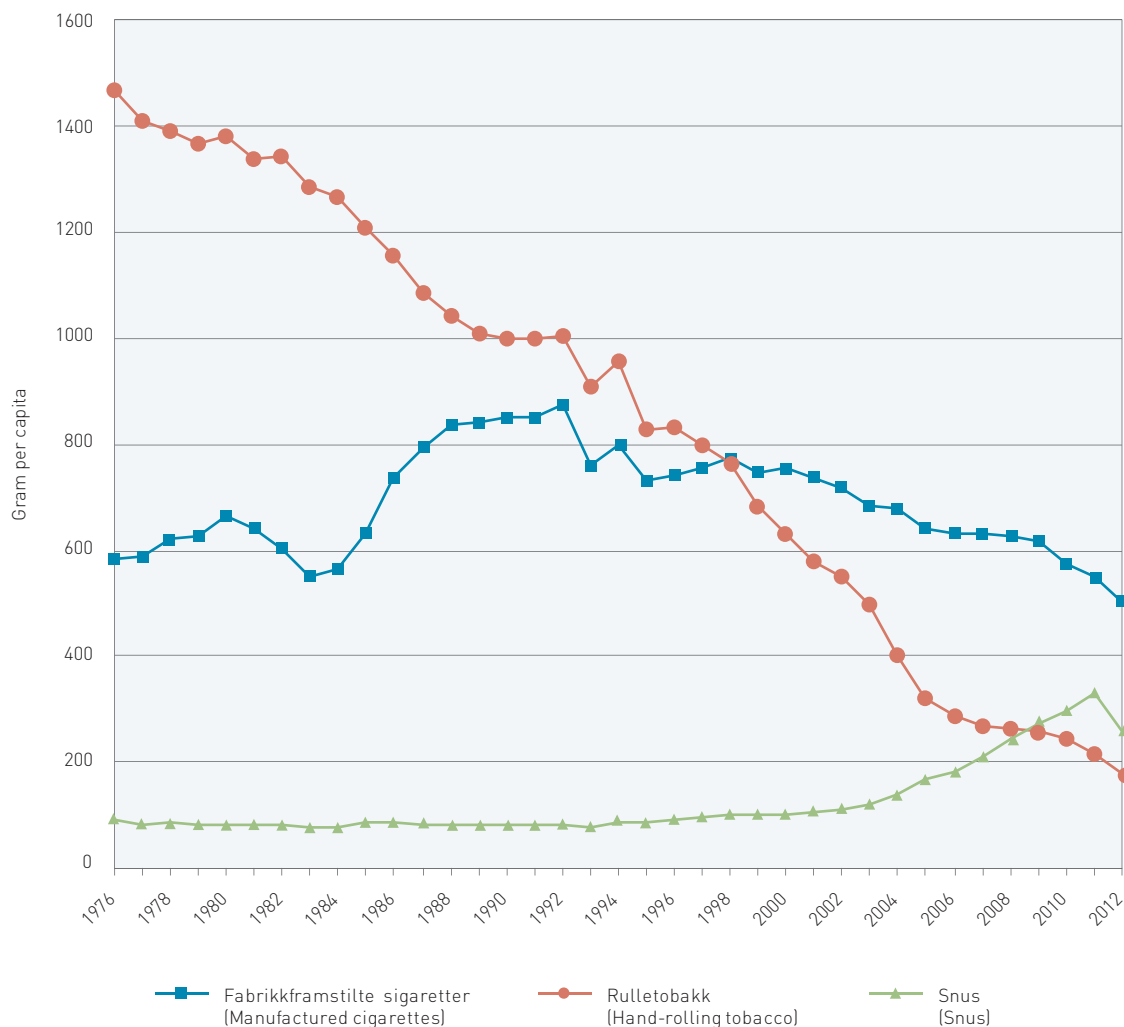
Note: The statistical year runs from July to June (i.e. the year 2012 include the months from July 2011 – June 2012).

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figur 1.11 Utvikling i salg av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus i gram per innbygger 15 år og eldre 1976-2012 (juli-juni)

Annual registered sale of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus in grams per capita aged 15 years 1976-2012 (July-June)

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet.
Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Tabell 1.12 Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1988–2011
Sale of addictive medication given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1988–2011

	Anxiolytika, hypnotika og sedativa				Opioider (ATC gruppe N02A)						Sentralt virkende sympatomimetika		
	Anxiolytika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05BA)	Hypnotika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05CD)	Z-hypnotika (ATC gruppe N05CF)	Morfin	Oxycodone	Kodein (kombinert med paracetamol)	Fentanyl	Buprenorfin (1,2 mg) *	Tramadol	Amfetamin	Dexamfetamin	Metylfenidat	
1988	24,4	42,3	2,7	0,67	..	11,20	
1989	23,7	42,7	2,3	0,80	..	10,90	
1990	23,3	39,9	2,1	0,87	..	11,10	
1991	22,3	35,2	0,5	0,90	..	11,40	
1992	21,4	29,7	0,0	1,00	..	11,40	
1993	19,7	27,4	0,0	1,06	..	11,30	
1994	19,1	25,4	0,8	1,04	..	11,30	
1995	18,3	21,7	4,2	1,10	..	11,10	0,04	
1996	17,5	19,9	7,0	1,10	..	11,20	0,14	
1997	17,4	18,4	9,9	1,10	..	11,50	0,26	
1998	17,7	17,0	12,5	1,30	..	11,70	0,35	..	0,09	
1999	17,9	15,1	15,2	1,40	..	11,80	0,43	..	0,38	
2000	18,0	13,7	18,1	1,40	..	11,90	0,54	..	0,61	
2001	18,3	13,1	20,9	1,40	0,04	12,50	0,61	..	0,75	
2002	18,8	12,3	23,5	1,50	0,20	12,90	0,72	..	1,07	0,03	0,12	1,08	
2003	19,3	9,2	27,7	1,50	0,38	13,00	0,76	..	1,34	0,04	0,12	1,68	
2004	19,8	8,7	30,3	1,50	0,60	12,80	0,81	0,37	1,61	0,04	0,14	2,42	
2005	20,1	8,5	32,8	1,48	0,82	12,90	0,89	0,37	1,86	0,04	0,16	3,23	
2006	19,7	8,0	34,5	1,42	0,99	12,84	0,97	0,40	2,12	0,04	0,20	3,88	
2007	19,4	7,5	36,3	1,31	1,12	12,66	1,03	0,41	2,43	0,05	0,23	4,59	
2008	19,4	7,2	36,8	1,34	1,29	12,53	1,13	0,48	2,76	0,06	0,30	5,26	
2009	18,9	6,9	37,2	1,34	1,49	12,18	1,12	0,54	2,99	0,07	0,35	5,76	
2010	18,0	6,3	36,8	1,21	1,51	11,68	1,19	0,58	3,23	0,08	0,38	6,21	
2011	16,5	5,8	36,4	1,21	1,50	11,36	1,25	0,60	3,46	0,08	0,43	6,28	

*Gjelder doser beregnet til behandling av smerter, se også tabell 1.16.

* Include analgesic doses. See also table 1.16.

Note: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note: A defined daily dose (technical unit of measure) is the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Kilde: Grossistbasert legemiddestatistikk, Folkehelseinstituttet (www.legemiddelforbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesale Statistics, Norwegian Institute of Public Health (www.drugconsumption.no)

Tabell 1.13 Brukere av benzodiazepiner og benzodiazepin-lignende legemidler (ATC gruppe N05BA, N05CD, N05CF) fordelt på fylke, 2011*Users of benzodiazepines and benzodiazepine related drugs (ATC groups N05BA, N05CD, N05CF) per county, 2011*

	Anxiolytika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05BA)		Hypnotika (benzodiazepiner) (ATC gruppe N05CD)		Z-hypnotika (benzodiazepin- lignende) (ATC gruppe N05CF)	
	Antall brukere	Brukere per 1000 innbyggere	Antall brukere	Brukere per 1000 innbyggere	Antall brukere	Brukere per 1000 innbyggere
	<i>Number of users</i>	<i>Users per 1000 inhabitants</i>	<i>Number of users</i>	<i>Users per 1000 inhabitants</i>	<i>Number of users</i>	<i>Users per 1000 inhabitants</i>
Østfold	18 609	67	1 826	7	22 594	82
Akershus	25 482	46	3 156	6	39 178	71
Oslo	27 683	46	4 652	8	41 384	68
Hedmark	10 510	55	1 315	7	13 862	72
Oppland	11 426	61	1 378	7	15 178	81
Buskerud	15 124	57	2 369	9	20 094	76
Vestfold	13 682	58	2 394	10	18 704	80
Telemark	11 723	69	2 190	13	14 530	86
Aust-Agder	6 685	60	1 072	10	9 337	84
Vest-Agder	9 960	57	2 394	14	14 021	81
Rogaland	20 259	46	3 713	8	28 978	66
Hordaland	21 098	43	3 875	8	30 739	63
Sogn og Fjordane	3 487	32	532	5	5 704	53
Møre og Romsdal	12 666	50	2 079	8	18 814	74
Sør-Trøndelag	13 541	46	1 756	6	17 955	61
Nord-Trøndelag	5 816	44	678	5	8 992	68
Nordland	11 976	50	2 308	10	17 646	74
Troms	7 079	45	1 133	7	9 788	62
Finmark	3 245	44	433	6	4 781	65

Note: Tallene viser antall som har fått minst en utlevering etter resept fra apotek og andel per 1000 innbyggere (ettårs prevalens) i 2011.

Note: Number of individuals who had at least one prescription dispensed and proportion per 1000 inhabitants (one year prevalence) in 2011.

Kilde: Reseptregisteret, Folkehelseinstituttet (www.reseptregisteret.no)

Source: The Norwegian Prescription Database, Norwegian Institute of Public Health (www.norpd.no)

Tabell 1.14 Salg av anxiolytika (benzodiazepiner ATC gruppe N05BA) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011

Sale of tranquillisers (benzodiazepines, ATC group N05BA) by county given in defined daily doses (DDD) per 1000 inhabitants per day 1999–2011

Fylke County	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Østfold	27,4	27,3	26,7	26,8	27,8	29,2	29,5	30,4	31,5	30,1	28,3	28,4	27,2
Akershus	14,6	14,3	14,7	14,8	15,4	15,6	16,0	15,7	15,8	15,9	15,3	14,4	13,8
Oslo	21,3	20,7	20,7	20,9	21,2	21,3	21,8	20,5	19,6	19,6	19,2	17,8	15,6
Hedmark	17,2	16,6	16,5	16,8	16,7	17,2	17,4	17,2	16,7	16,9	16,1	15,4	14,1
Oppland	19,6	19,8	20,3	21,2	21,0	21,5	22,3	22,9	22,7	22,7	22,3	21,0	18,1
Buskerud	20,4	20,6	21,2	22,2	23,6	24,7	24,2	23,6	22,9	23,1	23,1	21,1	19,3
Vestfold	19,4	19,8	20,7	21,4	21,7	22,2	23,3	22,9	22,5	22,4	20,8	19,1	17,4
Telemark	26,3	27,4	27,8	28,8	29,4	30,0	30,4	29,4	28,9	30,5	33,1	31,5	26,5
Aust-Agder	23,3	22,7	22,8	24,1	25,0	25,8	25,9	24,5	23,1	22,7	21,4	20,7	20,0
Vest-Agder	22,1	22,1	22,9	24,1	26,7	26,6	26,0	25,0	24,8	25,3	24,5	23,1	21,6
Rogaland	19,2	18,9	19,2	19,3	19,1	18,9	18,7	18,4	18,3	18,3	18,0	17,5	16,4
Hordaland	14,7	15,1	15,8	16,5	17,5	18,9	19,1	18,6	18,0	18,1	16,9	16,1	15,2
Sogn og Fjordane	10,5	10,5	10,5	10,9	10,9	11,7	11,5	10,9	10,5	10,5	10,6	10,0	9,1
Møre og Romsdal	14,0	14,1	14,8	15,5	15,3	15,6	15,8	15,9	16,0	16,1	15,7	15,1	13,5
Sør-Trøndelag	15,6	16,3	17,2	16,9	16,5	17,2	16,8	16,3	15,7	15,3	14,5	13,9	13,1
Nord-Trøndelag	13,1	13,4	13,8	14,2	14,3	15,0	15,1	14,9	14,9	14,6	14,1	12,8	11,7
Nordland	13,9	14,5	15,0	15,4	15,1	15,7	16,0	16,0	16,2	16,8	16,8	16,5	15,5
Troms	13,0	12,8	13,2	14,2	14,9	15,4	16,1	16,1	16,1	16,1	15,9	15,2	14,6
Finnmark	11,1	11,5	11,5	12,6	13,4	15,1	16,9	17,1	16,6	16,8	16,8	16,0	15,3
Hele landet (Country)	17,9	18,0	18,4	18,8	19,3	19,8	20,1	19,7	19,4	19,4	18,9	18,0	16,5

Note 1: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note 1: A defined daily dose (technical unit of measure) is the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

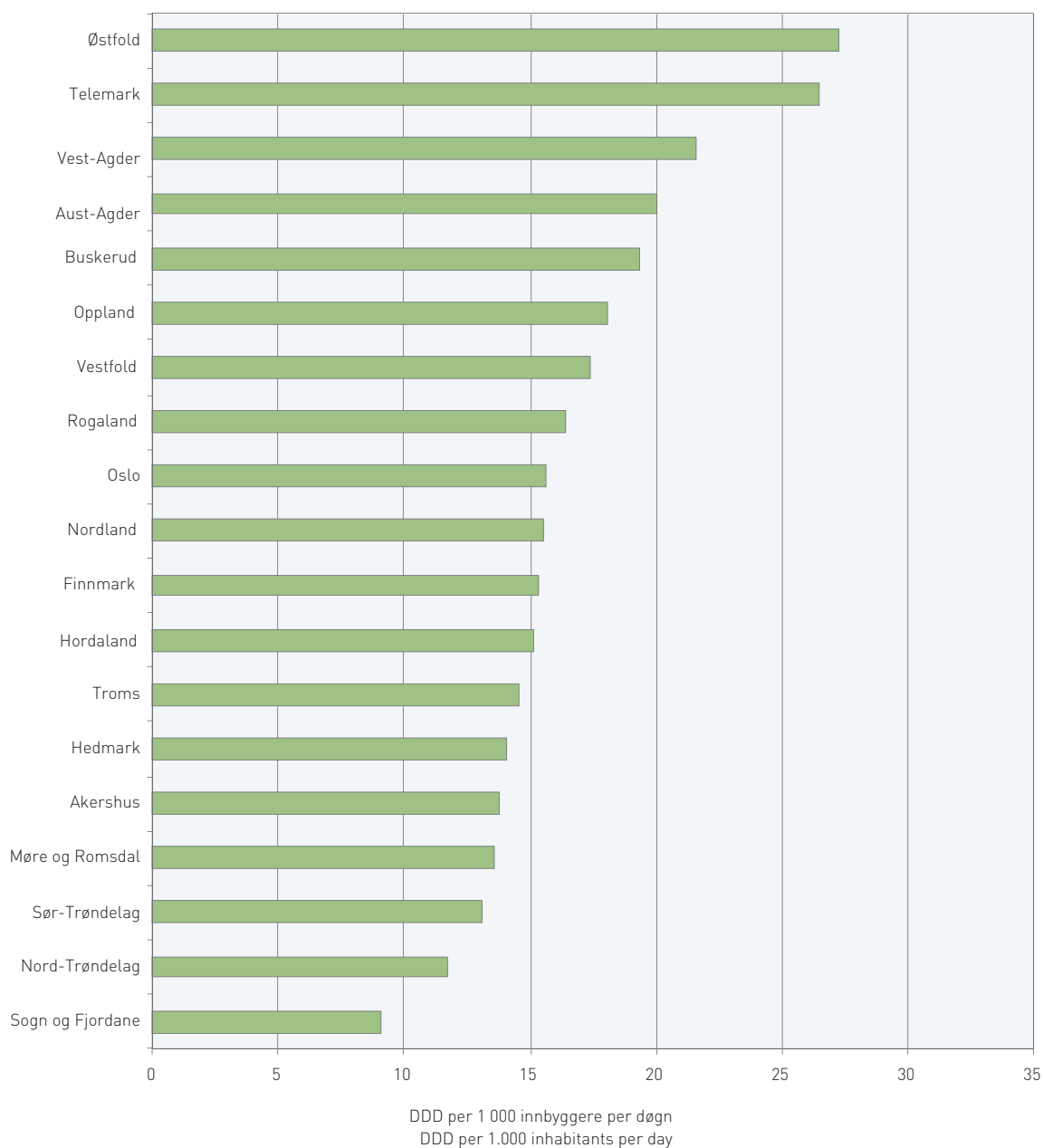
Note 2: Salg fra grossist til firma som produserer forhåndspakkede legemidler til enkeltpasienter (multidose pakninger) blir registrert på fylket der firmaet er registrert. Det som produseres kan være solgt fra apotek i hele landet. I Østfold finnes en pakkeenhet som gir større salg der enn i andre fylker.

Note 2: The high sales in Østfold partly have technical explanations.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet (www.legemiddelforbruk.no)

Source: *The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (www.drugconsumption.no)*

Figur 1.14 Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2011
Sale of tranquilisers by county 2011

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet.
Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health

Tabell 1.15 Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepiner og z-hypnotika ATC grupper N05CD og N05CF) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011

Sale of hypnotics and sedatives (benzodiazepines and Z-hypnotics, ATC groups N05CD and N05CF) by county given in defined daily doses (DDD) per 1000 inhabitants per day 1999–2011

Fylke County	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Østfold	36,0	36,7	39,0	41,7	43,5	48,7	51,5	56,2	60,8	58,1	49,2	49,0	49,7
Akershus	25,5	26,4	29,0	30,7	32,0	34,5	36,3	37,6	39,2	39,8	40,0	38,9	39,4
Oslo	41,0	41,1	43,9	45,7	44,8	46,1	47,4	46,9	46,6	45,5	44,3	41,6	39,6
Hedmark	27,8	28,7	31,2	34,0	35,0	37,1	39,9	41,5	42,4	42,3	42,2	40,8	39,6
Oppland	33,4	35,1	38,0	40,5	42,8	45,9	50,2	53,2	55,6	56,4	57,6	55,4	53,1
Buskerud	32,7	34,3	37,0	39,5	40,4	42,9	45,5	46,2	47,5	48,4	49,3	47,2	45,9
Vestfold	32,3	33,5	36,4	37,5	39,0	40,4	44,1	46,1	48,2	49,5	49,3	48,5	47,1
Telemark	37,3	38,8	42,1	44,7	45,9	48,3	51,5	52,9	55,6	56,7	58,4	57,6	55,3
Aust-Agder	39,1	38,7	41,0	44,2	46,7	49,7	53,5	54,5	55,3	56,4	56,2	55,6	54,5
Vest-Agder	37,2	36,9	40,3	42,2	45,3	47,1	49,2	50,3	51,8	54,8	56,4	55,1	53,8
Rogaland	29,3	30,2	32,2	33,4	34,3	35,1	36,9	37,6	38,3	38,8	39,5	38,4	37,5
Hordaland	26,2	27,8	30,2	31,8	33,6	35,5	37,5	38,5	39,2	38,9	38,8	37,1	36,0
Sogn og Fjordane	19,6	19,7	21,7	23,3	24,5	24,8	26,2	27,0	27,7	27,7	27,8	27,1	26,3
Møre og Romsdal	27,9	29,3	32,5	34,7	35,7	38,2	40,8	42,7	44,8	45,5	45,9	45,1	42,8
Sør-Trøndelag	27,1	29,2	32,1	32,3	33,2	34,5	35,6	36,2	35,8	34,5	34,8	34,0	33,5
Nord-Trøndelag	27,3	29,4	31,5	33,7	34,7	37,4	39,7	40,2	42,4	42,3	42,4	40,3	39,4
Nordland	26,4	28,1	30,4	31,4	32,6	34,7	37,2	38,7	40,4	41,9	42,2	42,1	41,8
Troms	20,1	20,7	22,7	24,4	25,0	26,8	29,4	30,6	31,7	33,4	33,3	32,4	32,2
Finnmark	16,4	17,0	18,3	19,5	20,3	21,9	24,8	26,5	27,8	28,8	29,4	29,1	28,9
Hele landet (Country)	30,4	31,4	34,0	35,8	36,9	38,9	41,2	42,5	43,8	44,0	43,6	42,4	41,4

Note 1: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

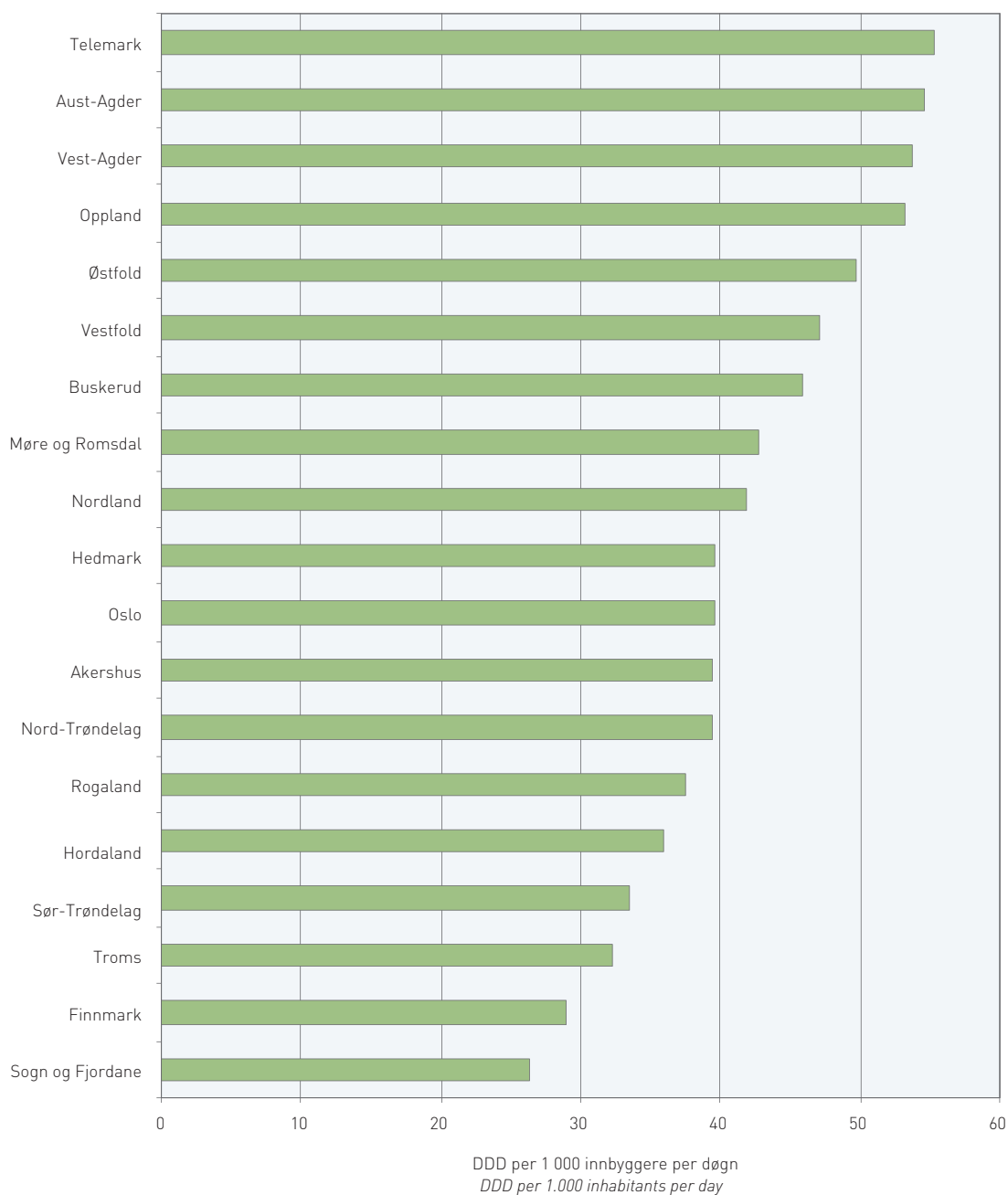
Note 1: A defined daily dose (technical unit of measure) is the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Note 2: Salg fra grossist til firma som produserer forhåndspakkede legemidler til enkeltpasienter (multidose pakninger) blir registrert på fylket der firmaet er registrert. Det som produseres kan være solgt fra apotek i hele landet. I Østfold finnes en pakkeenheter som gir større salg der enn i andre fylker.

Note 2: The high sales in Østfold partly have technical explanations.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet (www.legemiddelbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (www.drugconsumption.no)

Figur 1.15 Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2011*Sale of hypnotics and sedatives by county 2011*

Kilde : Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet
Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health

Tabell 1.16 Salg av legemidler til bruk ved opioidavhengighet (ATC gruppe N07BC) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011*Sale of medication used in substitution treatment given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2011*

Legemiddel (Medication)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Metadon (N07BC02, DDD= 25 mg)	0,58	1,02	1,37	1,83	3,12	3,15	3,46	3,32	2,93	2,90	2,53	2,53	2,74
Buprenorfin (N07BC01, DDD= 8 mg)	0,01	0,05	0,07	0,13	0,19	0,29	0,44	0,60	0,59	0,61	0,73	0,80	0,87
Buprenorfin, kombinasjon (N07BC51, DDD=8 mg)	0,01	0,04	0,05	0,05	0,21	0,30	0,29	0,40	0,48
Totalt (Total)	0,59	1,07	1,44	1,96	3,32	3,48	3,95	3,97	3,73	3,81	3,55	3,73	4,09

Note: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note: A defined daily dose (technical unit of measure) is defined as the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet (www.legemiddelforbruk.no)

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (www.drugconsumption.no)

Tabell 1.17 Salg av legemidler til bruk ved nikotinavhengighet (ATC gruppe N07BA) angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1999–2011*Sale of medication used in treatment for nicotine dependence given in DDD/1000 inhabitants/day 1999–2011*

Legemiddel (Medication)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nikotin (N07BA01)	2,38	2,70	2,80	3,04	3,60	3,45	3,56	4,02	4,38	4,54	4,78	4,97	5,30
Vareniklin (N07BA03)								0,01	0,59	0,80	0,95	0,94	0,93
Totalt (Total)	2,38	2,70	2,80	3,04	3,60	3,45	3,56	4,02	4,98	5,34	5,73	5,91	6,23

Note: En definert døgndose (teknisk måleenhet) er den antatte gjennomsnittlige døgndose brukt ved preparatets hovedindikasjon hos voksne.

Note: A defined daily dose (technical unit of measure) is defined as the assumed average dose per day for a drug used on its main indication in adults.

Kilde: Grossistbasert legemiddelstatistikk. Folkehelseinstituttet ([legemiddelforbruk.no](http://www.legemiddelforbruk.no))

Source: The Norwegian Drug Wholesales Statistics, Norwegian Institute of Public Health (www.drugconsumption.no)

2. Bevillinger for alkoholomsetning

2. Licences to sell and serve alcohol

Monopolordningen og bevilningssystemet for omsetning av alkohol er sentrale virkemidler i norsk alkoholpolitikk. Begge bidrar til å begrense den fysiske tilgangen på alkohol, noe som i lang tid har vært en viktig del av alkoholpolitikken.

Som flere av tabellene i dette kapitlet viser, har tilgangen til alkohol økt de siste tiårene. Særlig gjelder dette antall skjenkebevillinger og antall polutsalg. Skjenkebevillingene forvaltes i hovedsak av kommunene, mens monopolordningen er statens ansvar. På den bakgrunn kan en si at både det lokale selvstyre og de sentrale myndighetene har ført en mer liberal linje med disse alkoholpolitiske virkemidlene.

All omsetning av alkohol reguleres i alkoholloven. Inntil 2005 var kategoriseringen av alkoholholdig drikk basert på betegnelsene middelsterkt og sterkt øl, vin og brennevin. Nå baseres den på drikkens alkoholstyrke framfor om det betegnes som øl, vin eller brennevin. Gruppe 1 er drikk med høyst 4,7 prosent alkohol, gruppe 2 er drikk med inntil 22 volumprosent, og gruppe 3 er drikk med mellom 22 og 60 prosent alkohol. Denne kategoriseringen brukes også i dette kapitlet, bortsett fra i tabell 2.1.

Vinmonopolet

Monopolordningen omfatter salg av drikkevarer i gruppe 2 og 3. Siden midten av 90-tallet har ordningen blitt forandret på flere områder. En sentral endring dreier seg om selve synet på ordningen. Tidligere ble monopolet oppfattet som et viktig alkoholpolitisk instrument for å begrense tilgangen til vin og brennevin, mens det utover 90-tallet ble vanligere å fremme et syn om at alle burde ha tilnærmet samme mulighet til å kjøpe disse varene.

2.1< Antallet vinmonopolbutikker har økt gradvis fra
- 2.2 1980, men sterkere fra slutten av 90-tallet. Tidligere eksisterte det en øvre grense for hvor mange vinmonopolbutikker det kunne være i landet. Ordningen ble opphevet i 2005 fordi det ikke lenger ble sett på som nødvendig med en regulering på dette området. Nå er det Vinmonopolet som avgjør om det skal søke bevilling, og den aktuelle kommu-

nen som behandler søknaden. Initiativet kan også gå den andre veien, der en kommune ber Vinmonopolet om å utrede muligheten for å etablere utsalg.

Salgsbevillinger

Kommunene forvalter salgsbevillinger for gruppe 1, altså drikkevarer med opp til 4,7 prosent alkohol. Slike bevillinger gis vanligvis til private virksomheter, som oftest dagligvarebutikker. Tidligere gjaldt slike bevillinger utelukkende øl. Fra 2003 ble «rusbrus» en del av vareutvalget etter en avgjørelse i EØS-domstolen som sa at alle drikkevarer med samme alkoholstyrke må behandles likt. > 2.3

Som følge av strukturelle endringer i handelsnæringen har det blitt færre dagligvarebutikker de siste 20 årene. Det har bidratt til at også antall salgssteder for alkoholholdig drikk gruppe 1 er redusert. Selv om antall salgssteder er redusert, har det blitt stadig flere kommuner som gir salgsbevilling for alkoholholdig drikk gruppe 1. I 2003 kunne en for første gang kjøpe øl og «rusbrus» i samtlige kommuner i Norge.

Skjenkebevillinger

Kommunene kan gi skjenkebevillinger med rett til å selge all alkoholholdig drikk, eller begrense bevillingen til bare å gjelde drikkevarer i gruppe 1 og/eller gruppe 2.

Antall skjenkesteder med kommunal bevilling er nesten tredoblet siden 1980. Tabell 2.5 viser antallet skjenkesteder for alkohol fordelt på bevilningskombinasjon og fylke for 2011. Samtidig viser tabell 2.6 at det har blitt færre kommuner uten skjenkested. Samlet sett har det altså skjedd en liberalisering med hensyn til kommunale skjenkebevillinger. > 2.4
> 2.5
> 2.6

Nesten alle skjenkebevillinger er kommunale. For befalsmesser og passasjerskip gis det imidlertid statlige bevillinger. Tabell 2.7 og 2.8 viser en fylkesmessig oversikt over disse. > 2.7
- 2.8

2. Licences for the sale of alcohol

The monopoly and licensing systems for the retail of alcohol are crucial components of Norwegian alcohol policy. Both systems reduce the physical availability of alcohol, a long-standing objective of Norway's policy on alcohol.

As several of the tables in this chapter show, access to alcohol has increased in recent decades. This is particularly true of the number of licenses to serve alcohol on the premises (on-licences) and of the number of Vinmonopol outlets (off-licences). Licences to serve alcohol are administered in the main by the municipalities, while the monopoly scheme is the government's responsibility. In light of this, we can say that both local and central authorities have adopted a more liberal approach in their use of these policy tools.

The sale of alcohol is regulated by the Act on the Sale of Alcoholic Beverages (Alcohol Act). Until 2005, alcoholic beverages were classified as medium strength and strong beer, wine and spirits. Today, it is the alcoholic strength of the beverage rather than its classification as beer, wine or spirits that counts. Group 1 includes beverages whose alcoholic content is no more than 4.7 per cent by volume; group 2 beverages have up to 22 per cent; and group 3 have between 22 and 60 per cent alcohol by volume. This is the classification system that is used in this chapter, apart from Table 2.1.

Vinmonopolet

There is a monopoly (held by the Vinmonopolet) on the sale of alcoholic beverages in groups 2 and 3. The system has been modified in several areas since the mid-90s. One of the main changes affected how the scheme is basically conceived. Vinmonopolet was seen as an important means of restricting access to wine and spirits. During the '90s, however, access to alcoholic beverages was increasingly seen in terms of equal opportunities.

From 1980, the number of Vinmonopol outlets grew at a steady pace, accelerating from the late '90s. There used to be a national limit on the number of outlets. That restriction was abolished in

2005 because it was no longer seen as necessary to regulate this area. Today, Vinmonopolet itself decides whether to apply for a license, and the local authorities decide whether to grant one or not. But the initiative can also go in the opposite direction, with the municipality asking Vinmonopolet to look at the possibility of setting up one or more outlets.

Retail licences

Municipalities grant licences for the sale of beverages in group 1, i.e. drinks with up to 4.7 per cent alcohol. Licenses are usually granted to private businesses, usually grocers'. In the past, the bearer of a license was only permitted to sell beer. From 2003, after a decision handed down by the EEA Court saying that all beverages with the same alcohol strength must be treated equally, alcopop drinks were included as part of the product assortment.

> 2.3

Structural changes in the retail industry have reduced the number of grocery stores in the past 20 years and with it the number of stores selling group 1 alcoholic beverages. But while the number of outlets has fallen, municipalities are increasingly awarding retail licenses for group 1 alcoholic beverages. In 2003, it was possible for the first time to buy beer and alcopop in every municipality in Norway.

Licences to serve alcohol

When granting licences to serve alcohol, municipalities may include all alcoholic beverages, or limit the license to beverages in group 1 and/or group 2.

The number of establishments with a municipal licence to serve alcohol today is nearly three times what it was in 1980. Table 2.5 shows the number of establishments licenced to serve alcohol by type of licence and county in 2011. At the same time, as table 2.6 shows, the number of municipalities without a licensed business serving alcohol is declining. All in all, then, municipal practice with regard to licences to serve alcohol is increasingly liberal.

> 2.4

> 2.5

> 2.6

Most licences to serve alcohol are issued by the municipal authorities. The state, however, issues licences for the serving of alcohol on military establishments and passenger ships. Table 2.7 and 2.8 provides a county-by-county breakdown.

> 2.7

- 2.8

Tabell 2.1 Salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2011*Establishments licensed to sell alcohol by type of license 1980–2011*

	Brennevin og vin (og sterkøl fra 1993)	Vin	Alt slags øl	Middels sterkt øl	Totalt
	<i>Spirits and wine (and strong beer from 1993)</i>	<i>Wine</i>	<i>All kinds of beer</i>	<i>Medium beer</i>	<i>Total</i>
1980	87	5	1 768	2 869	4 729
1981	88	5	1 721	2 768	4 582
1982	88	4	1 684	2 800	4 576
1983	88	4	1 685	2 744	4 521
1984	90	2	1 795	2 828	4 715
1985	92	1	1 877	3 128	5 098
1986	94	0	1 940	3 236	5 270
1987	98	0	1 993	3 183	5 274
1988	104	0	1 869	3 202	5 175
1989	106	0
1990	106	0	1 722	3 239	5 067
1991	110	0	1 837	3 123	5 070
1992	109	0	1 865	3 027	5 001
1993	110	0	.	4 775	4 885
1994	110	0	.	4 665	4 775
1995	112	0	.	4 524	4 636
1996	112	0	.	4 676	4 788
1997	114	0	.	4 565	4 679
1998	120	0	.	4 448	4 568
1999	130	0	.	4 411	4 541
2000	140	0	.	4 413	4 554
2001	156	0	.	4 430	4 586
2002	176	0	.	4 336	4 512
2003	188	0	.	4 299	4 487
2004	195	0	.	4 361	4 556
2005	198	0	.	4 314	4 512
2006	211	0	.	4 281	4 492
2007	222	0	.	4 230	4 452
2008	239	0	.	4 176	4 415
2009	248	0	.	4 188	4 436
2010	259	0	.	4 176	4 435
2011	267	0	.	4 121	4 388

Note 1: Salgssteder for kun lettøl er ikke tatt med. Fra 1. mars 1993 ble sterkøl bare tillatt solgt fra AS Vinmonopolet. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgssteder for øl i 1989.

Note 1: Sales outlets for light beer only are not included. Since March 1, 1993 strong beer can only be bought from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licensed to sell beer.

Note 2: Før 2004 manglet det enkelte år opplysninger fra noen kommuner, men fra dette år er samtlige kommuner representert. I de tilfeller vi mangler siste års tall har vi brukt opplysninger fra foregående år.

Note 2: Before 2004 information from a few municipalities were lacking. From this year, numbers from all the municipalities are represented. In cases where we lack information on last year, we have used the last available numbers.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, AS Vinmonopolet og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Statistics Norway, the Norwegian Wine and Spirit Monopoly and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.2 Antall vinmonopolutsalg fordelt på fylke 1996–2011*Number of sales outlets of the Norwegian Wine and Spirit Monopoly by county 1996–2011*

Fylke County	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Østfold	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	9	10	10	10	10	10
Akershus	11	11	11	13	14	16	18	18	19	19	19	19	21	21	22	22
Oslo	17	17	18	19	19	20	20	21	21	22	23	24	24	25	26	27
Hedmark	4	5	5	6	6	6	7	8	9	9	9	10	10	11	12	13
Oppland	5	5	5	5	5	7	7	8	8	9	10	11	13	14	16	17
Buskerud	5	5	5	5	6	7	8	8	9	9	9	9	11	12	13	15
Vestfold	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	8	8	9	10
Telemark	5	5	5	5	6	6	8	8	8	8	9	10	11	11	11	11
Aust-Agder	1	1	2	2	3	4	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7
Vest-Agder	3	3	3	3	4	4	5	5	5	5	6	7	8	9	9	9
Rogaland	6	6	6	7	8	9	10	11	11	11	11	11	11	13	15	16
Hordaland	9	9	9	11	11	15	17	18	18	19	19	19	19	20	20	20
Sogn og Fjordane	3	3	4	4	4	5	7	7	7	7	8	9	10	10	10	10
Møre og Romsdal	3	3	4	6	7	8	9	10	10	10	13	14	16	17	17	17
Sør-Trøndelag	8	8	8	8	8	9	10	12	13	13	15	16	16	16	17	17
Nord-Trøndelag	4	4	5	5	5	5	5	6	7	7	7	7	8	8	9	9
Nordland	9	9	9	9	9	10	12	13	14	14	15	16	17	17	17	17
Troms	4	4	5	5	7	7	8	9	9	9	9	10	11	11	11	11
Finmark	4	5	5	6	6	6	7	7	8	8	8	8	9	9	9	9
Totalt (Total)	112	114	120	130	140	156	176	188	195	198	211	222	239	248	259	267

Kilde: AS Vinmonopolet (vinmonopolet.no)

Source: The Norwegian Wine and Spirit Monopoly (vinmonopolet.no)

Tabell 2.3 Salgssteder for alkoholholdig drikk gruppe 1 (over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent), fordelt på fylke 2000–2011*Establishments licensed to sell medium beer by county 2000–2011*

Fylke County	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Østfold	224	214	220	205	205	190	193	201	192	187	186	182
Akershus	285	286	285	283	277	280	298	284	294	294	288	287
Oslo	395	424	402	402	396	367	357	361	346	360	394	380
Hedmark	228	206	214	203	207	204	201	199	189	189	183	187
Oppland	255	246	237	229	244	238	231	230	225	248	213	208
Buskerud	223	220	213	216	209	211	206	203	200	197	197	196
Vestfold	150	150	145	148	151	150	145	149	147	148	148	148
Telemark	190	185	181	181	180	168	175	179	163	159	160	155
Aust-Agder	128	128	128	124	125	132	123	120	118	116	120	120
Vest-Agder	152	156	163	165	162	165	165	153	156	159	160	161
Rogaland	302	316	308	316	306	302	315	318	314	312	317	316
Hordaland	450	436	407	404	423	423	413	416	406	404	403	397
Sogn og Fjordane	160	171	170	160	177	175	171	168	171	171	163	163
Møre og Romsdal	274	275	265	276	297	311	300	286	295	286	293	287
Sør-Trøndelag	262	258	253	249	245	261	252	244	239	243	240	232
Nord-Trøndelag	156	144	147	148	148	153	150	146	137	138	137	133
Nordland	279	303	304	292	306	297	295	286	291	297	293	291
Troms	190	192	179	186	187	180	179	178	181	173	177	176
Finnmark	110	120	115	112	116	107	112	109	112	107	104	102
Totalt (Total)	4 413	4 430	4 336	4 299	4 361	4 314	4 281	4 230	4 176	4 188	4 176	4 121

Note 1: Før 2004 manglet det enkelte år opplysninger fra noen kommuner, men fra dette år er samtlige kommuner representert. I de tilfeller vi mangler siste års tall har vi brukt opplysninger fra foregående år.

Note 2: Before 2004 information from a few municipalities were lacking. From this year, numbers from all the municipalities are represented. In cases where we lack information on last year, we have used the last available numbers.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.4 Skjenkesteder* for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980–2011*Establishments* licenced to serve alcohol by type of licence 1980–2011*

	Gruppe 1 høyst 4,7 vol %	Gruppe 2 høyst 22 vol %	Gruppe 3 høyst 60 vol %	Totalt
	<i>Group 1 max 4,7 vol %</i>	<i>Group 2 max 22 vol %</i>	<i>Group 3 max 60 vol %</i>	<i>Total</i>
1980	600	1 247	592	2 439
1981	594	1 246	632	2 472
1982	531	1 229	691	2 451
1983	508	1 365	733	2 606
1984	503	1 539	763	2 805
1985	524	1 732	863	3 119
1986	422	1 894	941	3 257
1987	434	2 095	1 117	3 646
1988	354	2 193	1 267	3 814
1989
1990	377	2 467	1 730	4 574
1991	317	2 644	1 683	4 644
1992	246	2 569	1 878	4 693
1993	221	2 524	2 030	4 775
1994	251	2 577	2 333	5 161
1995	207	2 589	2 512	5 308
1996	193	2 424	3 019	5 636
1997	158	2 339	3 473	5 970
1998	144	2 304	3 613	6 061
1999	114	2 213	3 925	6 252
2000	104	1 939	4 312	6 355
2001	86	1 808	4 653	6 547
2002	98	1 771	4 889	6 758
2003	59	1 741	5 198	6 998
2004	48	1 349	5 695	7 092
2005	47	1 409	5 668	7 124
2006	94	1 259	5 910	7 263
2007	74	1 223	6 035	7 332
2008	72	1 259	5 899	7 230
2009	61	1 202	6 061	7 324
2010	42	1 171	6 163	7 376
2011	64	1 118	6 209	7 391

* Gjelder ikke skjenkesteder med statlig bevilling, jf. tabell 2.7. Fra 2008 ble kommunene bedt om å oppgi antall skjenkebevillinger, mens de tidligere ble spurt om skjenkesteder. Det gjør at tallene fra og med 2008 ikke er direkte sammenlignbare med tidligere år.

**This does not include establishments with a state licence (see table 2.7). The municipalities were in 2008 asked to give information regarding the number of licences to serve alcohol, while they usually were asked to provide the number of establishments where alcohol is served. Because of this change the numbers for 2008 and onwards are not directly comparable to earlier years.*

Note 1: Skjenkesteder for kun lettøl, korttids- og ambulerende bevillinger (skjenking ved spesielle anledninger) er ikke tatt med. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall skjenkesteder for brennevin, vin og øl i 1989. Statistikken omfatter også skjenkesteder på turist- og høyfjellshoteller, som inntil 1997 hadde statlig bevilling.

Note 1: Places where only light beer is served and licences for serving alcohol on special occasions are not included. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments with licence to serve alcohol. The figures include numbers of licences to serve alcohol in tourist-mountain hotels, which had state licence until 1997.

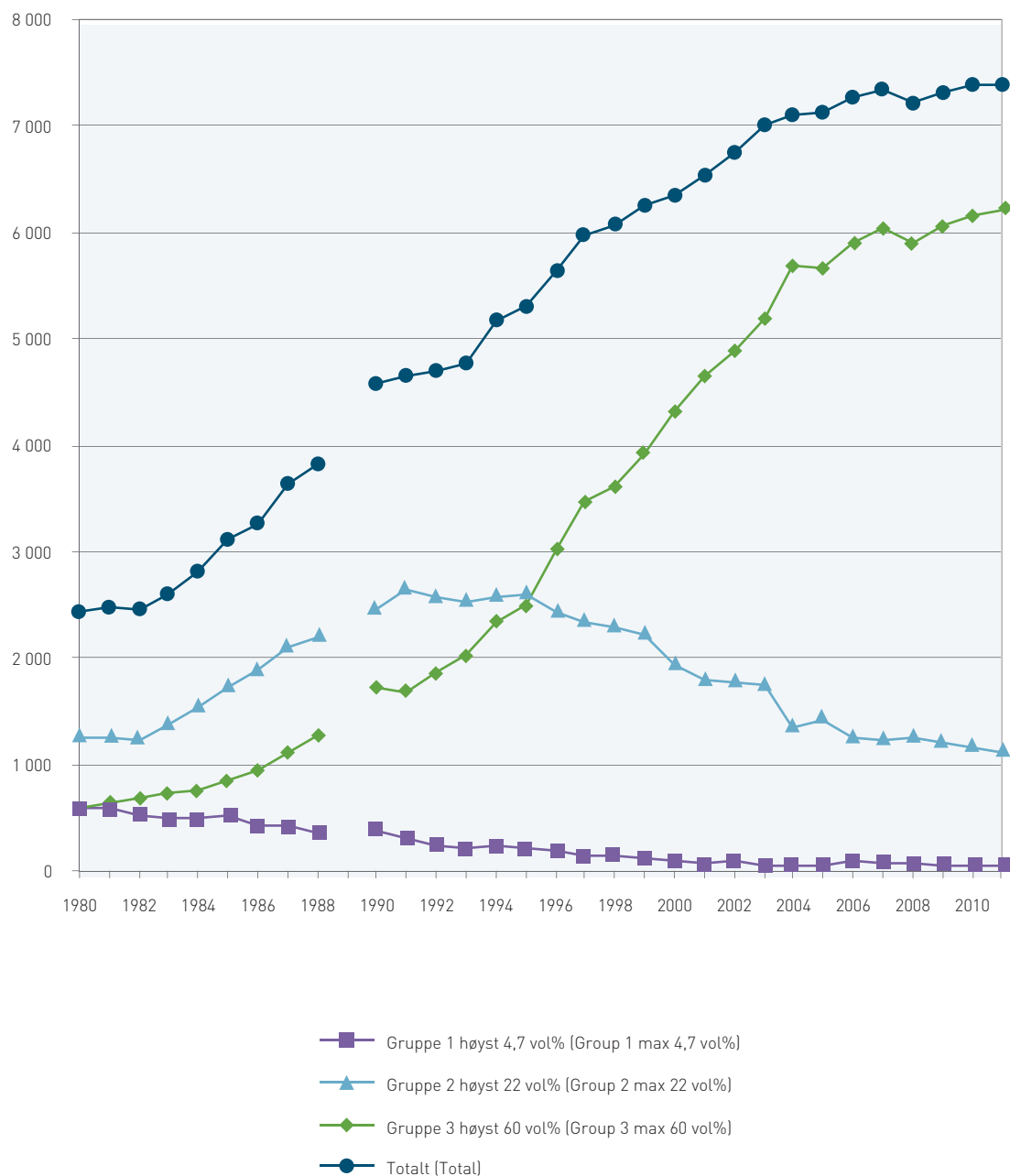
Note 2: Før 2004 manglet det enkelte år opplysninger fra noen kommuner, men fra dette år er samtlige kommuner representert. I de tilfeller vi mangler siste års tall, har vi brukt opplysninger fra foregående år.

Note 2: Before 2004 information from a few municipalities were lacking. From this year, numbers from all the municipalities are represented. In cases were we lack information on last year, we have used the last available numbers.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Statistics Norway and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 2.4 Skjenkesteder for alkohol 1980-2011
Establishments licensed to serve alcohol 1980-2011

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Statens institutt for rusmiddelforskning
 Sources: Statistics Norway and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.5 Skjenkesteder* for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon og fylke 2011*Establishments* licensed to serve alcohol by type of licence and county 2011*

Fylke	Gruppe 1 høyst 4,7 vol %	Gruppe 2 høyst 22 vol %	Gruppe 3 høyst 60 vol %	Totalt
County	Group 1 max 4,7 vol %	Group 2 max 22 vol %	Group 3 max 60 vol %	Total
Østfold	7	52	262	321
Akershus	0	69	402	471
Oslo	0	0	1074	1074
Hedmark	3	35	276	314
Oppland	10	95	348	453
Buskerud	2	39	358	399
Vestfold	3	39	303	345
Telemark	2	33	255	290
Aust-Agder	5	47	139	191
Vest-Agder	0	49	143	192
Rogaland	19	76	378	473
Hordaland	0	177	421	598
Sogn og Fjordane	2	93	185	280
Møre og Romsdal	5	104	283	392
Sør-Trøndelag	1	72	398	471
Nord-Trøndelag	0	14	185	199
Nordland	3	39	463	505
Troms	1	62	188	251
Finnmark	1	23	148	172
Totalt (Total)	64	1118	6209	7391

* Gjelder ikke skjenkesteder med statlig bevilling, jf. tabell 2.7 og 2.8.

*This does not include establishments with a state licence cf. Tab 2.7 and 2.8.

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.6 Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder med kommunal bevilling for alkohol 1980–2011
Number of municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980–2011

	Totalt antall kommuner	Uten salgssteder	Uten skjenkesteder	Uten salgs- eller skjenkesteder
	<i>Total number of municipalities</i>	<i>Without sale</i>	<i>Without serving</i>	<i>Without sale or serving</i>
1980	454	213	111	91
1981	454	210	105	86
1982	454	213	108	88
1983	454	209	99	81
1984	454	184	86	66
1985	454	142	71	43
1986	454	123	55	33
1987	454	109	53	27
1988	448	83	51	23
1989*
1990	448	53	34	13
1991	448	53	26	11
1992	439	40	26	9
1993	439	26	18	5
1994	435	24	13	3
1995	435	21	12	2
1996	435	6	9	1
1997	435	6	8	1
1998	435	4	11	1
1999	435	4	8	1
2000	435	4	9	1
2001	435	2	8	1
2002	434	2	9	0
2003	434	0	7	0
2004	434	0	6	0
2005	434	0	6	0
2006	431	0	4	0
2007	431	0	2	0
2008	430	0	5	0
2009	430	0	4	0
2010	430	0	1	0
2011	430	0	4	0

*Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgs- og skjenkesteder i 1989.

*In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licence to sell or serve alcohol.

Kilder: Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 2.7 Antall befalsmesser med statlig skjenkebevilling fordelt på fylke 2004–2011
Number of military establishments with a state licence to serve alcohol by county 2004–2011

Fylke County	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Østfold	3	1	1	1	1	1	1	1
Oslo og Akershus	12	11	11	9	9	9	9	9
Hedmark	5	3	3	3	3	3	3	3
Oppland	3	3	3	3	3	3	3	3
Buskerud	0	0	1	1	1	1	1	1
Vestfold	3	2	0	0	0	0	0	0
Telemark	1	1	0	0	1	0	0	0
Aust-Agder	0	0	0	0	0	0	0	0
Vest-Agder	1	1	1	1	1	1	1	1
Rogaland	5	4	4	4	4	4	4	4
Hordaland	70	55	55	42	42	42	42	42
Sogn og Fjordane	1	0	0	0	0	0	0	0
Møre og Romsdal	1	1	1	1	1	1	1	1
Sør-Trøndelag	3	3	2	2	2	1	1	1
Nord-Trøndelag	2	1	1	1	1	1	1	1
Nordland	8	5	5	18	18	18	18	18
Troms	10	8	9	8	7	8	8	8
Finnmark	7	3	3	3	3	3	3	3
Totalt (Total)	135	102	100	97	97	96	96	96

Kilde: Forsvarets overkommando
 Source: Headquarters Defence Command Norway

Tabell 2.8 Antall passasjerskip med statlig skjenkebevilgning fordelt på fylke 1995–2011
Number of passenger ships with a state licence to serve alcohol by county 1995–2011

Fylke County	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Østfold	6	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Oslo og Akershus	72	4	1	5	5	6	5	5	6	4	5	5	5
Hedmark	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oppland	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1
Buskerud	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vestfold	15	2	4	6	6	7	7	7	6	6	5	5	5
Telemark	7	3	4	4	4	6	6	5	7	7	6	5	4
Aust-Agder	15	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
Vest-Agder	10	5	4	4	4	4	3	4	3	3	2	3	3
Rogaland	32	11	11	13	13	13	13	13	13	13	3	3	3
Hordaland	45	23	24	25	25	25	23	16	16	16	7	7	7
Sogn og Fjordane	16	12	12	14	12	5	9	9	9	9	9	8	11
Møre og Romsdal	7	0	0	2	4	4	4	4	5	5	5	1	1
Sør-Trøndelag	15	7	6	7	6	6	6	6	6	4	4	4	4
Nord-Trøndelag	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nordland	40	16	16	16	14	14	18	32	28	27	13	12	12
Troms	12	10	10	10	10	10	10	4	4	4	10	10	10
Finnmark	5	0	0	0		0	0	0	0	1	2	5	5
Totalt (Total)	305	95	93	107	105	102	107	108	106	102	74	70	72

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning
 Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

3. Økonomi: Alkohol og tobakk

3. Economy: Alcohol and tobacco

Prisindekser

3.1 < For å måle hvordan prisene for alkoholholdige drikker utvikler seg over tid, har Statistisk sentralbyrå og AS Vinmonopolet beregnet nominelle indekser som er basert på utsalgsprisene på alkohol. I tabell 3.1 er disse seriene deflatert med konsumprisindeksen, slik at tabellen viser utviklingen i realprisen på alkoholdrikker.

3.2 < I tillegg til realprisindeksene er det beregnet indekser for forholdet mellom prisene på de forskjellige alkoholtypene og gjennomsnittlig lønn per normalårsverk for lønnstagere. Disse er gjengitt i tabell 3.2. De er ment å skulle gi et uttrykk for hvordan alkoholprisene har utviklet seg i forhold til folks kjøpekraft. Fordi lønningene har økt noe sterkere enn prisene, er alkohol blitt «billigere» målt i arbeidstid. Dette er mest utpreget for sterkvin på grunn av en avgiftsnedsettelse i 2000, og for brennevin på grunn av avgiftsnedsettelse i 2002 og 2003 (jfr. tabell 3.3).

Avgifter til statskassen

Alkohol er pålagt betydelige avgifter til statskassen. Brennevin og vin (over 7 volumprosent alkohol) ble inntil 1994 ilagt både en grunnavgift fastsatt som et bestemt beløp per volumprosent alkohol per vareliter, og en verdiavgift beregnet som en viss prosent av utsalgsprisen. Fra 1995 ble verdiavgiften opphevet, og grunnavgiften i stedet forhøyet tilsvarende.

3.4 < For øl hadde man inntil 1994 fire ulike avgiftsklasser på grunnlag av alkoholstyrken. Fra og med 1995 skjedde en ytterligere oppsplitting, slik at man nå har syv avgiftsklasser. Det høyeste tillatte alkoholinnhold for øl var inntil 1. juli 1999 7 volumprosent. Nå finnes ingen øvre grense for alkoholinnhold i øl. Fra 1. januar 1991 ble vin, og fra 1. juli 1993 også brennevin inntil 7 volumprosent avgiftsbelagt likt med øl, mens brennevin mellom 7–22 volumprosent ble beskattet likt med vin. Etter 1. januar 2004 ble alt brennevin over 0,7 volumprosent beskattet som brennevin. Etter avgiftsnedsettelsen på sterkvin i 2000 ble det lik alkoholavgift på svakvin og sterkvin.

Tabell 3.5 viser statens inntekter av disse ulike avgiftene. I perioden 1980 til 2011 har statens nominelle inntekter av alkoholomsetningen økt fra i overkant av 3,8 milliarder til 17,4 milliarder. Tallene bygger på opplysningene over innbetalte avgifter i statsregnskapet, i motsetning til i tidligere utgaver av *Rusmidler i Norge* hvor inntekten ble beregnet på grunnlag av omsetningstallene (se *Rusmidler i Norge 1996*). Statsregnskapet gir imidlertid ikke opplysninger om inntekten fra merverdiavgiften på alkohol, og denne er beregnet på grunnlag av forbrukernes utgifter til alkohol. > 3.5

Ytterligere opplysninger

I *Rusmidler i Norge 1995* finnes talloppgaver om realprisindekser, statens inntekter og forbrukernes utgifter mv tilbake til 1960- og 1970-årene. På RusStat (<http://statistikk.sirus.no>) finnes også lengre tidsserier for flere av tabellene.

Avgiftsøkning og prisutvikling på tobakk

Figur 3.6 viser realprisindeksen for tobakksvarer. Her er tobakksindeksen deflatert for konsumprisindeksen. I tobakksindeksen er både fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og andre tobakksvarer inkludert. > 3.6

Tobakksvarer er pålagt betydelige avgifter til statskassen. Figur 3.7 viser at avgiften på tobakk har økt jevnt hvert år, med unntak av to store avgiftsøkninger for henholdsvis sigarer i 2000 og rulletobakk i 2004. Siden 2004 har avgiften på fabrikkframstilte sigaretter, sigarer og rulletobakk ligget på samme nivå, mens avgiftsnivået for snus er noe lavere. Den prosentvise økningen i tobakksavgiften har vært noe høyere den siste delen av 2000-tallet sammenlignet med første del av 2000-tallet, og bidrar til å forklare økningen i statens inntekter fra 2006. Ifølge statsregnskapet har statens inntekter på tobakksomsetningen nominelt sett økt fra 1 milliard kroner i 1980 til 8,2 milliarder i 2012. Merverdiavgiften er ikke medregnet i disse tallene. > 3.7 > 3.8

3. Economy: Alcohol and tobacco

Price indices

Statistics Norway and AS Vinmonopolet monitor prices by estimating nominal indices on the basis of retail price. The series of indices presented in table 3.1 are derived from these indices, but have been deflated by the consumer price index to show changes in the real price of alcoholic beverages.

3.1 <

In addition to the real price indices, indices are estimated on the relationship between the price of certain types of alcoholic beverage and average wage earner's annual pay. These are presented in table 3.2. They are intended to express price trends in relation to people's purchasing power. Since wages grew quicker than prices, the cost of alcohol is «cheaper» measured in terms of working hours. This development is especially pronounced in the case of drinks with an alcoholic content of 15–22 per cent by volume (fortified wines) due to the 2000 excise duty reduction and similar cuts in excise duty on spirits in 2002 and 2003, cf. table 3.3.

3.2 <

3.3 <

Excise duty to the treasury

Heavy duties are exacted on alcohol by the treasury. Until 1994, a basic duty was levied on spirits and wine (over 7 per cent alcohol by volume), which varied according to the alcoholic content by volume per litre, and a value duty, levied at a set percentage of the retail price. Value duty was removed in 1995 while basic duty was increased by the same amount.

Until 1994 there were four classes of beer in Norway, classified by alcoholic content. In 1995 three more classes were introduced, making seven in all (table 3.4). The highest permitted alcoholic content of beer was 7 per cent by volume until July 1, 1999; today there is no upper limit. Wine (from January 1, 1991) and spirits of no more than 7 per cent alcoholic content by volume (from July 1, 1993) were taxed like beer, while

3.4 <

spirits with an alcoholic content of 7–22 per cent by volume were taxed like wine. The January 1, 2004 amendment means that spirits over 0.7 per cent by volume are now taxed on the basis of alcoholic content and at a higher rate than beer and wine. When the tax on fortified wines was cut in 2000, the same duties were levied on table and fortified wines.

Table 3.5 shows revenue to the state deriving from these different excise duties. During the period 1980–2010, the state's nominal income from alcohol sales rose from just over NOK 3.8 billion to 16.7 billion. This according to information on duties paid in the national accounts, in contrast to earlier editions of *Alcohol and Drugs in Norway* where revenue was calculated on the basis of alcohol sales figures (see *Alcohol and Drugs in Norway 1996*). However, because the national accounts do not specify revenue from value added tax (VAT) on alcohol, we have estimated VAT on the basis of consumer spending on alcohol.

> 3.5

Further Information

Alcohol and Drugs in Norway 1995 contains data on real price indices, state revenues and consumer spending etc. going back to the 1960s and '70s. Extended time series for several of the tables can be found at RusStat (<http://statistikk.sirus.no>).

Tobacco: increased taxes and price trends

Figure 3.6 shows the real price index for tobacco products. The tobacco index has been deflated by the consumer price index (CPI). The tobacco price index includes manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and other tobacco products.

> 3.6

Heavy duties are also levied on tobacco products by the treasury. Figure 3.7 shows the steady annual rise in tobacco taxes, apart from two sharper increases in the taxes levied on cigars in 2000 and hand-rolling tobacco in 2004. The tax on manufactured cigarettes, cigars and hand-rolling

> 3.7

tobacco has not changed since 2004, and the tax on snus (smokeless tobacco, Swedish type) has been reduced slightly. The increase in tobacco tax in percentage has been higher in the latest part of the decade 2000 compared to the first part of the decade, explaining the increase in the state's revenue from tobacco sales from the year

3.8 < 2006. According to the national accounts, the state's revenue from tobacco sales rose in nominal terms from NOK 1 billion in 1980 to NOK 8,2 billion in 2012. Value added tax (VAT) is not included in these figures.

Tabell 3.1 Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979–2011 (1998=100)*Real price indices for spirits, fortified wines, table wines and beer 1979–2011 (1998=100)*

	Brennevin	Sterkvin	Svakvin	Øl
	<i>Spirits</i>	<i>Fortified wines</i>	<i>Table wines</i>	<i>Beer</i>
1979	87,2	83,7	82,2	74,0
1980	80,8	78,8	76,8	69,3
1981	90,0	90,8	87,7	76,4
1982	91,6	91,4	90,7	79,1
1983	93,4	91,7	92,7	82,2
1984	88,1	88,0	88,0	85,7
1985	84,0	86,7	86,7	86,1
1986	85,1	84,9	87,3	86,9
1987	85,7	85,8	86,7	87,0
1988	87,1	87,4	83,2	87,8
1989	89,9	86,1	85,9	87,6
1990	92,7	86,6	90,1	89,2
1991	97,7	92,8	91,3	92,0
1992	101,6	100,2	93,3	96,2
1993	98,2	100,6	96,5	97,2
1994	90,2	96,9	92,9	98,4
1995	90,5	93,4	93,0	96,1
1996	91,7	94,5	92,7	96,3
1997	95,6	96,1	95,5	97,7
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	97,1	97,9	100,5	100,1
2000	96,6	71,8	98,5	101,6
2001	96,0	71,7	97,6	100,6
2002	84,9	71,4	94,3	99,4
2003	79,2	72,5	93,0	97,9
2004	80,5	76,7	95,3	90,5
2005	80,1	76,2	95,6	91,1
2006	79,7	78,2	95,6	90,5
2007	80,7	88,3	97,4	89,2
2008	80,1	87,6	96,3	89,9
2009	81,0	88,0	97,6	94,8
2010	80,4	85,9	97,4	94,7
2011	83,4	87,4	99,8	100,0

Note: Prisnivået i 1998 er satt lik 100. Lettvinn (under 2,5 prosent alkohol) er ikke inkludert. Realprisindeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det generelle konsumprisnivået.

Note: The level of prices is set at 100 in 1998. Low alcohol wine (less than 2.5 % alcohol) is not included. Real price indices show how prices for different types of alcoholic drink have changed in relation to the consumer price index.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og AS Vinmonopolet

Sources: Statistics Norway and the Norwegian Wine and Spirit Monopoly

Tabell 3.2 Indeks for forholdet mellom nominell prisindeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn per normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979–2011 (1998=100)

Index for the relationship between nominal price index for different types of alcoholic beverages and index for nominal wages and salaries from the National Account 1979–2011 (1998=100)

	Brennevin	Sterkvin	Svakvin	Øl
	<i>Spirits</i>	<i>Fortified wines</i>	<i>Table wines</i>	<i>Beer</i>
1979	104,5	100,4	98,5	88,7
1980	98,1	95,7	93,3	84,2
1981	110,7	111,6	107,8	93,9
1982	112,7	112,4	111,6	97,3
1983	114,4	112,2	113,6	100,6
1984	106,7	106,6	106,5	103,7
1985	99,8	103,0	103,0	102,3
1986	99,3	99,2	101,9	101,4
1987	100,0	100,1	101,2	101,5
1988	102,4	102,8	97,8	103,2
1989	105,8	101,4	101,2	103,1
1990	108,5	101,4	105,5	104,5
1991	112,3	106,7	105,0	105,9
1992	115,1	113,7	105,9	109,1
1993	110,2	112,8	108,2	109,0
1994	99,5	107,0	102,6	108,6
1995	99,1	102,2	101,8	107,0
1996	97,5	100,4	98,5	103,4
1997	99,4	100,0	99,3	101,4
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	94,4	95,1	97,6	97,2
2000	93,4	69,0	94,6	97,6
2001	92,9	67,4	91,8	94,6
2002	76,8	64,6	85,3	89,8
2003	70,6	64,6	82,9	87,2
2004	69,4	66,2	82,2	78,0
2005	67,9	64,6	81,0	77,1
2006	66,3	65,1	79,6	75,3
2007	64,1	70,1	77,4	70,8
2008	61,7	67,5	74,1	69,3
2009	61,1	66,4	73,6	71,5
2010	61,0	65,2	73,8	71,8
2011	61,1	64,0	73,2	73,3

Note: Indeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det gjennomsnittlige lønnsnivået. Jo høyere indekstallene er, jo større del av lønnen må man benytte – eller sagt på en annen måte, jo lengre må man arbeide for å kunne kjøpe en bestemt mengde av de ulike drikkesortene. Det er ikke tatt hensyn til endringer i skatteregler, gjeldsbyrde, rentenivå o.l. som har betydning for folks disponible inntekter.

Note: The indices show how prices for different types of alcoholic beverages have changed in relation to the average wage level. The higher the level of the index, the more salary one must use – or to put it a different way, the longer one must work in order to be able to buy a certain amount of an alcoholic beverage. No account is taken of changes in factors such as taxation, debt, interest levels etc. which affect disposable income.

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 3.3 Avgift på vin og brennevin. Grunnavgift i øre per volumprosent alkohol per vareliter 1995–2012

Excise duty on wine and spirits. Basic duty in Norwegian øre (100 øre = 1 krone) per percent alcohol by volume per litre 1995–2012

	Vin og brennevin med alkoholstyrke:		Brennevin med alkoholstyrke:
	<i>Wine and spirits with an alcoholic strength of:</i>		<i>Spirits with an alcoholic strength of:</i>
	7–15 vol %	15–22 vol %	>22 vol %
1995	313	595	603
1996	319	607	615
1997	338	644	652
1998	365	695	703
1999	358	682	690
2000	365	365	704
2001	365	365	704
2002	347	347	598
2003	355	355	544
	Vin 7–22 vol %		Brennevin >0,7 vol %
2004*	361		544
2005	361		544
2006	367		564
2007	374		574
2008	384		589
2009	396		607
2010	403		618
2011	431		661
2012	438		672

*Fra og med 2004 ble alt brennevin beskattet som brennevin uavhengig av alkoholstyrke.

**From 2004 the duty on all kinds of spirits is the same regardless of alcoholic strength.*

Note: Vin med alkoholstyrke over 0,7 til og med 7 volumprosent alkohol, avgiftsbelegges etter satsene som gjelder for øl med tilsvarende alkoholstyrke. Se tabell 3.4. Sterkvin er fra 1.1.2000 avgiftsmessig likestilt med svakvin.

Note: Duty on wine with alcoholic strength of over 0.7 and up to 7 % by volume is the same as for beer of the same alcoholic strength. See table 3.4. From 1.1.2000 fortified wines is the same as for table wines.

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: Directorate of Customs and Excise

Tabell 3.4 Avgift på øl i kroner per liter og klasseinndeling for øl før og etter 1.1.1995, 1975–2012*Excise duty on beer in Norwegian kroner per litre and classification of beer before and after 1.1.1995, 1975–2012*

	Øl klasse: / Beer class:						
	0	1	2	3			
1975	0,40	0,50		1,95		2,80	
1980	0,40	0,80		3,20		4,50	
1981	0,50	1,00		4,25		6,05	
1982	0,60	1,15		4,90		6,95	
1983	0,65	1,25		5,40		8,00	
1984	0,65	1,25		6,15		9,70	
1985	0,65	1,25		6,55		10,35	
1986	0,65	1,30		7,00		11,20	
1987	0,69	1,42		7,89		12,67	
1988	0,72	1,49		8,45		13,57	
1989	0,72	1,52		8,79		14,38	
1990	0,83	1,58		9,49		16,39	
1991	0,86	1,64		10,44		18,05	
1992	1,00	1,75		11,45		19,80	
1993	1,02	1,85		12,10		20,90	
1994	1,06	1,93		12,62		21,80	
	Øl klasse: / Beer class:						
	a	b	c	d	e*	f*	g*
1995	1,08	1,96	7,36	12,76	18,16	23,56	24,64
1996	1,10	2,00	7,51	13,02	18,52	24,03	25,13
1997	1,17	2,12	7,97	13,82	19,64	25,49	26,66
1998	1,50	2,38	8,96	15,54	22,09	28,67	29,99
1999	1,68	2,58	9,68	16,08	24,74	32,11	33,59
2000	1,58	2,51	9,45	16,37			
2001	1,58	2,51	9,45	16,37			
2002	1,52	2,38	8,98	15,55			
2003	1,55	2,75	9,18	15,89			
2004	1,58	2,47	9,35	16,18			
2005	1,58	2,47	9,35	16,18			
2006	1,61	2,51	9,51	16,46			
2007	1,64	2,56	9,68	16,76			
2008	1,68	2,63	9,93	17,20			
2009	2,71	2,71	10,23	17,72			
2010	2,76	2,76	10,41	18,04			
2011	2,81	2,95	11,13	19,28			
2012	2,85	3,00	11,31	19,59			
Alkoholstyrke (volumprosent)	Klasseinndeling før 1995		Klasseinndeling fra 1.1.1995		Beskrivende navn		
<i>Alcoholic strength (per cent by vol)</i>	<i>Classification before 1995</i>		<i>Classification from 1.1.1995</i>		<i>Descriptive name</i>		
≤ 0,7	0		a		Alkoholfritt øl (<i>alcohol-free beer</i>)		
> 0,7–2,7	1		b		Lettøl (<i>light beer</i>)		
> 2,7–3,7	2		c		Middels sterkt øl (<i>medium beer</i>)		
> 3,7–4,7	2		d		Middels sterkt øl (<i>medium beer</i>)		
> 4,7–5,7	3		e		Sterkøl (<i>strong beer</i>)		
> 5,7–6,7	3		f		Sterkøl (<i>strong beer</i>)		
> 6,7–7,0	3		g		Sterkøl (<i>strong beer</i>)		

*Fra 1.1. 2000 regnes avgiften per volumprosent og liter som for svakvin.

*From 1.1.2000 the excise duty is estimated per volume percent and per litre like table wines.

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet

Source: The Directorate of Customs and Excise

Se også RusStat (<http://statistikk.sirus.no>)

Tabell 3.5 Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980–2011*Government revenue from the sale of alcohol in millions of Norwegian kroner 1980–2011*

	Alkoholavgifter	Emballasjeavgifter	Merverdiavgift	AS Vin-monopolet	Avgifter av salgs- og skjenkebevillinger	Totalt
	<i>Taxes on alcohol</i>	<i>Duty on disposable packing materials</i>	<i>Value added tax</i>	<i>Vinmonopolet</i>	<i>Excise from licences to sell and serve alcohol</i>	<i>Total</i>
1980	2 618	-	1 160	30	7	3 815
1981	3 193	-	1 294	30	7	4 524
1982	2 817	-	1 355	30	8	4 211
1983	3 301	-	1 545	-	9	4 855
1984	3 614	-	1 688	60	11	5 373
1985	4 016	-	1 889	30	12	5 947
1986	4 226	-	2 122	30	13	6 391
1987	5 035	-	2 397	50	14	7 497
1988	5 116	-	2 548	70	17	7 751
1989	5 224	68	2 637	70	2	8 000
1990	5 580	70	2 796	106	1	8 553
1991	5 681	54	2 963	118	2	8 818
1992	5 822	63	2 954	122	2	8 963
1993	5 590	59	3 090	126	1	8 866
1994	5 876	190	3 223	213	1	9 502
1995	6 028	165	3 332	326	0	9 851
1996	6 539	194	3 502	154	0	10 390
1997	7 106	245	3 787	53	1	11 192
1998	7 433	232	4 135	22	1	11 823
1999	8 251	356	4 045	27	1	12 680
2000	8 493	-	4 205	41	1	12 917
2001	8 491	-	4 090	19	1	12 601
2002	8 230	-	4 452	31	1	12 714
2003	8 510	-	4 596	24	1	13 131
2004	9 027	-	4 611	12	1	13 651
2005	9 317	-	4 720	19	1	14 057
2006	9 767	-	4 825	29	0,5	14 622
2007	10 338	-	5 017	32	1,0	15 388
2008	10 799	-	5 091	36	0,4	15 927
2009	11 241	-	5 279	51	1,1	16 572
2010	11 320	-	5 234	44	0,7	16 598
2011	11 863	-	5 541	36	1,5	17 442

Note: Emballasjeavgift innført fra 1989. I 2000 ble avgiften lagt om slik at man ikke lenger kan skille mellom avgifter for drikker med og uten alkohol.

Note: The 1989 packaging duty was amended in 2000. One consequence was that it was no longer possible to distinguish between duties on alcoholic and non-alcoholic beverages

Kilder: St. meld. nr. 3. Statsregnskap (for de aktuelle år) og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Report to the Storting no. 3. National Accounts and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 3.6 Realprisindeks for tobakk 1995–2011 (1998=100)*Real price indices for tobacco 1995–2011 (1998=100)*

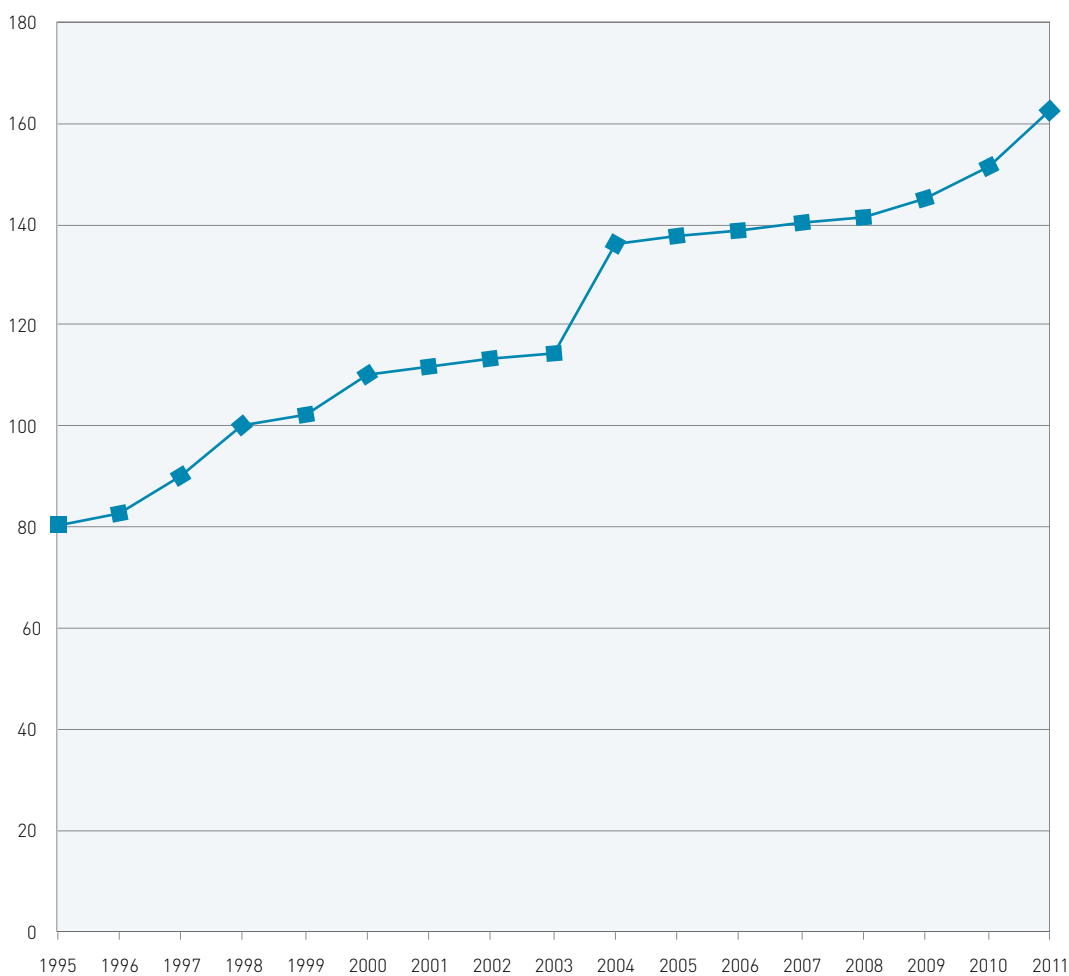
	Tobakk
	<i>Tobacco</i>
1995	80,4
1996	83,0
1997	90,1
1998	100,0
1999	102,2
2000	110,1
2001	111,8
2002	113,6
2003	114,3
2004	135,9
2005	137,7
2006	138,7
2007	140,5
2008	141,6
2009	144,9
2010	151,5
2011	162,2

Note: Prisenivå i 1998 er satt lik 100. Realprisindeksen viser hvordan prisen er på tobakk har utviklet seg i forhold til det generelle konsumprisnivået.

Note: The price level in 1998 is set at 100. Real price indices illustrates the price development for tobacco in relation to consumer price index.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Figur 3.6 Realprisindeksen for tobakk 1995–2011 (1998=100)*Real price index for tobacco 1995–2011 (1998=100)*

—■— Tobakk (Tobacco)

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 3.7 Utvikling i særavgift på tobakksvarer i kr pr 100 gram 1995–2012
Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 gr. 1995–2012

	Fabrikkframstilte sigaretter*	Rulletobakk	Snus	Sigarer	Sigarettpapir
	<i>Manufactured cigarettes*</i>	<i>Hand-rolling tobacco</i>	<i>Snus</i>	<i>Cigars</i>	<i>Cigarette paper</i>
1995	121	65	32	56	2
1996	125	67	33	58	2
1997	138	77	36	64	2
1998	153	92	43	77	2
1999	158	95	45	79	2
2000	162	112	53	162	2,4
2001	167	115	54	167	2,5
2002	170	117	55	170	2,6
2003	174	120	56	174	2,6
2004	177	177	57	177	2,7
2005	181	181	58	181	2,8
2006	184	184	59	184	2,8
2007	187	187	60	187	2,9
2008	192	192	68	192	2,9
2009	198	198	77	198	3
2010	212	212	82	212	3,2
2011	227	227	92	227	3,5
2012	231	231	93	231	3,51

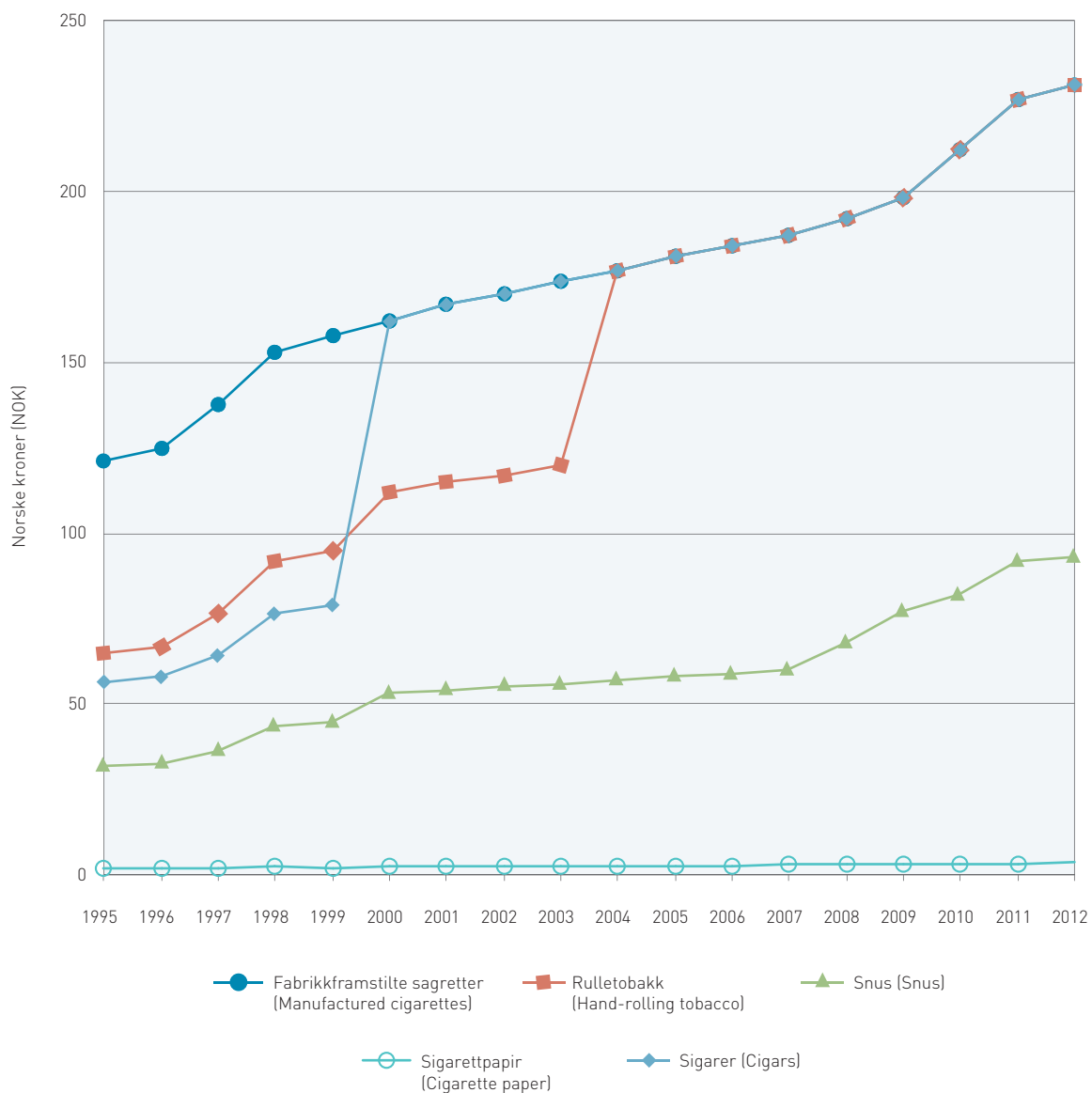
* fabrikkframstilt sigarett = 1 gram.

* *manufactured cigarette = 1 gram.*

Kilde: St.prp.1: Skatte-, avgifts- og tollvedtak (for de aktuelle år)
 Source: *Report to the Storting no 1: Skatte-, avgifts- og tollvedtak*

Figur 3.7 Utvikling i særavgifter på tobakksvarer i kroner per 100 gram 1995-2012

Excise duty on tobacco products. In NOK per 100 g. 1995-2012

Kilde: St.prp.1: Skatte-, avgifts-, og tollvedtak (for de aktuelle år)
 Source: Report to the Storting no.1 (for each year)

Tabell 3.8 Statens inntekter fra tobakksavgiften i millioner kroner (eksl.mva) 1980–2012

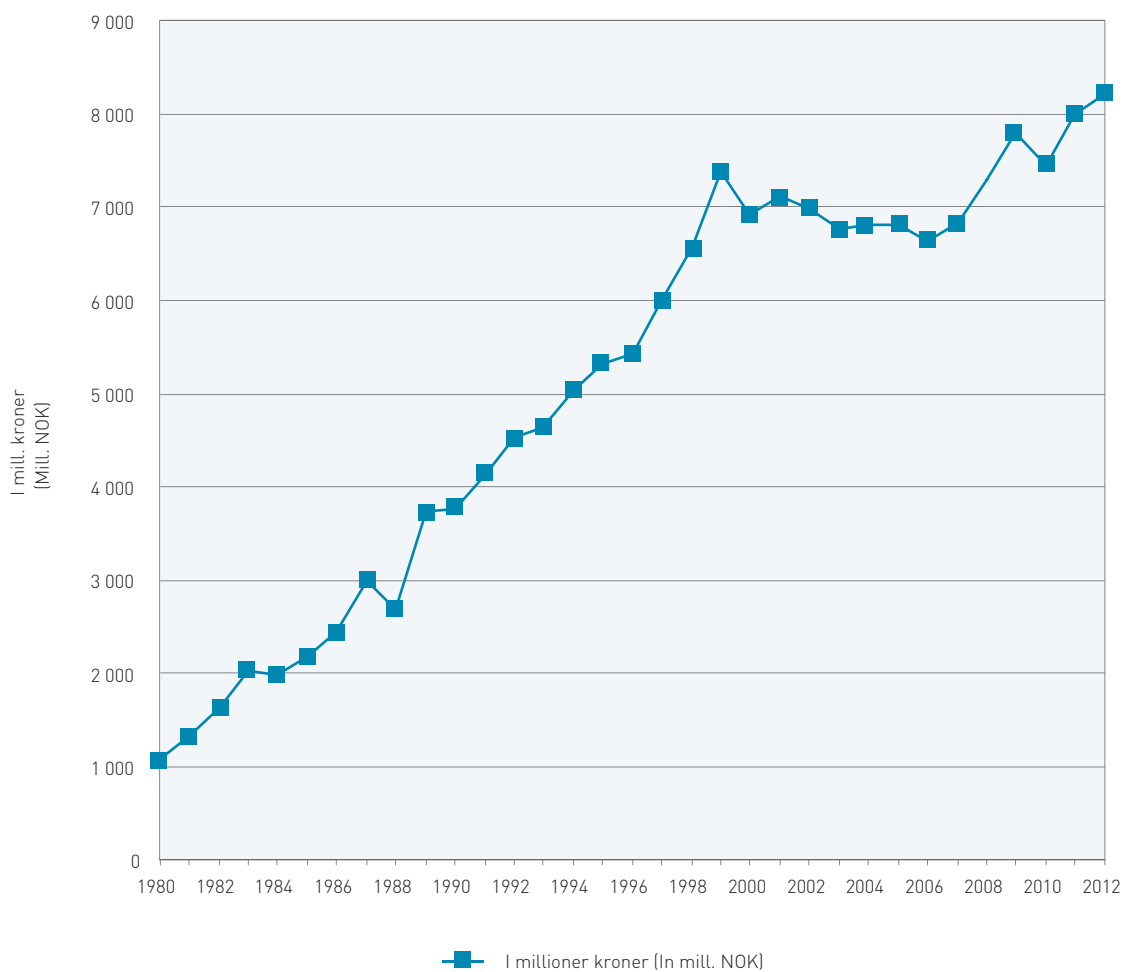
The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980–2012

	I millioner kroner (In mill. NOK)
1980	1 076
1981	1 320
1982	1 640
1983	2 024
1984	1 984
1985	2 177
1986	2 450
1987	2 982
1988	2 676
1989	3 731
1990	3 750
1991	4 134
1992	4 526
1993	4 649
1994	5 041
1995	5 316
1996	5 430
1997	5 988
1998	6 558
1999	7 388
2000	6 914
2001	7 110
2002	6 975
2003	6 760
2004	6 799
2005	6 800
2006	6 643
2007	6 822
2008	7 299
2009	7 806
2010	7 436
2011	8 000
2012	8 220

Note: Opplysningene for 2011 og 2012 er forventet inntekt.

Note: The data for 2011 and 2012 is the expected income.

Kilde: St.prp.1, Skatte-, avgifts- og tollvedtak (for de aktuelle år)
Source: Report to the Storting no 1: Skatte-, avgifts- og tollvedtak

Figur 3.8 Statens inntekter fra tobakksavgiften (eksl.mva) 1980-2012*The state's revenue from tobacco sales (VAT excluded) 1980-2012*

Kilde: St.prp.1: Skatte-, avgifts- , og tollvedtak (for de aktuelle år).

Source: Report to the Storting no.1 (for each year)

4. Kriminalitet: Alkohol, tobakk og andre rusmidler

4. Criminality: Alcohol, tobacco and other substances

Dette kapittelet inneholder statistikk om kriminalitet knyttet til alkohol, tobakk og andre rusmidler. Flere av tabellene omhandler både alkohol og narkotika, som for eksempel kjøring under påvirkning. I noen av tabellene må en ta i betraktning at dette er det som kan kalles «lovbrudd uten offer» hvor det sjelden forekommer anmeldelser fra allmennheten. Det er i disse tilfellene politiets eller tollvesenets egeninnsats som er avgjørende for hvor mange lovbrudd som avdekkes og fører til straff. Endringer fra ett år til et annet eller forskjeller mellom ulike distrikter vil derfor delvis kunne tilbakeføres til forskjeller i kontrollintensitet, uten at det trenger å være noen forskjeller i det faktiske antall begåtte lovbrudd.

Kjøring under påvirkning

4.1 < Strafferettslige reaksjoner for kjøring i påvirket tilstand, som omfatter påvirkning av alkohol og/ eller narkotika, framgår av tabell 4.1–4.6. Det finnes flere lovbestemmelser som gjør det straffbart å føre eller tjenestegjøre på ulike motordrevne transportmidler i påvirket tilstand. Den uten sammenlikning viktigste loven er imidlertid veitrafikkloven som har forbud mot å være påvirket for førere av motorkjøretøy. I de aktuelle lovene er påvirkning av alkohol og narkotiske stoffer likestilt. Når det gjelder alkohol, har man imidlertid satt opp visse grenser for når en person skal anses for å være påvirket eller beruset. Opprinnelig bestemte veitrafikkloven at den som hadde mer enn 0,5 promille alkohol i blodet skulle anses for å være påvirket, men grensen ble i 2000 satt ned til 0,2 promille. Prøver av utåndingsluft er likestilt med blodprøver som bevismiddel, og for disse er det satt en tilsvarende grense. Når det gjelder narkotiske stoffer, har man foreløpig ikke vært i stand til å sette noen grenseverdier. Ved avgjørelsen om en person er påvirket av narkotika, må man derfor bygge på fri bevisbedømmelse, eventuelt supplert med en sakkyndig uttalelse.

4.6 -

For tabellene om kjøring under påvirkning, kan skillet mellom bilførere som er mistenkt for påvirkning av kun alkohol eller mistenkt for på-

virkning av alkohol og/eller andre rusmidler, virke litt merkelig. Bakgrunnen for kategoriene er at i praksis stoppes bilførere på veien, og den som stopper bilen avgjør om man sender prøven inn for å sjekke for både alkohol og andre rusmidler, eller om føreren kun blir sjekket for alkohol.

Tabell 4.1 viser antall prøver innsendt for blodalkoholanalyse ved Folkehelseinstituttet, og utåndingsprøver foretatt av politiet i saker hvor politiet har hatt mistanke om motorvognkjøring i påvirket tilstand. Fram til rundt midten av 1990-årene sank antallet prøver, for siden å stige noe. De siste 15 årene har vi sett et relativt stabilt nivå på 9–10 000 årlige prøver.

> 4.1

Av tabell 4.2 framgår kjønnsfordelingen for de mistenkte. Vi ser at andelen av kvinnelige bilførere mistenkt for alkoholpåvirkning de siste årene har ligget på 10–12 %, mens andelen kvinner blant de som er mistenkt for kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre typer rusmidler de siste årene har ligget på mellom 13 og 15 %. Tabell 4.3 viser hvilke narkotiske stoffer som er påvist i prøvene. I de senere år er det cannabis, amfetamin, metamfetamin, diazepam og klonazepam som er påvist i flest prøver.

> 4.2

> 4.3

Tabellene 4.4–4.6 viser antall strafferettslige reaksjoner for kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler. 2010 er det siste året vi har data for disse reaksjonene. Antallet reaksjoner har vært på et lavere nivå de siste årene enn på 1980 og 90-tallet, både i absolutte tall og som andel av antall veitrafikkforseelser. Tabell 4.5 og 4.6 samt tilhørende figur viser at det er betydelige variasjoner mellom fylkene. For 2010 finner vi det laveste antall slike reaksjoner per 10.000 innbyggere over 18 år i Oslo (7 per 10.000), og det høyeste i Finmark (18 per 10.000). Forskjellene kan skyldes reelle forskjeller i drikkevaner og kjøring under påvirkning, eller geografiske forskjeller i oppdagelsesrisiko og prioriteringer hos politiet.

> 4.4

- 4.6

> 4.5

> 4.6

Beslag

Smuglingen kan deles inn i tre ulike typer; til privat forbruk, som bigeskjeft, og den profesjonelle, organiserte smuglingen. Den profesjonelle smuglingen innebærer smugling som yrkesmessig kriminalitet, og størrelsen på den smuglede mengde er derfor betydelig større her enn der smugling kan sees som bigeskjeft.

Alkohol

4.7 < Når det gjelder alkohol og kriminalitet, viser vi mengde beslaglagt alkohol etter tolloven. Brennevin med alkoholinnhold over 60 volumprosent betegnes i tabellen som sprit. Etter en nedgang i beslag av brennevin med under 60 prosent alkoholinnhold i årene rundt årtusenskiftet, har det vært en økning i de senere år. I 2010 ble det beslaglagt dobbelt så mye brennevin som noe annet år siden starten på tidsserien i 1999. Beslagene av sprit (over 60 volumprosent) sank dramatisk etter de store metanolsakene i 2002–2003.

Det forekommer også flere andre former for kriminalitet knyttet til bruk av alkohol, som volds- og sedelighetsforbrytelser utført i beruset tilstand, eller vinningsforbrytelser utført under påvirkning av alkohol. Vi har imidlertid ikke statistiske opplysninger om slike forhold i Norge.

Tobakksvarer

4.8 < Beslaglagt mengde tobakk i kilo er vist i tabell 4.8. Tidens største sigarettbeslag ble foretatt i 2009 med 6,9 mill. sigaretter. Det største enkeltbeslaget av rulletobakk fant sted i 2002, og var på 4.9 < om lag 1 600 kilo. Tabell 4.9 viser at antall beslag over tid har vært forholdsvis stabilt for rulletobakk og snus, men har økt for fabrikkframstilte sigaretter. I tillegg til den beslaglagte mengde av tobakk kommer smugletobakk som ikke blir avdekket, og beslag som gjøres andre steder enn ved norskegrensen og som hadde Norge som bestemmelsessted.

Narkotika

Tabellene 4.10–4.14 gir en oversikt over antall beslag av de ulike narkotiske stoffene, beslaglagt mengde over tid, og fordelt på politidistrikt. > 4.10
- 4.14
Tabellene er basert på opplysninger fra Kripos. I årets utgave har vi tatt inn beslagstall for syntetiske cannabinoider. Åtte av disse stoffene ble i 2011 oppført på Narkotikalisten. Det vil si at noen av stoffene i kolonnen så langt ikke er på narkotikalistens.

Ved tolkningen av disse tabellene må man ta i betraktning at dette er det som kalles «lovbrudd uten offer», og at endringer vil kunne tilbakeføres til variasjon i kontrollintensitet (se innledning). Av endringer i kontroll som må antas å kunne ha påvirket antall beslag, er at det på narkotikaområdet har skjedd en økning i bruk av narkotikahunder, det tekniske utstyret ved etterforskning har blitt bedre, og nye etterforskningsmetoder er tatt i bruk.

Tabell 4.10 viser at antall beslag av heroin økte jevnt fram til 1998, men har siden vist en betydelig nedgang, og har i de siste årene stabilisert seg på rundt 1000–1500 beslag. Det høyeste antall cannabisbeslag ble foretatt i 2011 (13 962 beslag). Antall beslag av amfetamin har etter en økning fram til etter årtusenskiftet, vært relativt stabilt de senere årene. I tabell 4.11 ser vi at antall beslag av ecstasy er redusert fra år 2000. Det har de siste årene vært en økning i beslag av LSD, hallusinogene sopper, GHB, benzodiazepiner, opioidholdige medikamenter og syntetiske cannabinoider. > 4.10
> 4.11

Beslaglagt mengde viser store prosentvise variasjoner fra ett år til et annet for både heroin, kokain, amfetamin, cannabis, ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, benzodiazepiner og opioidholdige medikamenter, men også her ser vi en reduksjon for ecstasy. Tabell 4.14 viser antall narkotikabeslag for de ulike stoffene fordelt på de 27 politidistriktene. > 4.12
> 4.13
> 4.14

Narkotikarelatert kriminalitet

- 4.15 <** Tabellene 4.15–4.18 gir opplysninger om etterforskede saker og personer siktet for narkotikaforbrytelse, samt straffereaksjoner. Talloppgavene er basert på kriminalstatistikken fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Antall anmeldte lovbrudd har gått noe ned etter et toppunkt i 2001, men har de siste årene igjen økt.
- 4.16 <** Tabell 4.16 viser et relativt stabilt antall etterforskede saker og antall siktede personer for narkotikaforbrytelser fra årtusenskiftet fram til 2009.
- 4.17 <** Tabell 4.17 avdekker at et betydelig antall barn og unge under 20 år er siktet for brudd på straffeloven § 162 og legemiddeloven, de yngste var i 2010 under 14 år. I 2010 ble i overkant av 11.886 personer siktet for narkotikalovbrudd og 16,9 prosent av disse var kvinner. Det var en høyere andel kvinner siktet for brudd på Legemiddeloven (21,2 prosent) enn for brudd på Straffeloven § 162 (14,3 prosent). De siste tilgjengelige

data fra SSB for antall etterforskede lovbrudd og personer, er per dags dato fra 2010. Totalt antall reaksjoner for narkotikalovbrudd i 2010 var 14.625. Dette innebærer at en ikke ubetydelig andel har fått flere straffereaksjoner samme år. **> 4.18**

Data fra norske fengsler i tabell 4.19 viser at antall narkotikabeslag og mengden av beslaglagt brukerutstyr har variert noe fra år til år. **> 4.19**

I tillegg til de rapporterte narkotikaforbrytelsene, forekommer det mange andre former for kriminalitet knyttet til bruk av narkotika, som for eksempel volds- og sedelighetsforbrytelser utført under påvirkning, eller vinningsforbrytelser utført for å skaffe penger til kjøp av narkotika. Som allerede sagt, foreligger det imidlertid ikke statistiske opplysninger om slike forhold. Når det gjelder tolkningen av tabellene gjelder samme betraktninger som ved beslag av narkotika.

4. Criminology: Alcohol, tobacco and other substances

This chapter presents statistics on crime related to alcohol, tobacco and other substances. Several of the tables concern both alcohol and drug-related offences, such as driving under the influence. It is important to note that some of the offences in the tables are victimless, and therefore seldom reported by the public. In these cases, the work of the police and customs authorities will decide the detection rate of offences leading to penal sanctions. Different annual rates or differences between different areas of police/customs jurisdiction can be ascribed to differences in control frequency and intensity, and do not necessarily imply differences in the actual number of offences.

Driving under the influence

4.1 < Penal sanctions for driving under the influence of alcohol and/or drugs are shown in tables 4.1–4.6.
- 4.6 There are several statutory provisions that make driving or operating motor-driven vehicles while under the influence a punishable offence. The most important law by far is, however, the Road Traffic Act (*veitrafikkloven*), which prohibits the driving of motor vehicles while under the influence. In the relevant statutes, whether the psychoactive substance is alcohol or narcotic drugs makes no difference. With regard to alcohol, if a person's blood alcohol content (BAC) is above a certain level he or she is deemed to be under the influence or intoxicated. The Road Traffic Act used to operate with a limit of 0.05 per cent BAC, above which a person was considered to be under the influence; this limit was reduced in 2000, however, to 0.02 per cent BAC. Breath alcohol tests are equally valid as evidence as blood sample tests, and the limits are the same. With regard to narcotic drugs, one has so far been unable to establish limits. Decisions on whether a person is under the influence of drugs are therefore based on a free assessment of the evidence and on the opinion of an expert where necessary.

For the tables on driving while under the influence, the distinction between drivers suspected

of driving under the influence of alcohol alone or alcohol and/or other drugs might seem rather odd. The explanation is that in practice, when drivers are stopped on the highway, the person who stops the car decides whether to request an analysis of the sample for the presence of alcohol and other drugs, or just alcohol.

Table 4.1 shows the number of samples sent to the Norwegian Institute of Public Health, for BAC analysis and of breathalyzer tests performed by the police on suspicion that the driver of a motor vehicle is driving under the influence. Up till about the mid-1990s, the number of samples fell, but began slowly rising again thereafter. Over the past 15 years, the level has remained relatively stable at 9–10,000 samples per year. > 4.1

Table 4.2 shows the gender distribution of the suspects. In the most recent past, about 10–12 per cent of car drivers suspected of driving under the influence were female, while the female percentage of those suspected of driving under the influence of alcohol or/and other substances was about 13–15 per cent. Table 4.3 shows which narcotic substances were found in the samples. In recent years, the most likely drugs were cannabis, amphetamine, methamphetamine, diazepam and klonazepam. > 4.2 > 4.3

Tables 4.4–4.6 show the number of penal sanctions handed down for driving under the influence of alcohol and/or other substances. For these tables we have data until 2010. The number of convictions has been lower in recent years than in the 1980s and '90s, both in absolute terms and as a percentage of traffic offences. Tables 4.5 and 4.6, and corresponding figures, show wide county-wise variation in the number of penal sanctions for driving under the influence. The lowest number per 10,000 inhabitants over 18 in 2010 is the Oslo rate (7 per 10,000), the highest is Finnmark (18 per 10,000). The differences could derive from real differences in drinking customs and driving under the influence, or geographical variation in risk of apprehension and priority-setting by the police. > 4.4 - 4.6 > 4.5 > 4.6

Seizures

Smuggling can be divided into three types: for private consumption; as sideline; and as professional, organized smuggling. The latter covers smuggling in the shape of organized, professional criminality, and the volumes involved are considerably larger than those smuggled into the country by persons that do smuggling as sideline.

Alcohol

4.7 < In respect of alcohol and crime, we present the amount of alcohol seized under the provisions of the Customs Act. Spirits with an alcoholic content over 60 per cent by volume is identified in the table as liquor (*sprit*). Following a decline in seizure of spirits (below 60 per cent) around the turn of the century, a rise could be noted in recent years. In 2010 the seizure of spirits was twice as high as any other year since the beginning of the time series in 1999. Seizures of liquor fell sharply in the wake of the Norwegian methanol scandal in 2002–2003, when a number of people died after drinking smuggled spirits laced with methanol.

Other alcohol-related crimes and offences – such as violent crime, sexual offences, theft and burglary – may be carried out under the influence of alcohol. Norway lack statistical information on these incidents, however.

Tobacco products

4.8 < Seizures of tobacco in kilograms are shown in table 4.8. The biggest single seizure of cigarettes to date took place in the year 2009 with 6,9 mill. cigarettes. The biggest single seizure of hand-rolled tobacco found place in 2002 at approximately 1 600 kilo. Table 4.9 shows a relatively stable seizure rate for hand-rolling tobacco and snus, but a rising curve for manufactured cigarettes. In addition to the seized amounts of tobacco, there is smuggled tobacco that goes undetected and seizures carried out in places other than the border crossings of cargoes destined for Norway.

Drugs

Tables 4.10–4.14 show the number of seizures of narcotic substances and amounts confiscated by police district. The tables are based on information from National Criminal Investigation Service (Kripas). A new feature is the seizures of synthetic cannabinoids. Eight of these cannabinoids were in 2011 listed in the Regulations relating to Narcotics list (Narcotic list). This means some of the synthetic cannabinoids in the table are not listed so far. > 4.10
> 4.14

One need to remember before interpreting these figures that the offences are what are termed «victimless», and that variations may be due to variation in control priorities (see introduction). One of the changes in control procedures which must be assumed to have affected the seizure rate in the case of drugs, is the increased use of trained sniffer dogs, improved investigative technology and new investigative methods.

Table 4.10 shows the steady increase in the number of heroin seizures up until 1998, followed by a considerable fall. In the past few years, seizures stabilised at around 1,000–1,500. The highest number of cannabis seizures was recorded in 2010 (13,326). The number of amphetamine seizures grew until the early 2000s, but has evened off of late. As we see from table 4.11, the number of ecstasy seizures have fallen from 2000. There has been a rise in recent years in the number of seizures of LSD, hallucinogenic mushrooms, GHB, benzodiazepines, opioid medicinal drugs and synthetic cannabinoids. > 4.10
> 4.11

Confiscated amounts show wide variations in annual percentages with regard to heroin, cocaine, amphetamine, cannabis, ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, benzodiazepines and different types of opioid medication, but here as well we can see a reduction in the numbers for ecstasy. Table 4.14 shows the number of seizures for the different substances broken down by Norway's 27 police districts. > 4.12
> 4.13
> 4.14

Drugs-related crime

- 4.15 <** Tables 4.15–4.18 provide information on investigated cases, persons charged with drug-related offences and penal sanctions. The figures are based on crime statistics from Statistics Norway. The number of reported offences has declined somewhat after a peak in 2001, but has the latest years again increased.
- 4.16 <** Table 4.16 reveals a relatively stable number of investigated cases and persons charged with drug-related offences from the beginning of the century to 2010. Table 4.17 shows that a significant number of children and adolescents (under 20) were charged with offenses under the Penal Code § 162 and Medicinal Drugs Act. The youngest in 2010 were under 14. In 2010, over 10,000 persons were charged with drug-related offences, 16,9 per cent of whom were female. The female ratio charged with offenses under the Medicinal Drugs Act was higher (21,2 per cent) than offences under the Penal Code (Section
- 4.17 <**

162) (14,3 per cent). The latest available data from Statistics Norway on investigated offences and persons are as of writing the 2010 statistics. The total number of penal sanctions for drug-related offences in 2010 was 14,625. In other words, a not insignificant percentage received more than one penal sanction.

> 4.18

Data from Norwegian prisons are provided in table 4.19. They show a slight variation in the number of drug and equipment seizures annually.

> 4.19

In addition to the reported drug-related offences, there are many other offences where drugs play a role, including offences of a violent and/or sexual nature performed under the influence, and thefts/burglaries carried out to fund the acquisition of drugs. As already mentioned, we lack statistical data on these matters. As far as interpreting the tables is concerned, we refer to the same note of caution as that made in connection with drug seizures.

Tabell 4.1 Prøver fra bilførere ved mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989–2011
Tests from drivers by suspicion of alcohol and/or drugs 1989–2011

	Antall prøver fra bilførere mistenkt for påvirkning av kun alkohol			Mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler	Totalt
	<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol only</i>			<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol and/or other drugs</i>	<i>Total</i>
	Luft (air)	Blod (blood)	Total (total)		
1989	-	8 842	8 842	2 076	10 918
1990	-	8 052	8 052	2 166	10 218
1991	-	7 818	7 818	2 230	10 048
1992	-	6 637	6 637	2 718	9 355
1993	-	5 333	5 333	2 924	8 257
1994	-	5 610	5 610	2 819	8 429
1995	-	5 448	5 448	3 329	8 777
1996	1 200	4 150	5 350	3 188	8 538
1997	2 050	3 320	5 370	3 743	9 113
1998	2 477	2 793	5 270	4 417	9 687
1999	2 557	2 403	4 960	4 800	9 760
2000	2 400	3 462	5 862	3 883	9 745
2001	2 400	3 075	5 475	4 354	9 829
2002	2 404	3 082	5 486	5 161	10 647
2003	2 458	3 028	5 486	4 381	9 867
2004	2 486	2 864	5 350	3 984	9 334
2005	2 243	2 905	5 148	4 020	9 168
2006	2 298	3 127	5 425	4 257	9 682
2007	2 264	3 166	5 430	4 344	9 774
2008	2 196	3 302	5 498	4 527	10 025
2009	1 717	3 270	4 987	4 590	9 577
2010	1 637	3 178	4 815	4 722	9 537
2011	1 196	3 357	4 553	4 595	9 148

Note: I kolonnen «Antall prøver fra bilførere mistenkt for påvirkning av kun alkohol» vil antallet være et minimum fordi ikke alle mistenkte negative saker vil være registrert.

Note: In the column «Suspicion of driving under the influence of alcohol only», the numbers will be a minimum because some of the negative suspected cases will not have been registered.

Kilde: Folkehelseinstituttet

Source: Norwegian Institute of Public Health

Tabell 4.2 Prøver fra bilførere etter type mistanke (alkohol og/eller andre rusmidler) og kjønn 1989–2011
Tests from drivers by type of suspicion (alcohol and/or other drugs) and gender 1989–2011

	Mistanke om påvirkning av kun alkohol				Mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler			
	<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol only</i>				<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol and/or other drugs</i>			
	<i>Kvinner</i>	<i>Women</i>	<i>Menn</i>	<i>Men</i>	<i>Kvinner</i>	<i>Women</i>	<i>Menn</i>	<i>Men</i>
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
	<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>	
1989	619	7,0	8 223	93,0	219	10,5	1 857	89,5
1990	518	6,4	7 534	93,6	234	10,8	1 932	89,2
1991	588	7,5	7 230	92,5	233	10,4	1 997	89,6
1992	489	7,4	6 148	92,6	290	10,7	2 428	89,3
1993	422	7,9	4 911	92,1	323	11,0	2 601	89,0
1994	459	8,2	5 151	91,8	299	10,6	2 520	89,4
1995	424	7,8	5 021	92,2	375	11,3	2 954	88,7
1996	359	8,5	3 824	91,5	430	13,5	2 758	86,5
1997	277	8,5	2 981	91,5	505	13,5	3 238	86,5
1998	468	8,9	4 802	91,2	510	11,5	3 907	88,5
1999	466	9,4	4 494	90,6	585	12,2	4 215	87,8
2000	608	10,4	5 254	89,6	484	12,5	3 399	87,5
2001	558	10,2	4 917	89,8	536	12,3	3 818	87,7
2002	580	10,2	5 110	89,8	648	12,5	4 523	87,5
2003	600	10,9	4 886	89,1	595	13,6	3 786	86,4
2004	618	11,3	4 828	88,7	599	15,4	3 302	84,6
2005	574	11,1	4 574	88,9	586	14,6	3 434	85,4
2006	598	10,5	5 108	89,5	630	14,8	3 633	85,2
2007	604	11,1	4 821	88,9	664	15,3	3 679	84,7
2008	601	10,9	4 894	89,1	634	14,0	3 891	86,0
2009	558	11,2	4 428	88,8	652	14,2	3 939	85,8
2010	551	11,5	4 261	88,5	614	13,0	4 107	87,0
2011	537	11,8	4 012	88,2	636	13,8	3 959	86,2

Kilde: Folkehelseinstituttet

Source: Norwegian institute of public health

Tabell 4.3 Prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989–2011
Tests from drivers which are tested positive for drugs 1989–2011

	Tetrahydrocannabinol	Diazepam	Flunitrazepam	Nitrazepam	Klonazepam	Amfetamin	Morfin	6-Monoacetyl morfin	Kokain	Ecstasy	Metadon	Metamfetamin	GHB
	<i>Tetrahydrocannabinol</i>	<i>Diazepam</i>	<i>Flunitrazepam</i>	<i>Nitrazepam</i>	<i>Klonazepam</i>	<i>Amphetamine</i>	<i>Morphine</i>	<i>6-monoacetyl morphine</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Ecstasy</i>	<i>Methadone</i>	<i>Methamphetamine</i>	<i>GHB</i>
1989	605	423	187	156
1990	564	430	235	235	72
1991	627	475	255	216	108	6
1992	842	676	212	391	107	29
1993	741	541	221	475	142	64
1994	660	577	198	533	193	92
1995	995	712	270	937	261	179	..	6
1996	708	741	320	897	313	189	..	23
1997	1 165	914	455	1 079	390	263	..	27
1998	1 502	1 004	540	1 327	476	317	..	67
1999	1 504	860	603	1 274	533	318	..	123
2000	1 686	808	656	35	217	1 312	601	307	10	194	22	118	..
2001	1 732	1 050	1 252	96	265	1 587	539	295	12	194	64	330	..
2002	1 886	1 113	2 107	164	361	1 972	452	219	15	180	102	543	..
2003	1 543	850	838	289	504	1 534	377	162	16	75	93	442	..
2004	1 336	774	650	237	502	1 317	324	147	11	83	105	499	..
2005	1 215	967	435	463	546	1 343	270	117	19	63	197	509	..
2006	1 202	1 451	289	343	486	1 381	262	107	13	85	137	834	..
2007	1 171	1 257	344	351	574	1 167	253	122	27	120	111	913	..
2008	1 270	1 188	188	314	687	1 166	244	133	41	53	130	1 073	..
2009	1 252	1 084	85	263	894	1 071	349	200	22	12	145	1 480	..
2010	1 454	1 148	61	276	1 077	1 513	276	129	17	7	127	1 433	133
2011	1 428	1 006	53	228	1 114	1 208	238	97	19	25	135	1 428	134

Note: 6- monoacetyl morfin er et omdannelsesprodukt av heroin.

Note: 6- monoacetyl morphine is a metabolic product of heroin.

Kilde: Folkehelseinstituttet, Divisjon for Rettsmedisin og Rusmiddelforskning

Source: Norwegian institute of public health, division of Forensic Medicine and Drug Abuse Research

Tabell 4.4 Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler i prosent av alle reaksjoner på veitrafikkforseelser 1977–2010*Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as a percentage of all sanctions for traffic misdemeanours 1977–2010*

	Veitrafikkforseelser	Kjøring under påvirkning*	Prosent
	<i>Traffic misdemeanours</i>	<i>Driving under the influence</i>	<i>Percent</i>
1977	84 414	7 294	8,6
1978	96 905	7 177	7,4
1979	102 692	6 811	6,6
1980	102 741	6 372	6,2
1981	95 286	6 088	6,4
1982	105 025	6 333	6,0
1983	112 454	6 808	6,1
1984	107 870	6 980	6,5
1985	102 718	6 816	6,6
1986	126 086	7 146	5,7
1987	132 247	6 378	4,8
1988	145 927	6 875	4,7
1989	145 336	6 614	4,6
1990	152 433	7 402	4,9
1991	164 807	6 860	4,2
1992	173 491	6 583	3,8
1993	181 937	6 144	3,4
1994	169 070	5 760	3,4
1995	166 416	5 614	3,4
1996	163 156	5 435	3,3
1997	177 550	4 340	2,4
1998	175 978	4 416	2,5
1999	170 382	4 525	2,7
2000	156 795	3 901	2,5
2001	175 558	4 821	2,7
2002	154 458	4 162	2,7
2003	200 307	4 559	2,3
2004	240 035	4 048	1,7
2005	249 117	4 915	2,0
2006	278 899	4 369	1,6
2007	287 998	4 335	1,5
2008	273 349	4 356	1,6
2009	249 510	4 040	1,6
2010	265 583	4 318	1,6

*SSB kaller denne kategorien «Promillekjøring», og denne betegnelsen er også brukt i tidligere utgaver av Rusmidler i Norge. Vi har endret den til «kjøring under påvirkning» siden kategorien omfatter både alkohol og/eller andre rusmidler.

Note 1: Per oktober 2012 foreligger ikke tall for 2011.

Note 1: Per October 2012 data is only available up to 2010.

Note 2: Reaksjoner med kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som hovedlovbrudd.

Note 2: Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as principal offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk (ssb.no)

Source: Statistics Norway. Crime statistics (ssb.no)

Tabell 4.5 Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler fordelt på fylke 1985–2010*Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs by county 1985–2010*

Fylke County	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	404	421	387	289	374	293	295	253	301	298	260	331	218	305
Akershus	661	627	448	379	486	441	528	450	476	468	498	440	432	432
Oslo	945	826	442	399	432	525	464	468	586	447	344	308	496	357
Hedmark	328	380	243	188	195	186	159	196	172	199	184	186	167	210
Oppland	226	310	208	127	181	181	213	150	172	175	164	167	142	170
Buskerud	373	412	359	254	316	257	259	219	335	288	281	278	266	257
Vestfold	377	415	315	207	253	197	251	248	231	236	220	245	200	232
Telemark	411	335	237	157	206	133	187	190	179	209	216	207	150	188
Aust-Agder	171	135	182	88	112	92	117	73	136	103	84	121	108	128
Vest-Agder	247	275	212	135	155	146	146	102	162	144	157	173	151	122
Rogaland	508	552	484	288	359	317	350	311	355	313	335	327	369	392
Hordaland	467	652	473	296	387	267	333	296	334	301	286	331	298	301
Sogn og Fjordane	125	132	121	101	101	102	78	96	117	83	94	88	96	96
Møre og Romsdal	291	369	292	210	279	207	238	206	277	261	284	246	196	225
Sør-Trøndelag	360	417	311	203	274	207	231	186	303	198	199	245	187	240
Nord-Trøndelag	276	236	182	123	138	128	151	112	175	138	137	117	119	124
Nordland	277	379	334	214	275	234	274	246	266	235	250	237	200	262
Troms	205	272	206	124	154	141	126	135	200	152	175	173	145	171
Finnmark	162	257	178	104	129	74	121	96	122	109	151	117	91	104
Svalbard, utland eller uoppgett	2	0	0	15	15	34	38	15	16	12	16	19	9	2
Totalt (Total)	7 146	7 402	5 614	3 901	4 821	4 162	4 559	4 048	4 915	4 369	4 335	4 356	4 040	4 318

Note 1: Per oktober 2012 foreligger ikke tall for 2011.

Note 1: Per October 2012 data is only available up to 2010.

Note 2: Reaksjoner med kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som hovedlovbrudd.

Note 2: Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as principal offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk (ssb.no)

Source: Statistics Norway. Crime statistics (ssb.no)

Tabell 4.6 Reaksjoner på kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler per 10 000 innbyggere 18 år og eldre fordelt på fylke 1985–2010*Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 1985–2010*

Fylke County	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	23	23	21	15	19	15	15	13	15	15	13	16	10	14
Akershus	23	20	14	11	14	12	14	12	13	12	13	11	11	11
Oslo	26	22	11	10	10	13	11	11	14	10	8	7	11	7
Hedmark	23	26	16	13	13	13	11	13	12	13	12	12	11	14
Oppland	16	22	14	9	13	13	15	10	12	12	11	12	10	12
Buskerud	22	24	20	14	17	14	14	12	18	15	14	14	13	13
Vestfold	26	27	20	13	15	12	15	15	14	14	13	14	11	13
Telemark	34	27	19	12	16	10	15	15	14	16	17	16	11	14
Aust-Agder	25	19	24	11	14	12	15	9	17	13	10	15	13	15
Vest-Agder	24	26	19	12	13	12	12	8	13	12	13	14	12	9
Rogaland	22	23	19	11	13	11	12	11	12	10	11	10	12	12
Hordaland	16	21	15	9	12	8	10	9	10	9	8	9	8	8
Sogn og Fjordane	16	17	15	13	13	13	10	12	15	10	12	11	12	12
Møre og Romsdal	17	21	16	11	15	11	13	11	15	14	15	13	10	12
Sør-Trøndelag	20	22	16	10	13	10	11	9	14	9	9	11	8	11
Nord-Trøndelag	30	25	19	13	14	13	16	12	18	14	14	12	12	12
Nordland	15	21	18	12	15	13	15	14	15	13	14	13	11	14
Troms	19	24	18	11	13	12	11	12	17	13	15	14	12	14
Finnmark	29	46	31	19	23	13	22	17	22	20	27	21	16	18
Hele landet (Country)	22	23	17	11	14	12	13	12	14	12	12	12	11	11

Note 1: Per oktober 2012 foreligger ikke tall for 2011.

Note 1: Per October 2012 data is only available up to 2010.

Note 2: For mer informasjon om SSB's statistikk over straffereaksjoner, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/straff/om.html>).

Note 2: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see <http://www.ssb.no/straff/om.html>.

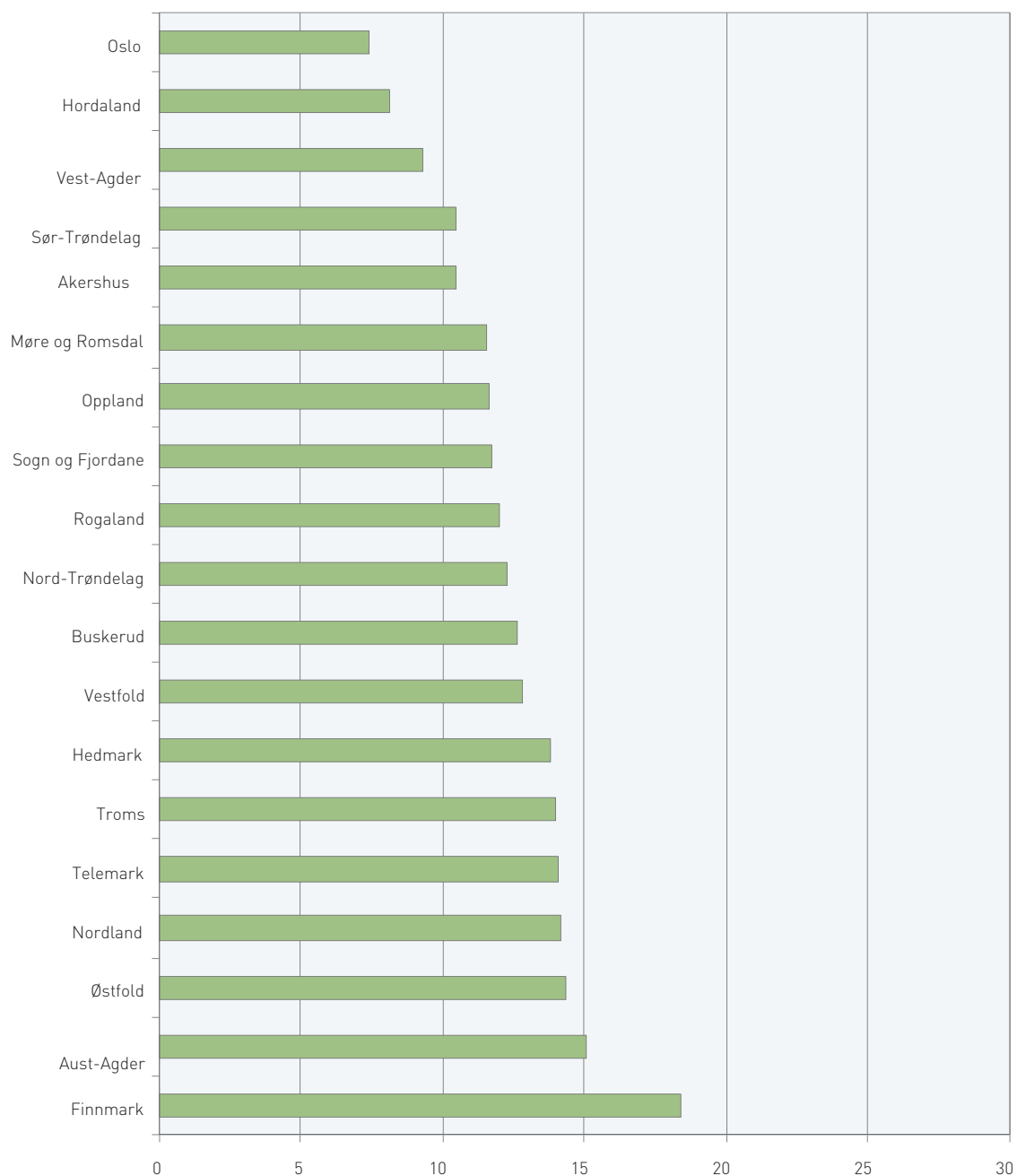
Note 3: Reaksjoner med kjøring under påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler som hovedlovbrudd.

Note 3: Sanctions for driving under the influence of alcohol and/or other drugs as principal offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Straffereaksjoner (<http://www.ssb.no/straff/>), tabell 37

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 4.6 Reaksjoner på kjøring under påvirkning per 10 000 innbyggere over 18 år fordelt på fylke 2010
Sanctions for driving under the influence per 10,000 inhabitants aged 18 years and older by county 2010

Kilde : Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 4.7 Tollbeslag av alkoholholdige drikkevarer i liter 1999–2011*Seizures by Customs Authority of alcoholic beverages in litres 1999–2011*

	Sprit (brennevin over 60 %)	Brennevin (under 60 %)	Vin	Øl
	<i>Spirits (> 60 %)</i>	<i>Spirits (< 60 %)</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>
1999	124 323	23 530	11 876	48 028
2000	122 258	13 433	15 817	54 417
2001	255 287	10 384	13 926	54 652
2002	84 009	13 206	15 092	79 223
2003	13 689	17 842	28 855	166 394
2004	6 241	15 501	50 275	165 924
2005	371	19 498	69 396	235 585
2006	4 347	21 592	47 138	255 252
2007	310	25 050	44 629	224 203
2008	6 611	25 245	52 568	248 059
2009	22 366	25 878	44 792	250 268
2010	14 250	52 230	54 863	388 938
2011	437	41 973	71 729	414 844

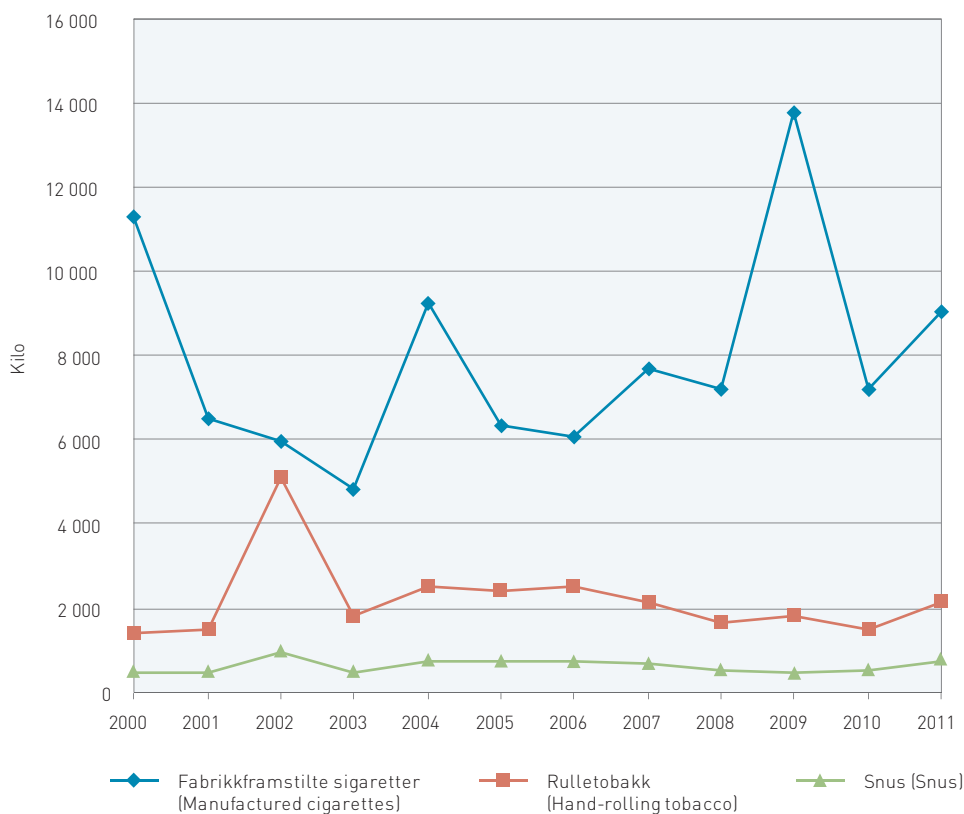
Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet (toll.no)

Source: Norwegian Customs and Excise Directorate (toll.no)

Tabell 4.8 Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000–2011*Tobacco seizures in kilos 2000–2011*

	Fabrikkframstilte sigaretter <i>Manufactured cigarettes</i>	Rulletobakk <i>Hand-rolling tobacco</i>	Snus <i>Snus</i>
2000	11 274	1 407	480
2001	6 518	1 472	485
2002	5 969	5 120	963
2003	4 807	1 790	465
2004	9 251	2 518	725
2005	6 349	2 429	762
2006	6 069	2 497	752
2007	7 663	2 112	666
2008	7 194	1 658	519
2009	13 775	1 797	449
2010	7 227	1 491	526
2011	9 062	2 161	756

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
 Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figur 4.8 Mengde beslaglagt tobakk i kilo 2000–2011*Tobacco seizures in kilos 2000–2011*

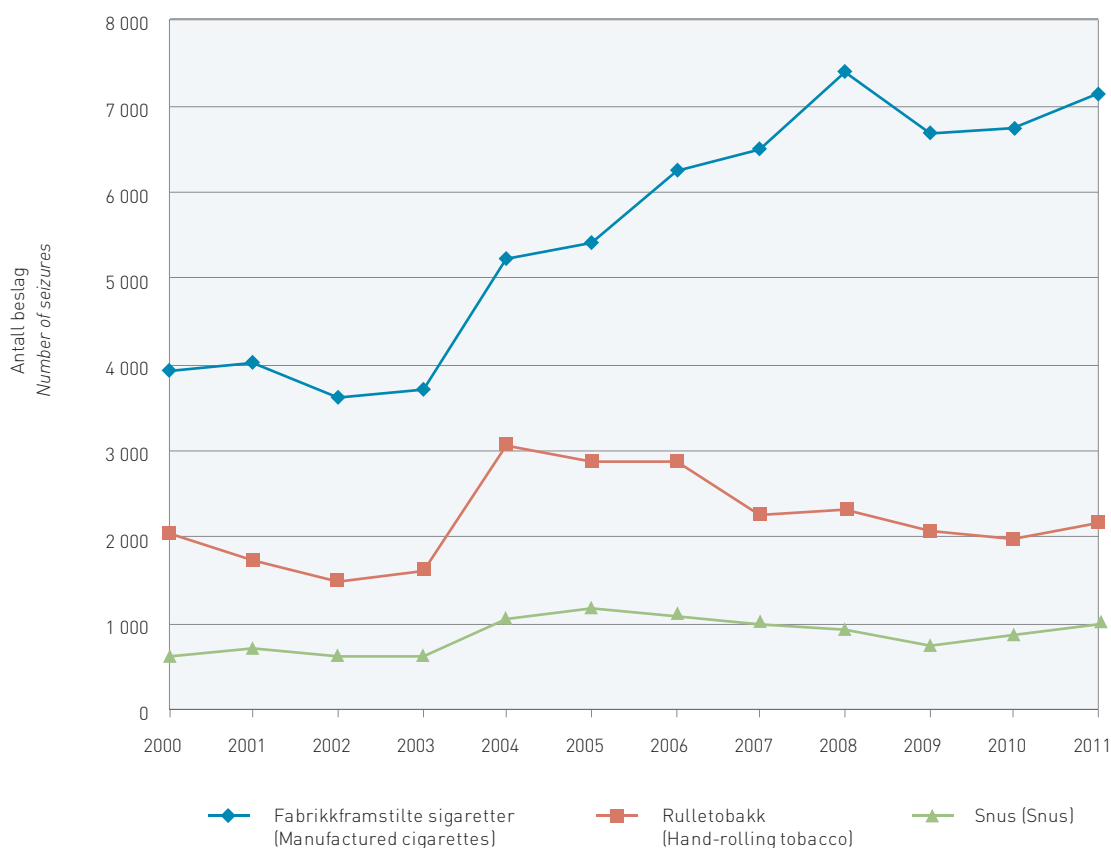
Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
 Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Tabell 4.9 Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000–2011
Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000–2011

	Fabrikkframstilte sigaretter <i>Manufactured cigarettes</i>	Rulletobakk <i>Hand-rolling tobacco</i>	Snus <i>Snus</i>
2000	3 914	2 050	603
2001	4 017	1 738	714
2002	3 606	1 471	623
2003	3 694	1 605	618
2004	5 229	3 046	1 061
2005	5 427	2 884	1 162
2006	6 262	2 868	1 072
2007	6 501	2 267	971
2008	7 388	2 307	908
2009	6 688	2 071	738
2010	6 744	1 985	851
2011	7 147	2 148	988

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
 Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Figure 4.9 Antall beslag av fabrikkframstilte sigaretter, rulletobakk og snus 2000–2011
Number of seizures of manufactured cigarettes, hand-rolling tobacco and snus 2000–2011

Kilde: Toll- og avgiftsdirektoratet
 Source: Norwegian Customs and Excise Directorate

Tabell 4.10 Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin, metamfetamin og kokain 1974–2011
Number of seizures of heroin, cannabis, amphetamines, methamphetamine and cocaine 1974–2011

	Heroin	Cannabis	Amfetamin	Metamfetamin	Kokain
	<i>Heroin</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamine</i>	<i>Methamphetamine</i>	<i>Cocaine</i>
1974	59	727	80	.	0
1975	57	521	87	.	0
1976	77	726	134	.	1
1977	53	636	62	.	1
1978	106	1 154	71	.	4
1979	157	1 313	77	.	14
1980	214	1 742	79	.	22
1981	202	1 911	127	.	7
1982	174	2 002	262	.	14
1983
1984
1985	256	2 478	282	.	11
1986	348	2 744	423	.	11
1987	452	2 747	534	.	13
1988	607	3 478	554	.	29
1989	691	4 252	514	.	14
1990	822	4 274	671	.	26
1991	979	4 811	621	.	25
1992	1 045	4 273	627	.	19
1993	1 193	4 708	983	.	36
1994	1 389	4 065	777	7	41
1995	1 923	4 941	1 633	17	58
1996	2 340	4 296	1 748	33	75
1997	2 485	5 712	2 407	34	144
1998	2 675	7 461	2 851	38	206
1999	2 390	8 485	3 032	57	309
2000	2 314	9 224	2 886	191	390
2001	2 501	10 844	4 100	496	496
2002	1 906	10 921	4 260	775	577
2003	1 709	10 397	4 117	1 101	504
2004	1 390	10 066	3 848	1 085	489
2005	1 151	10 128	3 966	1 394	685
2006	1 087	11 221	4 237	1 496	726
2007	1 204	9 952	3 613	1 894	909
2008	1 145	10 599	2 906	2 255	854
2009	1 430	11 754	2 061	3 713	804
2010	1 575	13 284	3 554	3 728	877
2011	1 364	13 962	2 894	4 327	840

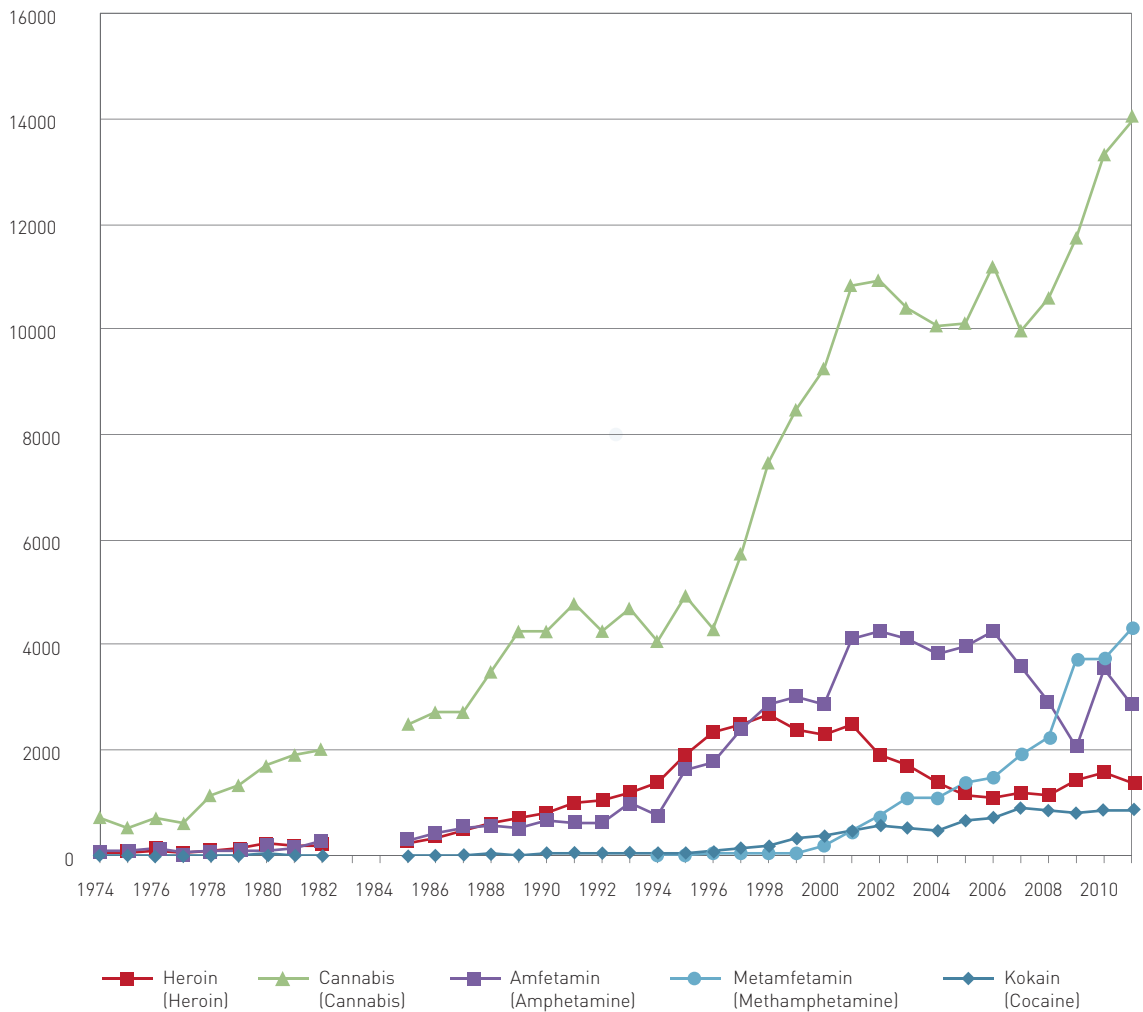
Note: Tall for 1983 og 1984 mangler fordi det ikke finnes tall fra Oslo politidistrikt for denne perioden.

Note: Figures for the years 1983–84 is missing because there is no figures available from Oslo Police District for this period.

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Figur 4.10 Antall beslag av heroin, cannabis, kokain, amfetamin og metamfetamin 1974-2011
Number of seizures of heroin, cannabis, cocaine, amphetamines and methamphetamines 1974-2011

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.11 Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD, medikamenter og syntetiske cannabinoider 1989–2011

Number of seizures of ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD, tranquillisers and synthetic cannabinoids 1989–2011

	Ecstasy o.l.	LSD	Khat	Hallusinogene sopper	GHB	GBL*	1,4 BD*	Benzo diazepiner	Opioidholdige medikamenter	Synte- tiske cannabi- noider
	Ecstasy etc	LSD	Khat	Hallucinogenic fungi	GHB	GBL*	1,4 BD*	Benzo diazepines	Medicaments containing opioides	Synthe- tic canna- bionoids
1989	0	3	20	18	.	.	.	855	.	.
1990	1	6	19	25	.	.	.	1 142	.	.
1991	3	6	15	34	.	.	.	1 189	.	.
1992	14	20	14	36	.	.	.	1 573	.	.
1993	9	17	16	5	.	.	.	947	.	.
1994	39	11	30	28	.	.	.	1 344	646	.
1995	160	35	74	31	.	.	.	1 640	782	.
1996	198	36	102	26	.	.	.	1 887	804	.
1997	242	106	112	44	3	.	.	2 523	705	.
1998	174	63	164	37	2	.	.	2 988	889	.
1999	507	59	296	47	45	.	.	3 469	884	.
2000	827	87	259	54	82	.	.	4 265	860	.
2001	736	52	198	41	81	71	.	6 006	1 109	.
2002	693	15	238	46	74	8	17	8 058	1 237	.
2003	405	31	249	71	120	21	7	4 700	1 216	.
2004	456	31	305	58	28	11	24	4 393	1 179	.
2005	341	34	210	51	46	3	7	3 928	1 319	.
2006	411	28	220	84	111	11	10	4 500	1 161	.
2007	421	16	376	77	163	25	1	4 088	959	.
2008	309	15	186	54	133	40	1	3 451	938	2
2009	110	26	271**	75	218	103	0	3 796	1078	0
2010	79	30	372**	114	299	137	4	5 089	1223	9
2011	198	31	278**	104	458	71	1	6 716	1240	199

* GBL og 1,4-butandiol (1,4 BD) ble formelt klassifisert som narkotika 24. mars 2010.

* GBL and 1,4-butandiol (1,4 BD) was formally classified as narcotics March 24, 2010.

**Noe mangelfulle data

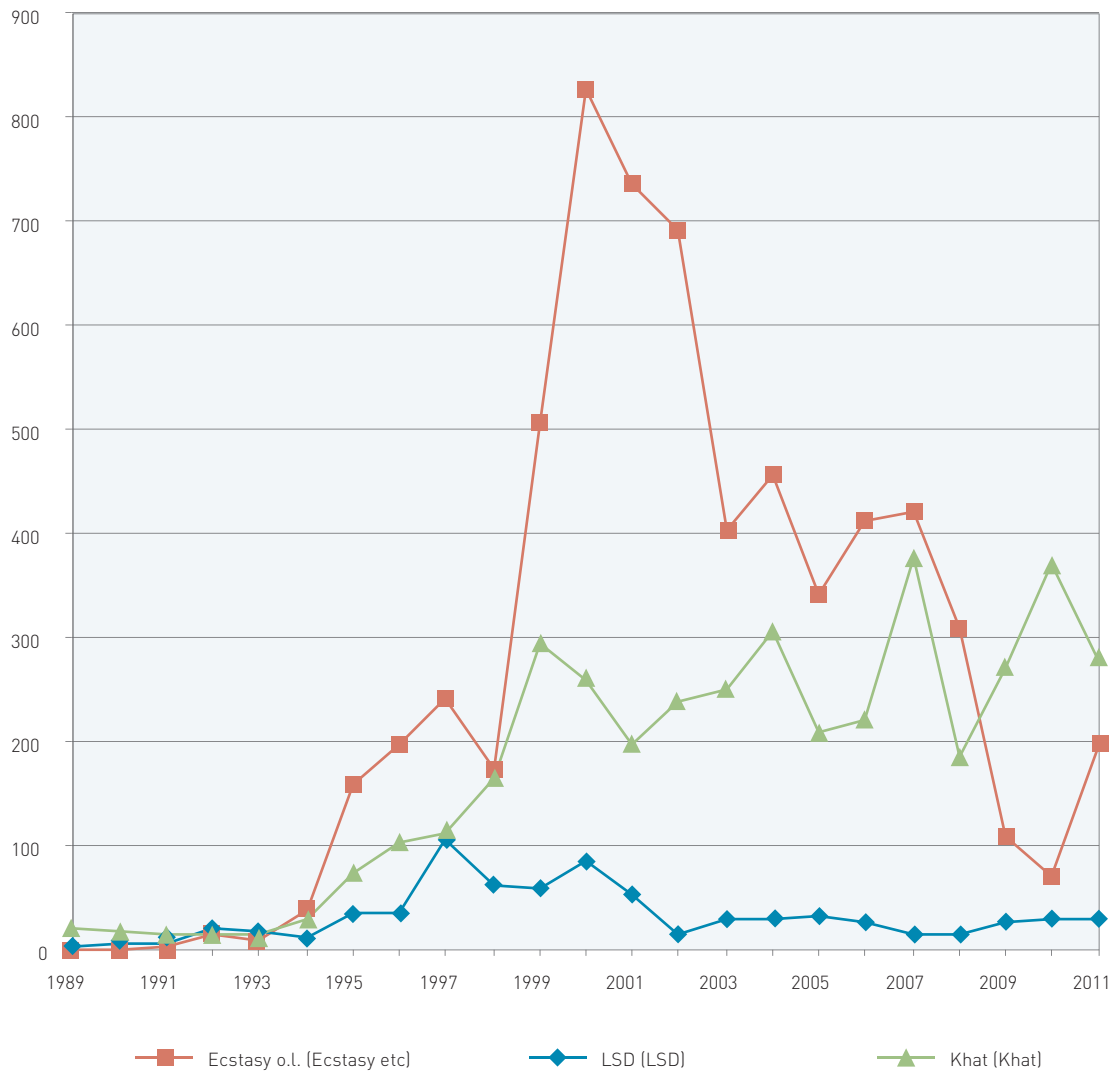
** Insufficient data

Note 1: I kolonnen syntetiske cannabinoider inngår: CP47,498-C8, JWH-018, AM-2201, JWH-122, JWH-250, JWH-210, JWH-073, RCS-4, JWH-081, JWH-203 og AM-2233.

Note 1: In the column synthetic cannabinoids these substances are included: CP47,498-C8, JWH-018, AM-2201, JWH-122, JWH-250, JWH-210, JWH-073, RCS-4, JWH-081, JWH-203 and AM-2233.

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Figur 4.11 Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989-2011*Number of seizures of ecstasy, LSD and khat 1989-2011*

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: The National Bureau of Crime Investigation (politi.no)

Tabell 4.12 Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974–2011
Amount of confiscated heroin, cocaine, cannabis and amphetamines in kilogrammes 1974–2011

	Heroin	Kokain	Cannabis	Amfetamin	Metamfetamin
	<i>Heroin</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamines</i>	<i>Methamphetamine</i>
1974	5,4	0,0	38	0,0	.
1975	0,3	0,0	20	0,0	.
1976	17,2	0,0	29	3,2	.
1977	0,4	0,0	54	8,4	.
1978	0,3	0,0	80	1,4	.
1979	0,6	0,2	105	0,7	.
1980	4,9	0,2	114	0,8	.
1981	0,6	0,0	114	2,8	.
1982	0,8	0,3	127	5,2	.
1983	4,9	0,2	345	13,5	.
1984	2,5	0,2	295	9,5	.
1985	5,0	1,0	190	13,4	.
1986	5,8	0,3	206	19,7	.
1987	4,0	5,9	125	7,8	.
1988	12,0	2,2	144	13,1	.
1989	5,3	0,3	372	13,8	.
1990	3,2	0,9	230	25,1	.
1991	9,9	3,9	393	18,9	.
1992	10,8	2,4	177	11,7	.
1993	18,0	8,2	207	25,6	.
1994	26,9	5,1	480	16,0	.
1995	48,8	3,8	19 959	53,2	.
1996	74,1	24,1	711	30,3	.
1997	55,5	4,6	978	93,2	0,1
1998	37,4	92,7	1 992	208,0	0,1
1999	45,8	60,2	1 255	52,3	0,1
2000	51,5	12,2	664	93,0	2,2
2001	67,8	20,7	861	93,2	16,2
2002	59,1	35,8	1221	208,9	23,6
2003	51,1	30,4	2292	225,1	32,0
2004	129,0	38,3	2242	230,7	64,4
2005	36,4	174,5	1439	114,5	37,5
2006	93,0	40,3	1544	317,4	68,0
2007	8,0	95,1	1544	392,4	167,0
2008	55,1	76,8	1732	259,9	103,1
2009	130,1	61,3	2588	197,0	234,0
2010	102,3	94,2	1181	150,0	140,0
2011	15,0	46	2981	75,0	163,0

Note: Vektmengdene angir vekten på selve beslaget, og ikke vekten av det aktive stoffet. Mengden av aktivt stoff vil kunne variere sterkt.

Note: The weight represents the weight of the actual amount confiscated, not the weight of the active drug. The weight of the active drug can vary greatly.

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.13 Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, hallusinogene sopper, GHB, GBL, 1,4 BD, medikamenter og syntetiske cannabinoider 1989–2011

Amount of confiscated ecstasy, LSD, khat, hallucinogenic fungi, GHB, GBL, 1,4 BD, tranquillisers and synthetic cannabinoids 1989–2011

	Ecstasy o.l.	LSD	Khat	Hallusino- gene sopper	GHB	GBL*	1,4 BD*	Benzo- diazepiner	Opioid- holdige medika- menter	Synte- tiske canna- binoider
	Ecstasy etc	LSD	Khat	Hallusino- genic fungi	GHB	GBL*	1,4 BD*	Benzo- diazepines	Medica- ments containing opioides	Synthetic canna- bionoids
	Tabletter	Doser	kg	Gram	Liter	Liter	Liter	Tabletter	Tabletter	Gram
	Tablets	Doses	kg	Grammes	Litres	Litres	Litres	Tablets	Tablets	Grammes
1989	0	73	189	121	.	.	.	36 218	..	.
1990	1	613	201	148	.	.	.	18 841	..	.
1991	15	194	205	141	.	.	.	17 666	..	.
1992	196	3 397	267	187	.	.	.	50 674	..	.
1993	325	243	246	8	.	.	.	15 780	..	.
1994	969	4 758	721	106	.	.	.	41 100	12 253	.
1995	9 965	1 325	1 330	164	.	.	.	27 000	11 325	.
1996	12 866	587	1 544	138	58 400	14 431	.
1997	13 182	7 049	1 720	433	153 100	16 076	.
1998	15 542	2 825	2 839	326	101 700	15 072	.
1999	24 664	485	4 761	560	183 000	19 800	.
2000	49 390	923	4 251	612	431 000	15 050	.
2001	61 575	423	2 296	205	847 000	18 800	.
2002	102 433	172	1 674	1 251 000	70 000	.
2003	99 427	224	4 823	..	12,5	900	0,3	545 525	17 465	.
2004	53 561	579	3 668	5 111	4,3	5,4	45,3	524 130	14 396	.
2005	16 766	125	2 768	1 604	12,3	0,9	7,4	548 000	13 900	.
2006	28 636	226	2 781	812	31,3	14	18,1	1 019 710	15 685	.
2007	78 725	31	7 747	1 366	58,6	42	0,2	730 317	17 354	.
2008	30 784	245	3 104	514	36,5	221	0,3	310 577	12 000	0***
2009	22 465	589	3071**	1 600	83,6	130	0,0	671 377	15 186	.
2010	3 420	174	7007**	2 000	88,2	404	1,1	921 596	19 724	2,6
2011	5 327	885	7208**	2 600	150,0	353	-	804 848	13 519	10 368

* GBL og 1,4-butandiol (1,4 BD) ble formelt klassifisert som narkotika 24. mars 2010.

* *GBL and 1,4-butandiol (1,4BD) was formally classified as narcotics March 24, 2010.*

**Noe mangelfulle data.

** *Insufficient data.*

***Kun spormengder funnet i urteblandinger.

*** *Some traces found in herbal mixtures.*

Note 1: I kolonnen syntetiske cannabinoider inngår: CP47,498-C8, JWH-018, AM-2201, JWH-122, JWH-250, JWH-210, JWH-073, RCS-4, JWH-081, JWH-203 og AM-2233.

Note 1: In the column synthetic cannabinoids these substances are included: CP47,498-C8, JWH-018, AM-2201, JWH-122, JWH-250, JWH-210, JWH-073, RCS-4, JWH-081, JWH-203 and AM-2233.

Kilde: Kripos (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.14 Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2011
Number of seizures of drugs by type of drug and police district 2011

Politidistrikt	Cannabis	Amfetamin/ metamfetamin	Kokain	Heroin	Benzo diazepiner	GHB/ GBL/1,4-BD
<i>Police district</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamine/ methamphetamine</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Heroin</i>	<i>Benzo diaz- epines</i>	<i>GHB/ GBL/1,4BD</i>
Oslo	2 991	1 206	267	608	1285	125
Østfold	836	403	39	66	277	15
Follo	387	177	21	20	85	17
Romerike	995	442	58	54	292	26
Hedmark	375	157	12	39	91	5
Gudbrandsdal	109	34	1	3	13	3
Vestoppland	178	80	3	19	59	3
Nordre Buskerud	160	92	7	8	58	2
Asker og Bærum	312	158	55	45	117	27
Søndre Buskerud	507	286	46	33	218	49
Vestfold	725	295	63	31	215	24
Telemark	487	230	34	11	194	10
Agder	911	534	41	33	408	5
Rogaland	1016	518	32	34	356	92
Haugaland og Sunnhordaland	388	218	4	9	187	11
Hordaland	1230	718	39	257	643	100
Sogn og Fjordane	138	29	0	1	31	1
Sunnmøre	243	140	9	3	52	5
Nordmøre og Romsdal	188	139	3	9	72	1
Sør-Trøndelag	648	372	15	16	209	6
Nord-Trøndelag	193	76	2	7	35	2
Helgeland	224	69	5	0	28	1
Salten	214	73	3	0	43	0
Midtre Hålogaland	146	70	1	1	20	1
Troms	308	181	19	19	75	0
Vestfinnmark	51	45	0	0	15	0
Østfinnmark	48	34	1	1	7	0
Total (Total)	14 008	6 776	780	1 327	5 085	531

Note: Tallene er hentet fra Kripas' årsrapport for 2011 og er basert på datainnsamling fra januar 2012. Siden dette er foreløpige tall, vil ikke alle totaltallene være i overensstemmelse med tabell 4.10/4.11 der noen av tallene er oppdatert på et senere tidspunkt.

Note: The figures are taken from Kripas' annual report for 2011 and are based on data collected from January 2012. As these figures are provisional, the sums will sometimes diverge from the numbers in table 4.10/4.11, where some of the figures were updated later on.

Kilde: Kripas (politi.no)

Source: National Criminal Investigation Service (politi.no)

Tabell 4.15 Anmeldte narkotikalovbrudd 1993–2011*Drug offences reported 1993–2011*

	Straffeloven §162	Legemiddeloven	Totalt
	<i>Penal Code §162</i>	<i>Medicinal Drugs Act</i>	<i>Total</i>
1993	6 777	5 898	12 675
1994	7 240	6 241	13 481
1995	10 793	10 450	21 243
1996	12 316	12 517	24 833
1997	14 455	16 623	31 078
1998	15 420	19 535	34 955
1999	16 059	21 149	37 208
2000	17 579	22 880	40 459
2001	19 945	25 959	45 904
2002	19 294	25 322	44 616
2003	16 152	19 981	36 133
2004	16 814	20 004	36 818
2005	17 118	20 060	37 178
2006	19 156	22 009	41 165
2007	19 086	21 027	40 725
2008	17 547	19 191	37 473
2009	18 616	19 899	39 255
2010	21 954	22 787	44 741
2011	19 985	22 116	42 101

Note 1: For mer informasjon om SSB's statistikk over anmeldte lovbrudd, se «Om statistikken» (<http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>).

Note 1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see <http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>.

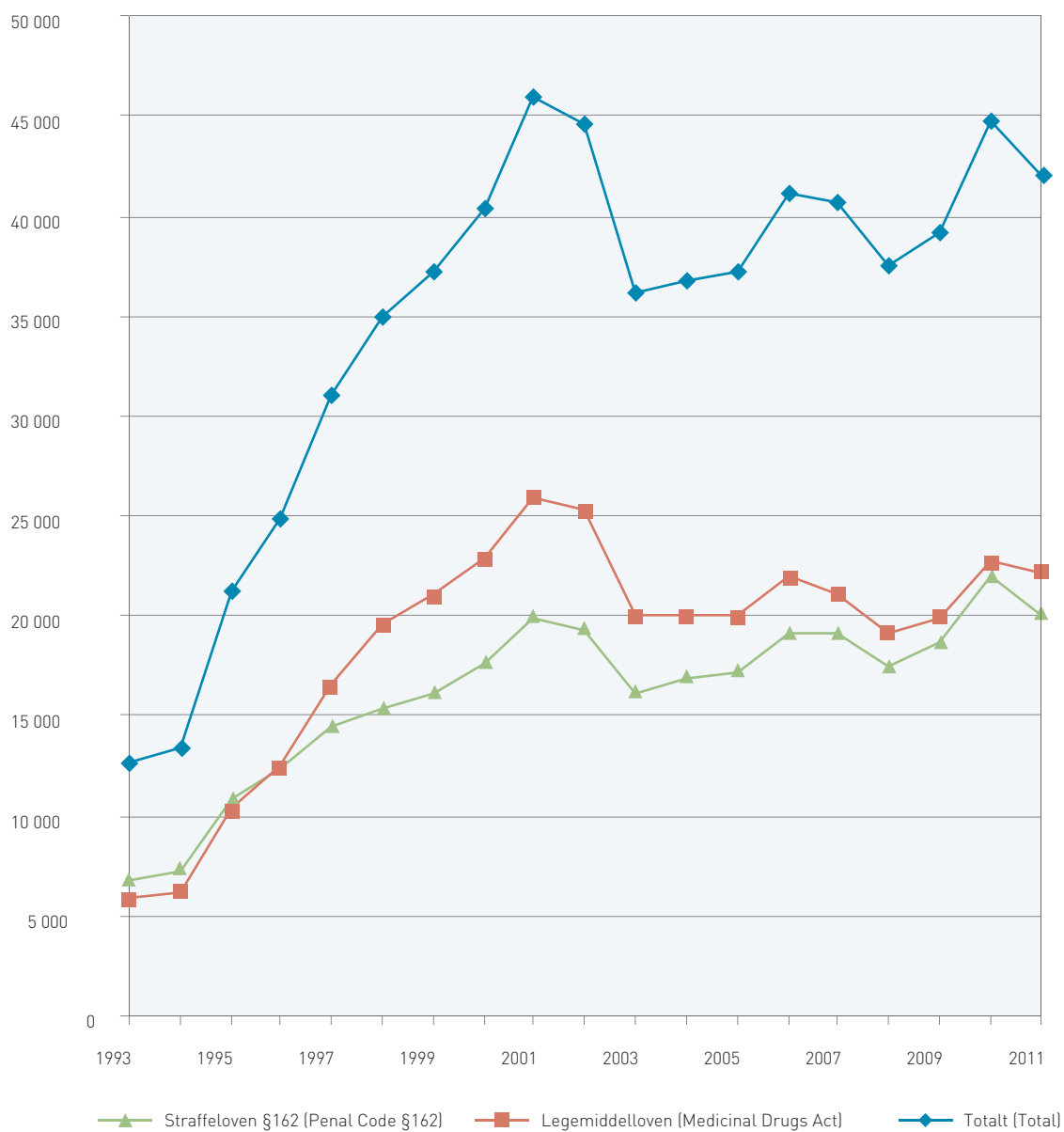
Note 2: Tallene for Straffeloven § 162 er endret fra tidligere utgaver av Rusmidler i Norge på grunn av endring i definisjonen av hva som inngår i narkotikalovbrudd, og tallene vil dermed avvike fra tidligere utgaver.

Note 2: The numbers for Penal Code § 162 are different from previous editions of Drugs in Norway. This is because the definition of what counts as a drug-related offence has changed. The figures will therefore depart somewhat from earlier editions.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (<http://www.ssb.no/lovbrudda/>)

Source: Statistics Norway, Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Figur 4.15 Anmeldte narkotikalovbrudd 1993-2011
Drug offences reported 1993-2011

Kilde : Statistisk sentralbyrå (ssb.no)
Source : Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 4.16 Etterforskede lovbrudd og siktede for narkotikaforbrytelser 1976–2010*Drug crimes investigated and persons charged with drug crimes 1976–2010*

	Straffeloven §162		Legemiddeloven		Totalt	
	<i>Penal Code §162</i>		<i>Medicinal Drugs Act</i>		<i>Total</i>	
	Etterforskede lovbrudd	Siktede personer	Etterforskede lovbrudd	Siktede personer	Etterforskede lovbrudd	Siktede personer
	<i>Investigated drug crimes</i>	<i>Persons charged</i>	<i>Investigated drug crimes</i>	<i>Persons charged</i>	<i>Investigated drug crimes</i>	<i>Persons charged</i>
1976	46	49	1 087	653	1 133	702
1977	55	71	1 365	747	1 420	818
1978	63	72	1 554	823	1 617	895
1979	67	88	1 639	865	1 706	953
1980	56	57	1 994	1 131	2 050	1 188
1981	52	60	2 942	1 401	2 994	1 461
1982	81	98	2 853	1 299	2 934	1 397
1983	156	123	3 637	1 762	3 793	1 885
1984	293	247	4 115	1 736	4 408	1 983
1985	1 137	609	3 666	1 332	4 803	1 941
1986	1 794	825	2 789	1 150	4 583	1 975
1987	2 364	915	2 244	1 021	4 608	1 936
1988	3 624	1 260	2 605	1 064	6 229	2 324
1989	4 266	1 367	3 837	1 690	8 103	3 057
1990	4 697	1 511	4 394	1 821	9 091	3 332
1991	5 328	1 584	4 621	1 993	9 949	3 577
1992	6 250	1 974	5 059	1 929	11 309	3 903
1993	6 458	2 282	5 281	1 508	11 739	3 790
1994	6 458	2 143	5 384	1 303	11 842	3 446
1995	8 044	2 496	7 629	1 442	15 673	3 938
1996	10 310	2 878	10 442	1 577	20 752	4 455
1997	11 639	3 424	12 360	1 764	23 999	5 188
1998	13 809	4 056	16 489	2 430	30 298	6 486
1999	16 040	4 891	20 135	3 111	36 175	8 002
2000	16 718	5 539	21 574	3 651	38 292	9 190
2001	18 667	6 287	25 073	4 459	43 740	10 746
2002	17 683	5 615	23 121	4 229	40 804	9 844
2003	18 569	5 747	23 485	3 970	42 054	9 717
2004	18 545	5 936	22 190	3 841	40 735	9 777
2005	18 528	6 056	21 106	3 651	39 634	9 707
2006	18 259	6 300	21 403	3 901	39 662	10 201
2007	18 858	6 619	21 506	3 957	40 364	10 576
2008	18 408	6 489	20 280	3 783	38 688	10 272
2009	17 454	6 561	18 854	3 819	36 308	10 380
2010	19 632	7 373	21 645	4 513	41 277	11 886

Note 1: For mer informasjon om SSB's statistikk over etterforskede lovbrudd, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/lovbrudde/om.html>).

Note 1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see <http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>.

Note 2: Betegnelsen siktede inneholder antall forskjellige personer med narkotikaforbrytelse som hovedlovbrudd, ved avsluttet etterforskning.

Note 2: The designation «charged» (siktede) means the number of individuals whose primary charge at the conclusion of police investigation concerns a drugs-related offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (<http://www.ssb.no/lovbrudd/>)

Source: Statistics Norway. Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Tabell 4.17 Personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2010*Persons charged with drug crimes by gender and age 2010*

	Straffeloven §162	Prosent	Legemiddeloven	Prosent
	<i>Penal Code §162</i>	<i>Percentage</i>	<i>Medicinal Drugs Act</i>	<i>Percentage</i>
Menn (Men)	6 321	85,7	3 557	78,8
Kvinner (Women)	1 052	14,3	956	21,2
Totalt (Total)	7 373	100	4 513	100
Alder (Age)				
-14	16	0,2	33	0,7
15-17	241	3,3	431	9,6
18-20	1066	14,5	980	21,7
21-24	1455	19,7	992	22,0
25-29	1454	19,7	732	16,2
30-39	1728	23,4	812	18,0
40-59	1380	18,7	518	11,5
60 +	33	0,4	15	0,3
Totalt (Total)	7 373	100	4 513	100

Note 1: For mer informasjon om SSB's statistikk over etterforskede lovbrudd, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/lovbrudde/om.html>).

Note1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see <http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>.

Note 2: Betegnelsen siktete inneholder antall forskjellige personer med narkotikaforbrytelse som hovedlovbrudd, ved avsluttet etterforskning.

Note 2: The designation «charged» (siktete) means the number of individuals whose primary charge at the conclusion of police investigation concerns a drugs-related offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (<http://www.ssb.no/lovbrudde/>)

Source: Statistics Norway. Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Tabell 4.18 Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969–2010*Sanctions in cases involving drug crimes 1969–2010*

	Straffeloven §162	Legemiddel loven	Totalt
	<i>Penal Code §162</i>	<i>Medicinal Drugs Act</i>	<i>Total</i>
1969	170
1970	289
1971	478
1972	344
1973	582
1974	648
1975	35	403	438
1976	16	313	329
1977	40	509	549
1978	69	582	651
1979	61	522	583
1980	70	617	687
1981	95	820	915
1982	97	859	956
1983	191	1 063	1 254
1984	337	1 433	1 770
1985	477	1 303	1 780
1986	531	1 504	2 035
1987	1 203	840	2 043
1988	1 389	1 043	2 432
1989	1 469	1 301	2 770
1990	1 610	1 542	3 152
1991	1 839	1 536	3 375
1992	1 928	1 686	3 614
1993	2 050	1 537	3 587
1994	1 777	1 483	3 260
1995	2 397	1 741	4 138
1996	2 716	1 765	4 481
1997	2 858	1 472	4 330
1998	3 932	3 039	6 971
1999	4 648	3 525	8 173
2000	4 451	3 893	8 344
2001	7 456	7 314	14 770
2002	5 738	6 072	11 810
2003	6 310	5 874	12 184
2004	6 029	5 684	11 713
2005	6 830	5 540	12 370
2006	7 010	6 065	13 075
2007	7 608	6 586	14 194
2008	7 055	5 992	13 047
2009	6 993	5 583	12 576
2010	8 040	6 585	14 625

Note 1: For mer informasjon om SSB's statistikk over straffereaksjoner, se Om statistikken (<http://www.ssb.no/straff/om.html>).

Note 1: For more information about Statistics Norway's statistics on reported offences, see <http://www.ssb.no/lovbrudda/om.html>.

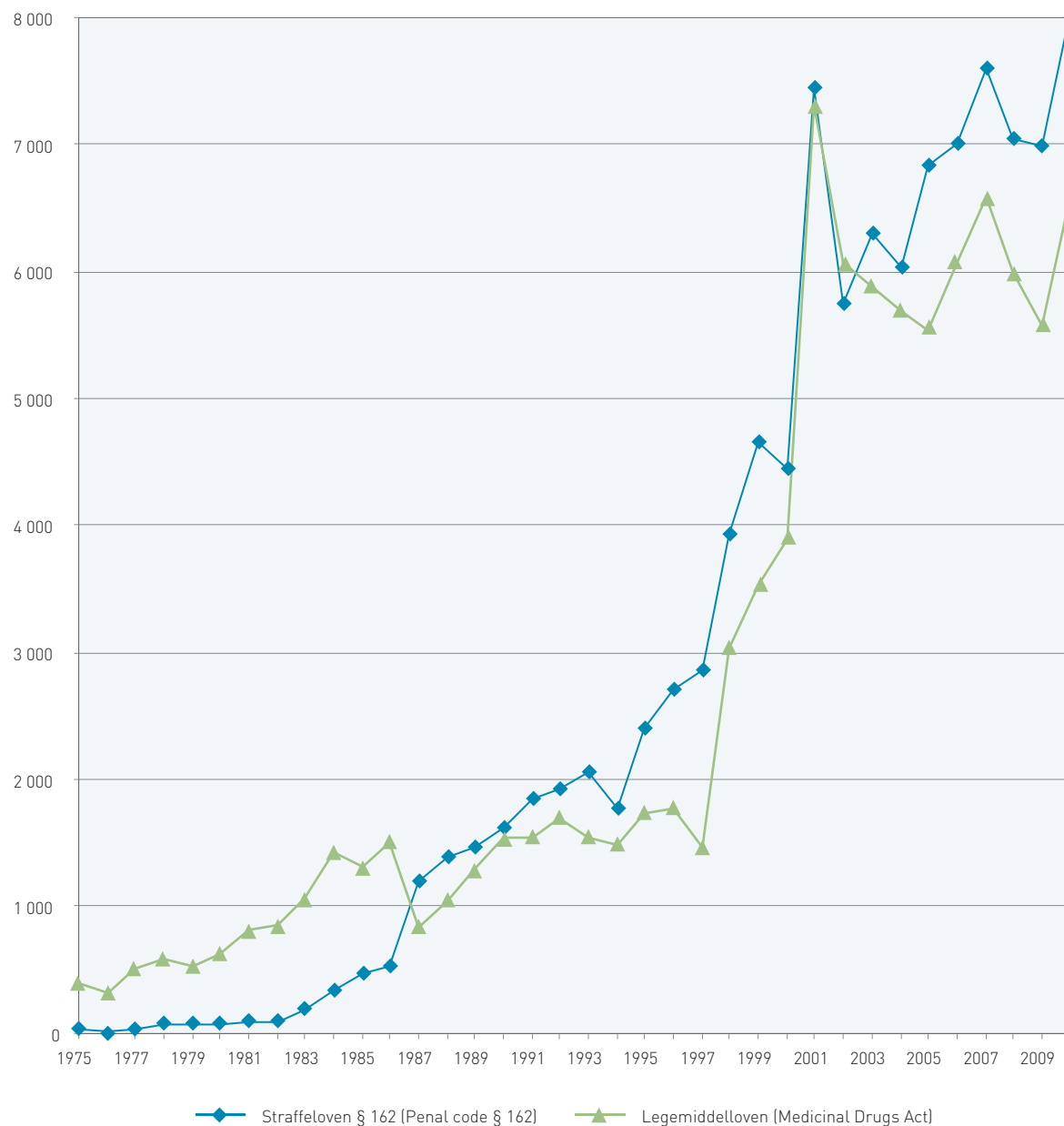
Note 2: Reaksjoner med narkotikaforbrytelse som hovedlovbrudd.

Note 2: Sanctions in cases with drug crime as principal offence.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (<http://www.ssb.no/straff/>)

Source: Statistics Norway: Crime statistics ([ssb.no](http://www.ssb.no))

Figur 4.18 Reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975-2010
 Sanctions in cases involving drug crimes 1975-2010

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)
 Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 4.19 Narkotika i norske fengsler 1990–2011
Drugs in Norwegian prisons 1990–2011

	Narkotika- beslag	Beslag av brukerutstyr	Kroppss- undersøkelser	Funn under kroppss- undersøkelser	Uinprøver	Positive urinprøver, illegalt inntak/ nekt *	Positive urinprøver, legalt inntak *	Positive urinprøver totalt	Andel positive urinprøver, %	Andel positive urinprøver, illegalt/nekt, %
	<i>Drug seizures</i>	<i>Seizures of drug user equipment</i>	<i>Body searches</i>	<i>Seizures from body searches</i>	<i>Urine samples</i>	<i>Positive urine samples, illegal intake/refusal*</i>	<i>Positive urine samples, legal intake*</i>	<i>Positive urine samples, total</i>	<i>Number of positive urine samples, percent</i>	<i>Number of positive urine samples, percent</i>
1990	236	638	148	18	11 124	1 079	9,7	..
1991	215	638	308	66	16 659	1 349	8,1	..
1992	216	632	155	32	17 588	1 267	7,2	..
1993	252	541	28	8	20 106	1 535	7,6	..
1994	267	740	41	22	17 908	1 541	8,6	..
1995	275	873	33	13	17 133	1 782	10,4	..
1996	236	825	26	18	18 355	1 814	9,9	..
1997	284	1 194	36	6	18 900	2 150	11,4	..
1998	325	1 090	27	5	16 306	1 921	11,8	..
1999	391	1 128	21	10	17 152	2 328	13,6	..
2000	494	1 097	23	14	18 603	2 412	13,0	..
2001	523	882	61	23	20 995	2 538	12,1	..
2002*	651	1 008	23	4	21 663	1 999	1 195	3 194	14,7	9,2
2003	638	1 005	11	1	27 605	3 244	1 942	5 186	18,8	11,8
2004	611	1 162	3	1	23 105	2 626	2 247	4 873	21,1	11,4
2005	788	786	5	2	20 557	2 548	2 406	4 954	24,1	12,4
2006	553	790	3	2	21 223	2 604	2 735	4 916	23,2	12,2
2007	645	660	4	2	23 062	2 487	1 923	5 181	22,5	10,8
2008	653	941	4	1	25 821	2 704	2 196	5 815	22,5	10,5
2009	1095	1042	16	5	26 235	2645	2 218	6 049	23,0	10,0
2010	773	933	50	3	23 532	2218	1 926	5 044	21,4	9,4
2011	962	1010	85	5	22 619	2260	2 178	5 450	24,1	9,9

* Statistikken ble lagt om i 2002 ved at man nå skiller mellom positive urinprøver som skyldes legalt og illegalt inntak. Legalt inntak består av medisiner inneholdende narkotiske stoffer utdelt av fengselshelesten, prøver som inneholder metadon/buprenorphine pga behandling, og prøver hvor det påviste stoffet sannsynligvis er inntatt utenfor fengselet (før innsettelse/permisjon). Illegalt inntak består av illegalt inntak i fengsel og nekt.

* As from 2002, statistical data distinguish between positive urine tests caused by legal or illegal intake. Legal intake covers medicines containing narcotic substances distributed by the prison health service (methadone/buprenorphine for treatment purposes), and tests where the traced compound was probably consumed outside prison (before admittance/on leave). Illegal intake covers illegal intake within the prison and refusal to provide a urine sample.

Kilde: Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
 Source: The Norwegian Correctional Services

5. Dødsfall og sykdom: Alkohol og andre rusmidler

5. Mortality and illness:
Alcohol and other substances

Bruk av rusmidler kan være en direkte eller indirekte årsak til en rekke helsemessige og sosiale skader. I dette kapittelet presenterer vi statistikk om sykehusinnleggelser og dødsfall der alkohol eller narkotikabruk er en betingelse for hoveddiagnosen. I tillegg til dette vil rusmiddelbruk også være en medvirkende årsak ved mange andre sykehusinnleggelser og dødsfall. For eksempel vil påvirkning av alkohol eller andre rusmidler være en utløsende faktor ved mange voldsskader, selv-påførte skader og ulykkestilfeller, uten at dette fremkommer av diagnosen. Også forekomsten av en rekke andre sykdommer og dødsfall (som skyldes for eksempel kreft, hjerte-karsykdommer og infeksjonssykdommer) vil til dels kunne tilskrives bruk av alkohol eller andre rusmidler. I dette kapittelet presenterer vi årlige data på antall dødsfall hvor underliggende dødsårsak skyldes alkoholbruk, antall innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser, antall dødsfall hvor underliggende dødsårsak skyldes bruk av narkotika, antall nysmittede personer med hepatitt B og antall registrerte personer med HIV-infeksjon. På grunn av manglende data er det imidlertid ikke mulig å gi et dekkende bilde av alle dødsfall og sykdom knyttet til bruk av alkohol og narkotika.

Alkohol

5.1 < Data for dødsfall forårsaket av alkoholbruk er hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB), og data for 5.2 < sykehusinnleggelser i somatiske sykehus fra Norsk pasientregister (NPR). SSBs tall bygger på legenes 5.3 < dødsmeldinger og i noen tilfeller rettsmedisinske obduksjonsrapporter. Klassifiseringen i dødsårsaksstatistikken bruker betegnelsene underliggende og medvirkende dødsårsak, der den underliggende dødsårsak regnes som hovedgrunnen til at dødsfallet inntraff. Tilsvarende har også sykehusinnleggelsene registrert i NPR, en hoveddiagnose og eventuelt en eller flere bidiagnoser. De tallene som presenteres for alkoholrelaterte dødsfall og alkoholrelaterte sykehusinnleggelser omfatter kun de tilfellene hvor hoveddiagnosen eller den underliggende dødsårsaken tilsier at alkoholbruk var årsak til sykdomstilfellet eller dødsfallet. Som påpekt ovenfor, vil det imidlertid være en rekke

andre sykdomstilfelle og dødsfall hvor alkoholbruk har vært en utløsende eller medvirkende årsak, men disse omfattes ikke av statistikken som presenteres her. Tabellene gir med andre ord ikke et fullstendig bilde av dødsfall og sykehusinnleggelser som skyldes bruk av alkohol. Trolig representerer de bare «toppen av isfjellet».

Tabell 5.1 gir opplysninger om antall dødsfall hvor alkohol og alkoholskader anses som underliggende årsak – det man kan betegne som hovedårsak. Ved tolkning av utviklingen over tid bør en ta hensyn til økningen i folketallet. Denne innebærer at utviklingen i dødelighetsratene stiger mindre enn antallet dødsfall. Videre er det for flere enkelt diagnoser ganske få dødsfall per år, slik at det for disse kan forekomme betydelige tilfeldige svingninger fra ett år til et annet. Tabell 5.2 viser at forekomsten av alkoholrelaterte dødsfall er mer enn tre ganger så høy blant menn som blant kvinner, og at hovedtyngden skjer etter fylte 45 år. Som nevnt ovenfor, vil dødsfall med en alkoholrelatert underliggende dødsårsak, bare utgjøre en del av alle alkoholrelaterte dødsfall.

Tabell 5.3 viser antall innleggelser ved somatiske sykehus i perioden 1999–2011 med hoveddiagnoser som kun tilskrives alkoholbruk. I år har vi tatt inn flere diagnoser (ICD-10 koder) som kan tilskrives alkoholbruk. Vi ser at antallet sykehusinnleggelser som skyldes alkohol, har økt betraktelig i perioden 1999 – 2011 og at antallet er vesentlig høyere for menn enn for kvinner. Også for disse tallene er det viktig å være oppmerksom på flere forhold ved tolkning av trender. Tallene angir antall *innleggelser* med en alkoholrelatert hoveddiagnose, ikke antall *personer* som har vært innlagt med en slik diagnose. Det betyr igjen at så vel befolkningsøkningen i perioden, som en mulig økt tendens til flere og kortere sykehusopphold for noen kroniske sykdomstilfelle, i noen grad kan ha bidratt til den betydelig økende trenden. Det er også verd å merke seg at dersom man bruker disse tallene som uttrykk for omfanget av den alkoholrelaterte sykkeligheten som behandles i spesialisthelsetjenesten, vil de i høyeste grad utgjøre 'toppen av isfjellet'. Som

nevnt ovenfor, utgjør de sykdomstilfellene som har en alkoholrelatert hoveddiagnose, bare en del av alle sykdomstilfelle som kan tilskrives alkoholbruk. I tillegg vil innleggelsene i somatiske sykehus bare utgjøre en del av all bruk av spesialhelsetjenester.

Andre rusmidler

Data for narkotikarelaterte dødsfall har frem til for 2009 vært basert på Statistisk sentralbyrås (SSB) statistikk over dødsårsaker og tall fra Kriminalpolitisen (Kripos). Da de to instansene ikke bruker den samme definisjonen på hva som inngår i slike dødsfall, vil antall narkotikarelaterte dødsfall være forskjellig i de to registrene for det enkelte år. Kripos har imidlertid sluttet å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall, slik at 2009 dermed er siste år vi har slike data fra politiet.

Som allerede nevnt, bygger SSBs tall på rettsmedisinske obduksjonsrapporter og legenes dødsmeldinger. Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifisering (ICD). Kodesystemet er blitt revidert flere ganger. Den foreløpige siste revisjonen (ICD-10) ble innført i Norge i 1996, noe som medfører at tall før og etter 1996 ikke er direkte sammenlignbare. Norges harmonisering med statistikkføringen i det europeiske overvåkningsorganet for narkotika (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA) har i tillegg medført ytterligere endringer fra og med 1996. Dødsfall som vanligvis går under betegnelsen narkotikadødsfall, er her de som har forgiftning eller avhengighet av medikamenter oppført som underliggende årsak. I prinsippet er skillet mellom underliggende og medvirkende årsak klart, men i noen tilfeller vil en skjønnsmessig vurdering være nødvendig, og registreringspraksisen kan derfor variere over tid og mellom ulike deler av landet.

Så lenge vi hadde data om narkotikarelaterte dødsfall fra Kripos, var disse bygget på data om innrapporterte dødsfall fra landets politikamre. Politiet har tradisjonelt hatt en noe videre defini-

sjon av narkotikadødsfall enn SSB, og fram til 1996 er dette grunnen til at tallene fra Kripos er høyere enn de fra SSB. Diskrepansen ble forsterket etter 1996, men slik at det var tallene fra SSB som ble høyest. Dette fordi definisjonen fra EMCDDA blant annet inkluderer selvmord utført med narkotiske stoffer samt enkelte andre dødsårsaker enn de som tradisjonelt er blitt regnet som narkotikadødsfall i Norge.

Narkotikadødsfall i Norge er i hovedsak relatert til inntak av heroin, og der stoffet er inntatt gjennom injisering (røyking av heroin medfører en vesentlig lavere risiko for dødsfall). Som tabell 5.4 viser, var det en sterk økning i antall narkotikadødsfall, spesielt fra siste halvdel av 1990-tallet og fram til 2001. Antall narkotikadødsfall rapportert fra Kripos etter 2002 fram til 2009 viste imidlertid en klar nedgang, og stabiliserte seg på et lavere nivå. Det er vesentlig flere narkotikadødsfall blant menn enn kvinner. Det antas at kvinneandelen blant injeksjonsmisbrukerne utgjør ca. 1/3, mens kvinneandelen av overdosedødsfallene de siste årene har vært 20–27 prosent. Tabell 5.7 og 5.8 viser at narkotikadødsfall ikke bare er et hovedstadsfenomen. 2006 var første året det var registrert narkotikadødsfall i alle landets politidistrikt.

Hepatitt B er en sykdom som kan smitte via sprøytodeling. Som tabell og figur 5.9 viser, var det en økning i antall nysmittede på slutten av 1990-tallet, mens antallet i de senere år er betydelig redusert. Reduksjonen skyldes trolig at antall mottakelige misbrukere nå er betydelig lavere, både ved at mange har vært infisert og dermed er immune, og gjennom tilbud om gratis vaksinasjon. Informasjon og tilgang på rene sprøyter kan også ha hatt en positiv innvirkning. Det finnes ingen tilsvarende oversikt over forekomsten av Hepatitt C. Hepatitt er imidlertid bare en av mange narkotikabetingede skader som brukeren selv og hans eller hennes omgivelser kan bli påført, men verken Norge eller andre land har tallmessig oversikt over alle disse. Når det gjelder hepatitt A, er antall smittet gjennom sprøytemisbruk nå så marginalt at vi har valgt ikke å rap-

portere dette. Hepatitt A-epidemien anses for å være kommet under kontroll i Norge.

5.10 < Tabell over antallet smittet av HIV er basert på opplysninger fra Folkehelseinstituttet. Tabellen angir antatt smitteårsak, hvor en kan være overføring av viruset gjennom deling av sprøyter. Sprøytemisbrukeres andel blant alle nysmittede er imidlertid relativt lav, og har ligget på fire prosent de siste fire årene.

5. Mortality and illness: Alcohol and other substances

Use of alcohol and other substances may directly or indirectly cause various types of health and social harm. In this chapter we present statistics on somatic hospital admissions and deaths that had a main diagnosis for which alcohol or other substance use was a prerequisite. In addition to these hospital admissions and deaths there are many more in which substance use has been a contributing cause. For instance, alcohol or other substance use may be a trigger factor in violence, self-inflicted injuries and accidents, without any mentioning of substance use in the diagnosis. Moreover, the occurrence of many other diseases and deaths (for instance due to cancer, cardiovascular diseases and infectious diseases) may in part be attributable to alcohol and other substance use. In this chapter we present annual data on number of deaths attributable to alcohol use, number of somatic hospital admissions with an alcohol related main diagnosis, number of deaths attributable to illicit drug use, number of newly infected persons with hepatitis B and number of persons registered with HIV. The lack of data makes it impossible to extract a more detailed picture of mortality rates and prevalence of illnesses associated with alcohol and drugs.

Alcohol

5.1 < The data over alcohol-related deaths originate from statistics compiled by Statistics Norway
5.2 < (SSB) on causes of death. Data over admissions to somatic hospitals is compiled from the
5.3 < Norwegian Patient Register (NPR). Statistics Norway obtains its data from doctors' notices of death and sometimes also from forensic post mortem reports. Causes of death as used in the statistics are divided into underlying or contributing causes. The former is taken as the immediate cause of death. Correspondingly, the hospital admissions registered in NPR also have a main diagnosis and possibly one or several secondary diagnoses. The data that we present here comprise only those cases in which the main diagnosis or the underlying cause of death implies

that alcohol use caused the disease or death. As noted above, there will, however, be a number of other disease events and deaths for which alcohol use has triggered the outcome or has been a contributing cause and these are not included in the data presented here. Thus, the tables presented give a far from complete picture of all alcohol-related deaths and hospital admissions, and probably represent in that sense just the «tip of the iceberg».

Table 5.1 contains data on deaths in which alcohol and alcohol-related harm is given as the underlying cause – what one could term the main cause of death. When interpreting trends it is important to take into consideration the growing population. This implies that the trend in mortality rate is more declining (or less increasing) compared to the number of deaths. Moreover, for several diagnoses the low number of deaths in statistical terms can cause wide swings from one year to the next. Table 5.2 shows that these deaths are more than three times more likely among males than females, and mostly occur after the age of 45. As noted above, deaths having an alcohol attributable underlying cause, constitute only a fraction of all alcohol related deaths in Norway.

Table 5.3 shows the number of admissions to somatic hospitals for which the main diagnosis was attributable to alcohol use in the period 1999–2010. This year, we are including several more ICD-10 codes associated with the use of alcohol. As we see, alcohol-related admissions to hospital rose considerably in the period and males are significantly more likely to be admitted on these grounds than females. The data presents the number of *admissions*, not the number of *persons* admitted. This implies that the growing population as well as a possible increasing tendency towards multiple and shorter hospital stays for chronic diseases may to some extent have contributed to the increasing trend. It should also be noted that if these figures are taken as an indicator of the overall alcohol related disease burden in specialized health services they are indeed just 'the tip of the iceberg'. As no-

ted above, the admissions with an alcohol attributable main diagnosis constitute only a fraction of all diagnoses for which alcohol use has triggered or influenced the outcome. Moreover, the admissions to somatic hospitals constitute only a fraction of all use of specialized health services.

Other substances

Data on drug-related deaths was until 2009 based on Statistics Norway's statistics over causes of death and data from the National Criminal Investigation Service (*Kriminalpolitisen* – *Kripes*). As these two bodies employ different definitions of drug-related deaths, the data from the respective registers for the same year will vary. Kripes has however stopped releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures were the last year of reporting.

As mentioned earlier, the data from Statistics Norway are based on forensic post mortem reports and notices of death filed by the presiding physician. The cause of death statistics is based on WHO's International Classification of Diseases (ICD). The coding system has been revised several times. The latest revision (ICD-10) was introduced in Norway in 1996. Pre- and post-1996 data will therefore not be directly comparable. As a further complicating factor, Norway has been harmonising statistical computation with the system used at the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA). Data from 1996 and later are affected. Deaths that are normally classified as drug-related deaths are here instances in which dependency on drugs is given as the underlying cause. The difference between underlying and contributive cause is clear in principle, but in some cases which one is chosen will rely on the physician's discretion. In addition, registration practices may change from time to time and vary from place to place.

Kripes based their data on reports of death filed by the country's police districts. The police tended to apply a wider definition of drug-related death than Statistics Norway, which explains the

divergence in the pre-1996 data from Kripes and Statistics Norway, Kripes reporting the highest figures. Since 1996, the gap grown wider, though the higher figures then came from Statistics Norway. This is because the EMCDDA definition includes drug-related suicide and certain other causes of death beyond those normally included in Norway under the heading drug-related death.

Drug-related deaths in Norway are mainly connected to the ingestion of heroin where the route of administration is injection (the risk of death from ingesting heroin by smoking is significantly lower). As table 5.4 shows, there was a sharp rise in drug-related deaths, especially between the mid-1990s and 2001. The post-2002 drug-related deaths reported by Kripes, show a marked decline, however, and appeared to have stabilised at a lower level. Male drug-related deaths are significantly higher than female drug-related deaths. The female proportion of injecting users is estimated to be about a third of the total injecting population, while the drug-related deaths among females relative to overall drug-related deaths has varied around 20–27 per cent in recent years. As tables 5.7 and 5.8 show, drug-related deaths also occur outside the capital city, Oslo. 2006 was the first year in which a drug-related death was recorded in every police district in the country.

Hepatitis B is an illness which may spread by contaminated needles and syringes shared among injectors. As table and figure 5.9 shows, there was a rise in the number of new infections in the late 1990s. The rates have declined significantly in more recent years, possibly due to a significant fall in the number of susceptible injectors, which again can be ascribed to the immunity acquired from previous infections and free vaccination programmes. Information about, and access to clean syringes and needles may also have had a beneficial effect. There are no comparable data on the prevalence of Hepatitis C. Hepatitis is only one of many drug-related illnesses and injuries likely to affect the user personally or their circle. Prevalence data on these cases, however, are not compiled in Norway, nor in

other countries. As far as hepatitis A is concerned the number of people infected by contaminated needles and syringes are now marginal. The Norwegian hepatitis A epidemic is considered to be under control.

5.10 < The table over the number of HIV infected people is based on information from the Norwegian Institute of Public Health. The table shows assumed cause of infection. Causes include virus transfer by contaminated needles and syringes. The proportion of injecting users among all new HIV cases is nevertheless relatively low, and has been on about 4 per cent the last four years.

Tabell 5.1 Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på diagnose og kjønn (underliggende årsak) 2003–2010
Deaths caused by alcohol by diagnosis and gender (underlying cause of death) 2003–2010

ICD 10	Underliggende dødsårsak <i>Underlying cause of death</i>	Kjønn Sex	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Alkohol i alt <i>Total deaths from alcohol</i>		420	441	344	333	345	387	387	413
	Menn (<i>male</i>)		318	351	266	255	260	289	284	316
	Kvinner (<i>female</i>)		102	90	78	78	85	98	103	97
F 100, F 102, F 104, F 107	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, akutt intoksikasjon <i>Mental and behavioural disorders due to use of alcohol. Acute intoxication</i>	m (m)	138	147	131	127	108	141	132	170
		k (f)	28	22	24	34	30	38	38	39
G 312	Degenerasjon av sentralnervesystemet som skyldes alkohol <i>Degeneration of nervous system due to alcohol</i>	m (m)	7	3	9	5	4	5	3	5
		k (f)	3	1	2	3	0	1	0	2
G 621	Alkoholisk polyneuropati <i>Alcoholic polyneuropathy</i>	m (m)	0	1	0	0	2	3	1	0
		k (f)	0	0	0	0	0	0	0	0
I 426	Alkoholisk kardiomyopati <i>Alcoholic cardiomyopathy</i>	m (m)	5	7	8	4	8	7	9	5
		k (f)	2	3	2	0	1	4	1	0
K 292	Alkoholisk gastritt <i>Alcoholic gastritis</i>	m (m)	1	1	0	2	0	0	1	2
		k (f)	0	1	0	0	0	0	0	1
K 700	Alkoholisk fettlever <i>Alcoholic fatty liver</i>	m (m)	20	9	4	1	5	8	6	9
		k (f)	5	4	2	2	1	2	0	2
K 701	Alkoholisk hepatitt <i>Alcoholic hepatitis</i>	m (m)	7	7	7	9	6	6	3	5
		k (f)	5	6	2	2	5	4	1	1
k 702	Alkoholisk fibrose og sklerose i lever <i>Alcoholic fibrosis and sclerosis of the liver</i>	m (m)	0	1	2	0	1	1	3	1
		k (f)	3	0	0	1	1	0	0	0
K 703	Alkoholisk cirrhose i lever <i>Alcoholic cirrhosis of the liver</i>	m (m)	64	97	57	51	68	53	58	58
		k (f)	30	24	21	16	22	33	33	28
K 704	Alkoholisk leversvikt <i>Alcoholic liver failure</i>	m (m)	21	21	16	13	26	17	23	25
		k (f)	8	7	10	6	12	6	8	6
K 709	Uspesifisert alkoholisk leversykdom <i>Alcoholic liver disease</i>	m (m)	5	23	4	6	3	10	4	3
		k (f)	0	9	2	2	0	2	3	4
K 860	Alkoholutløst kronisk pankreatitt <i>Alcohol-related chronic pancreatitis</i>	m (m)	2	5	1	4	2	3	4	2
		k (f)	1	0	0	1	0	0	0	3
X 45	Forgiftning av alkohol <i>Alcoholic poisoning</i>	m (m)	45	28	25	28	25	32	33	31
		k (f)	16	12	13	9	12	4	16	11
X 65	Selvmord med alkohol <i>Suicide with alcohol</i>	m (m)	3	0	2	3	2	3	4	0
		k (f)	1	1	0	1	1	4	3	0

Note 1: Dødsårsaksstatistikken er fra 1996 klassifisert og kodet etter ICD 10. revisjon av Verdens helseorganisasjons internasjonale sykdomsklassifikasjon (ICD).

Note 1: The causes of death statistics are from WHO' international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems, (ICD), International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, Tenth Revision.

Note 2: Dødsårsakene som omfattes av denne tabellen er i all hovedsak knyttet til et langvarig og høyt alkoholinntak. De rapporterte dødsfallene utgjør en mindre del av alle dødsfall som helt eller delvis skyldes alkohol.

Note 2: The causes of death that are included in this table are mainly due to high consumption of alcohol over a long period of time. These deaths constitute only a fraction of all deaths that fully or in part are caused by alcohol.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker
 Source: Statistics Norway. Causes of death

Tabell 5.2 Dødsfall som skyldes alkohol fordelt på alder og kjønn (underliggende årsak) 2008–2010
Deaths caused by alcohol by age and gender (underlying cause of death) 2008–2010

Alder Age	2008			2009			2010		
	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total	Menn Men	Kvinner Women	Totalt Total
<15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15–19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20–24	1	1	2	1	0	1	0	1	1
25–29	1	1	2	1	1	2	1	0	1
30–34	1	1	2	2	2	4	0	0	0
35–39	5	1	6	6	1	7	0	2	2
40–44	13	2	15	9	0	9	5	2	7
45–49	31	5	36	17	12	29	22	9	31
50–54	33	13	46	36	17	53	46	17	63
55–59	38	23	61	49	17	66	61	14	75
60–64	60	22	82	62	14	76	74	17	91
65–69	45	13	58	50	16	66	44	17	61
70–74	23	8	31	28	9	37	29	9	38
75–79	18	5	23	10	10	20	11	5	16
80–84	13	2	15	6	4	10	11	2	13
85–89	7	1	8	7	0	7	9	2	11
90+	0	0	0	0	0	0	4	0	4
Totalt (Total)	289	98	387	284	103	387	317	97	414

Note 1: Diagnoser kodet etter 10. revisjon av Verdens helseorganisasjons internasjonale sykdomsklassifisering (ICD). Jfr tab. 5.1.

Note 1: International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, Tenth Revision. Cf. tab.5.1.

Note 2: Dødsårsakene som omfattes av denne tabellen er i all hovedsak knyttet til et langvarig og høyt alkoholinntak. Dødsfallene som her presenteres utgjør en mindre del av alle dødsfall som helt eller delvis skyldes alkohol.

Note 2: The causes of death that are included in this table are mainly due to high consumption of alcohol over a long period of time. These deaths constitute only a fraction of all deaths that fully or in part are caused by alcohol.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Dødsårsaker

Source: Statistics Norway. Causes of death

Tabell 5.3 Innleggelser i somatiske sykehus med alkoholrelaterte hoveddiagnoser 1999–2011*Admissions to somatic hospitals with alcohol related underlying diagnosis 1999–2011*

ICD 10	Hoveddiagnose <i>Underlying diagnosis</i>	Kjønn <i>Sex</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	Totalt (Total)		3980	4111	4185	4781	4699	4749	4606	5463	5895	6197	5915	6244	6788
	Mann (Male)		2814	2889	2999	3393	3347	3384	3255	3594	4091	4333	4081	4363	4678
	Kvinner (Female)		1166	1222	1186	1388	1352	1365	1351	1869	1804	1864	1834	1881	2110
F 10.0	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse av alkohol, akutt intoksikasjon <i>Mental and behavioural disorders due to use of alcohol. Acute intoxication</i>	m (m)	560	633	632	789	818	880	835	1009	1330	1484	1485	1560	1838
		k (f)	409	458	414	472	480	492	500	698	832	836	931	929	1145
F 10.1-F 10.9	Psykisk lidelse og atferdsforstyrrelse, andre diagnoser <i>Mental and behavioural disorders due to use of alcohol, other than acute intoxication</i>	m (m)	1266	1325	1262	1246	1225	1200	1196	1338	1542	1621	1484	1682	1789
		k (f)	284	305	247	274	255	239	237	311	364	421	407	406	472
K 70.0 – K 70.4, K 70.9	Alkoholinduserte leverskader <i>Alcoholic liver diseases</i>	m (m)	309	273	343	466	509	600	520	656	677	660	620	624	573
		k (f)	160	123	155	221	256	251	259	272	326	335	268	267	252
I 42.6	Alkoholisk kardiomyopati <i>Alcoholic cardiomyopathy</i>	m (m)	32	17	18	16	17	13	9	10	8	6	7	3	4
		k (f)	4	1	2	2	3	1	2	1	0	0	1	2	0
K 29.2	Alkoholisk gastritt <i>Alcoholic gastritis</i>	m (m)	27	41	33	33	19	28	32	29	30	33	27	35	24
		k (f)	8	7	7	9	8	12	11	6	5	2	12	5	5
E24.4	Alkoholutløst pseudo-Cushings syndrom <i>Alcohol-induced pseudo-Cushing syndrome</i>	m (m)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		k (f)	1	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	1
G31.2	Degenerasjon av sentralnerve- systemet som skyldes alkohol <i>Degeneration of nervous system due to alcohol</i>	m (m)	29	35	35	53	42	29	54	51	31	27	20	26	18
		k (f)	6	9	11	12	8	11	11	7	10	5	4	9	7
G62.1	Alkoholisk polyneuropati <i>Alcoholic polyneuropathy</i>	m (m)	29	25	19	40	26	33	37	26	40	59	35	27	21
		k (f)	3	8	3	5	12	9	8	11	5	10	3	12	3
G72.1	Alkoholisk myopati <i>Alcoholic myopathy</i>	m (m)	0	2	1	1	2	0	1	1	2	1	0	2	2
		k (f)	0	1	1	0	1	0	0	0	0	3	0	5	0
K86.0	Alkoholutløst kronisk pankreatitt <i>Alcohol-induced chronic pancreatitis</i>	m (m)	190	210	197	204	201	146	161	164	122	132	156	168	158
		k (f)	43	46	37	45	42	49	56	57	40	54	56	49	45
Q86.0	Føtal alkoholsyndrom (dysmorft) <i>Fetal alcohol syndrome (dysmorphic)</i>	m (m)	5	1	3	4	3	1	5	3	3	4	6	2	6
		k (f)	1	10	0	2	7	0	4	5	4	1	2	5	4

Tabellen fortsetter på neste side.

Fortsettelse av tabell 5.3.

ICD 10	Hoveddiagnose Underlying diagnosis	Kjønn Sex	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
T51.0	Toksisk virkning av alkohol, etanol <i>Toxic effect of alcohol, ethanol</i>	m (m)	346	309	439	481	444	432	385	282	291	289	226	206	215
		k (f)	257	244	297	328	246	292	255	204	208	193	144	182	168
T51.1	Toksisk virkning av alkohol, metanol <i>Toxic effect of alcohol, methanol</i>	m (m)	5	8	11	33	14	7	7	4	5	2	2	4	1
		k (f)	4	4	9	16	9	5	2	4	5	1	1	3	0
Y 90.3	Påvist alkoholmengde 60-79 meg/100 ml (0,60-0,79 promille) <i>Blood alcohol level of 60-79 mg/100 ml</i>	m (m)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
		k (f)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Y 90.8	Påvist alkoholmengde 240 mg/100 ml eller mer (2,40 promille eller mer) <i>Blood alcohol level of 240 mg/100 ml or more</i>	m (m)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		k (f)	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Y 91.0, Y 91.1, Y 91.2, Y 91.3, Y 91.9	Alkoholpåvirkning bedømt ved klinisk undersøkelse <i>Evidence of alcohol involvement determined by level of intoxication</i>	m (m)	5	0	0	0	1	0	1	10	1	10	4	3	1
		k (f)	4	1	1	0	1	0	0	3	1	0	4	1	1
Z50.2	Rehabilitering av alkoholiker <i>Alcohol rehabilitation</i>	m (m)	1	6	1	20	18	5	4	4	1	1	0	1	1
		k (f)	1	2	1	2	1	2	1	1	0	1	0	0	0
Z72.1	Alkoholbruk, ekskl avhengighet av alkohol (F10.2) <i>Problems related to lifestyle: Alcohol use</i>	m (m)	10	4	5	7	8	10	8	7	8	4	8	20	27
		k (f)	1	3	1	0	1	2	4	6	4	2	1	6	7

Note 1: De utvalgte ICD 10-diagnosene er noen av de diagnosene som er 100 % tilskrivbare til alkohol.

Note 1: The selected ICD-10 diagnosis are among the diagnosis that are ascribed 100 % to alcohol.

Note 2: Fordi det fra 2011 er tatt inn flere ICD-10 koder som er tilskrivbare til alkohol, vil totalsummen for årene før avvike fra tidligere utgaver av Rusmidler i Norge.

Note 2: Because we included more ICD-10 codes associated with the use of alcohol in 2011, the combined total for the previous years differs from previous editions of Alcohol and Drugs in Norway.

Kilde: Norsk pasientregister (NPR)

Source: The Norwegian Patient Register (NPR)

Tabell 5.4 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge Kripis og Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1977–2010

Number of deaths caused by use of drugs by gender according to the National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway (underlying cause of death) 1977–2010

	Kripis			Statistisk sentralbyrå *		
	National Criminal Investigation Service			Statistics Norway*		
	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt
	Men	Women	Total	Men	Women	Total
1977	5	0	5
1978	19	5	24
1979	25	10	35
1980	23	9	32
1981	14	6	20
1982	25	20	4	24
1983	31	29	4	33
1984	40	22	8	30
1985	53	35	10	45
1986	55	39	5	44
1987	60	33	10	43
1988	63	37	11	48
1989	64	36	9	45
1990	75	52	18	70
1991	74	22	96	66	22	88
1992	78	19	97	81	23	104
1993	77	18	95	76	17	93
1994	102	22	124	105	19	124
1995	108	24	132	114	29	143
1996	159	26	185	173	31	204
1997	149	28	177	160	34	194
1998	226	44	270	228	54	282
1999	181	39	220	191	65	256
2000	264	63	327	302	72	374
2001	286	52	338	327	78	405
2002	166	44	210	240	67	307
2003	134	38	172	193	62	255
2004	168	55	223	220	83	303
2005	146	38	184	176	58	234
2006	152	43	195	187	64	251
2007	162	38	200	217	58	275
2008	148	31	179	210	53	263
2009	146	37	183	222	63	285
2010	181	67	248

*Tallene fra og med 1996 er basert på et revidert inklusjonskriterium som omfatter flere ICD-koder enn tidligere. Endringen bidrar til høyere antall registrerte narkotikadødsfall. I henhold til Verdens helseorganisasjons nye klassifiseringsinstruks av visse narkotikadødsfall, implementerte Statistisk Sentralbyrå i 2003 en ny kodepraksis. Også denne endringen bidrar til høyere antall registrerte narkotikadødsfall.

*The figures for 1996 and subsequent years are based on a revised inclusion criteria including a higher number of ICD codes. This results in higher estimated drug-related deaths. Following WHO's new classification instructions for certain drug-related deaths, Statistics Norway introduced a new coding system in 2003. This also creates a higher rate of estimated drug-related deaths.

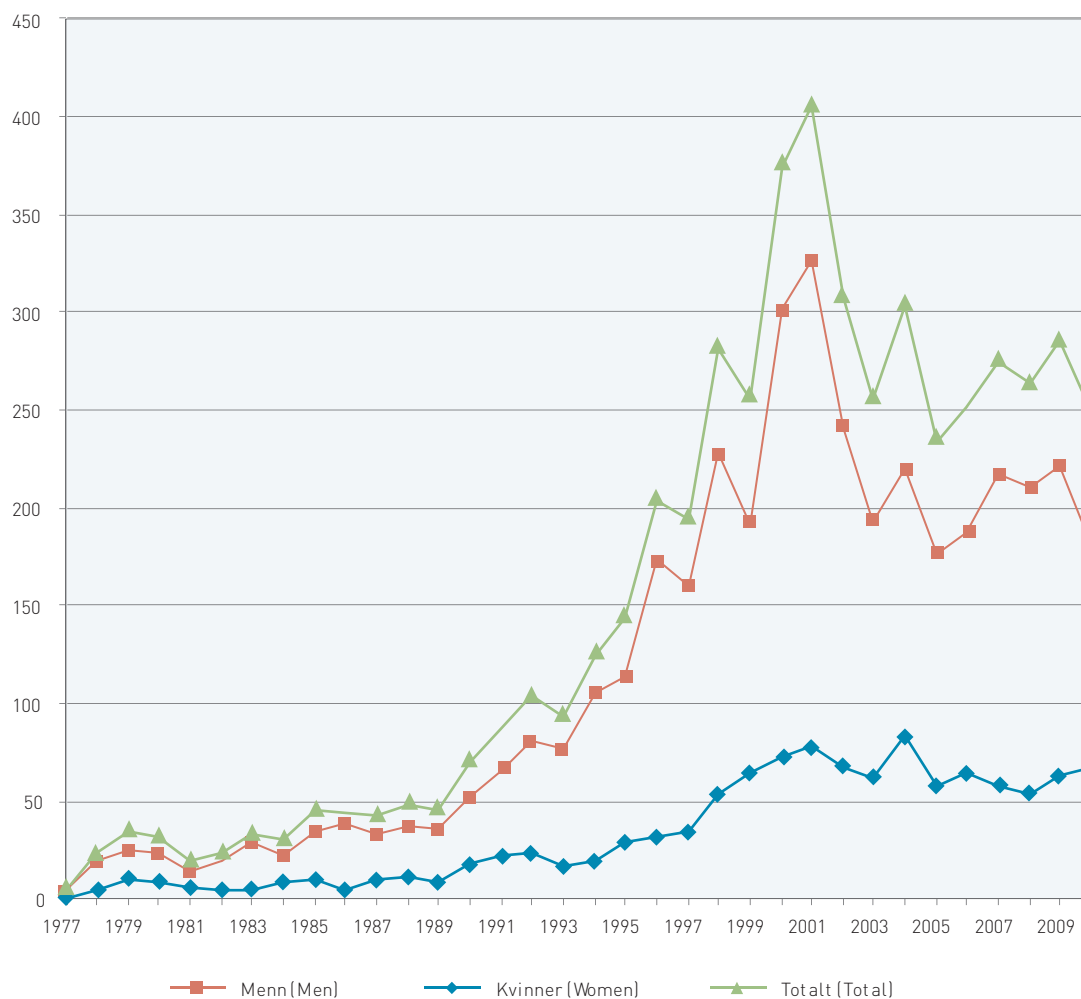
Note: Kripis har sluttet å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall. 2009 er dermed siste publiseringsår.

Note: Kripis has stopped releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures are last year of reporting.

Kilde: Kripis og Statistisk sentralbyrå

Source: National Criminal Investigation Service and Statistics Norway

Figur 5.4 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak), 1977-2010
Number of deaths caused by use of drugs according to Statistics Norway (underlying cause of death), 1977-2010

Kilde : Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 5.5 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 2008–2010*Deaths caused by use of drugs by gender and age according to Statistics Norway (underlying cause of death) 2008–2010*

Alder	2008			2009			2010		
	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner	Totalt	Menn	Kvinner
Age	Total	Men	Women	Total	Men	Women	Total	Men	Women
15–24	28	26	2	29	20	9	25	15	10
25–34	80	68	12	70	55	15	71	51	20
35–44	83	65	18	85	67	18	62	49	13
45–54	52	36	16	69	59	10	55	40	15
55–59	12	11	1	20	12	8	19	15	4
60+	8	4	4	12	9	3	16	11	5
Totalt (Total)	263	210	53	285	222	63	248	181	67

Kilde: Statistisk sentralbyrå
 Source: Statistics Norway

Tabell 5.6 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge Kripos 1995–2009*Deaths caused by use of drugs by age according to Kripos 1995–2009*

	15–20	21–25	26–30	31–35	36–40	41–45	46–50	51–60	60+	Totalt Total
1995	4	16	20	39	38	11	3	1	0	132
1996	1	15	45	48	41	18	7	7	2	184
1997	1	23	37	48	28	23	13	4	0	177
1998	4	27	47	70	59	39	14	7	3	270
1999	9	21	55	45	38	28	14	10	0	220
2000	29	45	67	77	61	31	8	8	1	327
2001	20	54	60	68	58	42	31	4	1	338
2002	11	41	45	45	35	15	11	7	0	210
2003	7	25	29	39	23	22	13	8	6	172
2004	10	36	32	42	43	33	13	12	2	223
2005	10	30	28	30	40	22	12	9	3	184
2006	8	32	38	28	34	25	16	10	4	195
2007	9	30	44	38	26	17	22	12	2	200
2008	7	21	42	22	21	34	21	10	1	179
2009	8	20	30	20	32	21	20	32	0	183

Note: Kripos har sluttet å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall. 2009 er dermed siste publiseringsår.

Note: Kripos has stopped releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures are last year of reporting.

Kilde: Kripos
 Source: National Criminal Investigation Service

Tabell 5.7 Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå (underliggende årsak) 1999–2010*Deaths caused by use of drugs by county according to Statistics Norway (underlying cause of death) 1999–2010*

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Østfold	14	27	30	16	18	24	15	18	18	24	30	16
Akershus	31	28	26	30	33	32	25	29	30	23	25	23
Oslo	83	105	107	78	47	86	56	64	41	65	66	51
Hedmark	5	9	16	14	10	11	0	12	7	8	7	6
Oppland	5	14	5	8	8	9	8	8	9	10	8	7
Buskerud	20	28	38	26	13	28	20	20	17	14	17	22
Vestfold	17	20	24	7	9	8	9	8	12	12	11	12
Telemark	11	13	16	18	18	11	8	4	8	12	18	13
Aust-Agder	4	4	8	8	3	4	4	1	3	5	7	2
Vest-Agder	5	17	9	17	11	6	7	6	9	4	7	8
Rogaland	16	27	44	25	40	31	23	20	25	22	20	18
Hordaland	24	43	28	28	23	22	29	31	36	29	34	39
Sogn og Fjordane	1	0	5	2	1	4	0	1	9	0	3	1
Møre og Romsdal	4	10	9	9	8	7	8	7	12	7	2	4
Sør-Trøndelag	7	13	9	7	7	9	6	7	14	14	11	7
Nord-Trøndelag	3	3	5	3	0	2	6	3	4	2	5	5
Nordland	5	8	13	5	1	8	5	6	11	5	6	4
Troms	1	4	7	5	5	1	4	3	7	5	5	6
Finnmark	0	1	6	1	0	0	1	3	3	2	3	4
Totalt (Total)	256	374	405	307	255	303	234	251	275	263	285	248

Note: I henhold til Verdens helseorganisasjons nye klassifiseringsinstruks av visse narkotikadødsfall, implementerte Statistisk Sentralbyrå i 2003 en ny kodepraksis. Denne endringen bidrar til et litt høyere anslag på antallet narkotikadødsfall enn tidligere.

Note: Following WHO's new classification instructions for certain drug-related deaths, Statistics Norway introduced a new coding system in 2003. This creates a slightly higher rate of estimated drug-related deaths than before.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Tabell 5.8 Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet i følge Kripas, antall og prosent 1986–2009

Deaths caused by use of drugs in Oslo and the rest of the country according to National Criminal Investigation Service, number and percent 1986–2009

	Oslo politidistrikt		Andre politidistrikt		Narkotikadødsfall (totalt)
	Oslo police district		Other police districts		Drug deaths (Total)
	Antall (number)	%	Antall (number)	%	Antall (number)
1986	55
1987	25	42	35	58	60
1988	30	48	33	52	63
1989	24	38	40	63	64
1990	43	57	32	43	75
1991	55	57	41	43	96
1992	73	75	24	25	97
1993	48	51	47	49	95
1994	81	65	43	35	124
1995	79	60	53	40	132
1996	104	56	81	44	185
1997	95	54	82	46	177
1998	134	50	136	50	270
1999	104	47	116	53	220
2000	131	40	196	60	327
2001	109	32	229	68	338
2002	79	38	131	62	210
2003	53	31	119	69	172
2004	83	37	140	63	223
2005	70	38	114	62	184
2006	72	37	123	63	195
2007	65	33	135	68	200
2008	60	34	119	66	179
2009	73	40	110	60	183

Note: Kripas har sluttet å publisere statistikk over narkotikarelaterte dødsfall. 2009 er dermed siste publiseringsår.

Note: Kripas has stopped releasing drug-related death figures. Hence, the 2009 figures are last year of reporting.

Kilde: Kripas

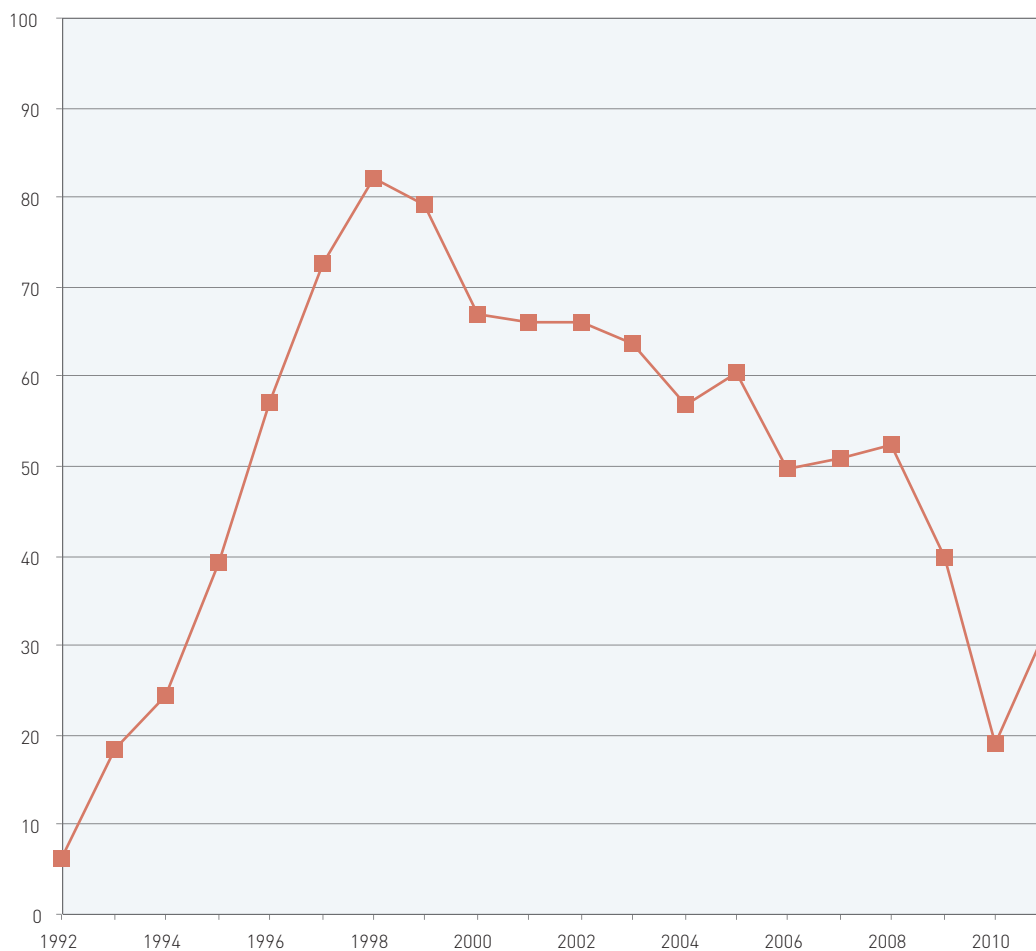
Source: National Criminal Investigation Service

Tabell 5.9 Akutt hepatitt B-smittede etter antatt smittemåte og diagnoseår 1992–2011*Number of acute hepatitis B infections by infection source and year of diagnoses 1992–2011*

	Sprøytemisbruk	Andre smittemåter	Total	Prosent sprøytemisbrukere
	<i>Drug abuse</i>	<i>Other infection sources</i>	<i>Total</i>	<i>Percent injecting drug users</i>
1992	2	30	32	6
1993	10	44	54	19
1994	10	31	41	24
1995	39	60	99	39
1996	55	41	96	57
1997	132	50	182	73
1998	385	84	469	82
1999	375	98	473	79
2000	176	86	262	67
2001	134	68	202	66
2002	120	63	183	66
2003	130	74	204	64
2004	108	80	188	57
2005	84	55	139	60
2006	74	75	149	50
2007	61	59	120	51
2008	54	49	103	52
2009	22	33	55	40
2010	5	22	27	19
2011	18	38	56	32

Kilde: Folkehelseinstituttet (www.msis.no)Source: Norwegian Institute of Public Health (www.msis.no)

Figur 5.9 Prosent av alle akutt hepatitt B-smittede som er sprøytemisbrukere 1992-2011
Percentage of all hepatitis B infected who are injecting drug abusers 1992-2011

Kilde: Folkehelseinstituttet
Source: Norwegian Institute of Public Health

Tabell 5.10 Registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på smitteåter og diagnoseår 1984–2011*Persons registered as HIV-positive by infection route and year of diagnosis 1984–2011*

	Heteroseksuell aktivitet		Homo-/biseksuell aktivitet		Sprøytemisbruk		Andre smitteåter		Totalt
	<i>Heterosexual activity</i>		<i>Homo-/bisexual activity</i>		<i>Intravenous drug use</i>		<i>Other infection routes</i>		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
	<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>		<i>No.</i>		
1984–90	205	21	388	39	337	34	54	5	984
1991	59	42	59	42	16	11	8	6	142
1992	57	54	28	27	12	11	8	8	105
1993	53	47	44	39	13	12	3	3	113
1994	33	35	37	39	12	13	12	13	94
1995	47	45	45	43	11	10	2	2	105
1996	63	54	35	30	9	8	9	8	116
1997	67	59	30	27	11	10	5	4	113
1998	58	59	30	31	8	8	2	2	98
1999	92	63	36	24	12	8	7	5	147
2000	131	75	32	18	7	4	5	3	175
2001	106	67	39	25	8	5	5	3	158
2002	151	74	30	15	16	8	8	4	205
2003	153	64	57	24	13	5	15	6	238
2004	164	65	70	28	15	6	3	1	252
2005	134	61	56	26	20	9	9	4	219
2006	164	59	90	33	7	3	15	5	276
2007	141	57	77	31	13	5	17	7	248
2008	185	62	92	31	12	4	10	3	299
2009	172	61	87	31	11	4	13	5	283
2010	157	61	85	33	11	4	5	2	258
2011	155	58	97	36	10	4	7	3	269

Kilde: Folkehelseinstituttet (www.msis.no)Source: Norwegian Institute of Public Health (www.msis.no)

6. Tjenestetilbudet til personer med rusmiddelproblemer

6. Services to problem drug and alcohol users

Dette kapitlet presenterer data fra Legemiddelassistert rehabilitering (LAR), Tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer (TSB), tilbakeholdelse i institusjon uten eget samtykke med hjemmel i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m., og sprøyterommet i Oslo.

Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) for opioidmisbrukere har vært tilgjengelig på landsbasis fra 1998. Behandlingen har inntil nylig vært organisert gjennom regionale sentra, men ut fra de nye retningslinjene som trådte i kraft i 2010, vil LAR etter hvert inngå som en integrert del av det øvrige behandlingstilbudet for rusmiddelmisbrukere. Antall pasienter i LAR har vist en jevn økning gjennom de snart 15 årene behandlingen har vært tilgjengelig, og ved utgangen av 2011 var det 6640 personer som var i slik behandling. Figur 6.1 viser utviklingen i antall pasienter i substitusjonsbehandling og antall søknader/personer på venteliste, fra starten i 1998 til og med 2011. Som det framgår er det fortsatt venteliste både for å få vurdert søknad om legemiddelassistert rehabilitering og for oppstart for de som er gitt rett til slik behandling, selv om antallet er betraktelig redusert.

6.1 <
6.2 <

Tverrfaglig spesialisert behandling ble en del av spesialisthelsetjenesten fra 1. januar 2004. Helse- og omsorgsdepartementet har gitt SINTEF i oppdrag gjennom SAMDATA å samle og systematisere nøkkeltall for spesialisthelsetjenesten innen somatikk, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer. Dette er data som dels samles inn gjennom Statistisk sentralbyrå, dels gjennom Norsk Pasientregister og som SAMDATA presenterer i årlige rapporter. Vi presenterer her noen få «nøkkeltall» for årene 2005–2011, og henviser ellers til SAMDATA's sektorrapport for rusbehandling.

6.3 <

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. trådte i kraft 1. januar 2012 og avløser (med unntak av den økonomiske delen) Lov om sosiale tjenester. Lovens kapittel 10 gjelder tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige. §10–1 omhandler kommunens plikt til å vurdere bruk av tvang etter melding fra pårørende, § 10–2 regulerer tilbakeholdelse i institusjon uten eget samtykke (erstatte Lov om sosiale tjenester § 6–2), og § 10–3 omhandler tilbakeholdelse av gravide (erstatte lov om sosiale tjenester § 6–2a). Sak om tilbakeholdelse uten eget samtykke forberedes av den kommunale sosialtjenesten/NAV, og fremmes for fylkesnemnda for sosiale saker. Vilklårene for vedtak er at en utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk av rusmidler jf. § 10–2. Når det gjelder gravide, er vilklåret for vedtak «dersom misbruket er av en slik art at det er overveiende sannsynlig av barnet vil bli født med skade, og dersom hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig», jf. § 10–3. Antall vedtak har økt gjennom årene, men må likevel sies å være relativt lavt. Vedtak etter § 10–3 har holdt seg på omtrent samme nivå de siste sju årene.

> 6.4

Landets eneste sprøyterom ble etablert i Oslo 1. februar 2005 etter at Stortinget i desember 2004 vedtok en midlertidig lov og forskrift om prøveordning med lokaler for injisering av narkotika – sprøyteromsloven. Loven ble gjort permanent sommeren 2009. I tabell 6.5 presenteres noen nøkkeltall for bruk av sprøyterommet. Antall registrerte brukere har økt for hvert år, særlig etter at sprøyterommet i 2007 flyttet i nye lokaler og dermed fikk økt kapasitet. Det var også en økning i antall injeksjoner fram til 2009, for så å flate noe mer ut i 2010 og 2011. Overdosefrekvensen har vært stabil. Overdose i sprøyterommet defineres som tilfeller der brukeren får hjelp fra ansatte i sprøyterommet til å komme til bevissthet eller ambulansetrykninger med bruk av motgift. Ingen av overdosene har ført til dødsfall.

> 6.5

6. Services to problem drug and alcohol users

This chapter presents data on substitution treatment (LAR = *Legemiddellassistert rehabilitering*), Specialised interdisciplinary treatment for substance abuse (TBS = *Tverrfaglig spesialisert behandling*), detention in a treatment centre without the consent of the person under the provisions of Municipal Health and Care Services Act, and the Drug Consumption Room in Oslo.

Substitution treatment has been available to opioid users across the country since 1998. Regional centres have until recently organised provision of substitution treatment, but according to new 2010-guidelines, it will be integrated in drug and alcohol abuse treatment services more generally. Over the course of the decade since the emergence of opioid substitution treatment, patient numbers have risen steadily. As of the end of 2011, 6640 persons were in substitution treatment in Norway. Figure 6.1 illustrates trends in the number in such treatment, of filed applications and on waiting lists for treatment from 1998, to 2011. As shown, waiting lists persist for people whose applications have yet to be considered and for people whose applications are approved but are still awaiting to start their treatment, even though the numbers have been reduced significantly.

6.1 <

6.2 <

Specialised interdisciplinary treatment for substance abuse was incorporated with the specialist health service on January 1, 2004. The Directorate of Health asked the SINTEF / SAMDATA project to obtain and systematise statistical information on the specialist health service in the areas of somatic medicine, mental health care and Specialised interdisciplinary treatment for substance abuse. The data collected by Statistics Norway and the Norwegian Patient Register are published annually in reports compiled by SAMDATA. We present here a few of the «key figures» on the years 2005–2011, but refer the interested reader to the SAMDATA sector report on alcohol and drug abuse treatment.

6.3 <

The Act 2011–06–24 no. 30 relating to Municipal Health and Care Services, entered into force on 1

January 2012 and replaces (with the exception of the financial part) Act on Social Services. Chapter 10 deals with coercive measures. Section 10.1 deals with the municipality's duty to consider the use of force after being informed by next of kin. Section 10.2 regulates detention in an institution without consent (replacing Section 6.2 of the Social Services Act). Section 10.3 deals with the detention of pregnant women (replacing Section 6.2a of the Social Services Act). The application to detain a person without consent is prepared by the municipal social services / Norwegian Labour and Welfare Organisation, and submitted to the County Committee for Social Affairs. Permission is granted if there is a risk to the individual's physical or mental health from extensive and persistent drug use (cf. Section 10.2). For pregnant women, substance use has 'to be of such a nature that it is highly likely that the unborn child will be harmed, and if remedial measures prove insufficient' (cf. Section 10.3). The number of adjudications has increased over the years, but is still relatively low, it has to be said. Adjudications under Section 10.3 have remained at about the same level for the past seven years.

> 6.4

Norway's sole drug injecting room opened in Oslo February 1, 2005, following the passage through parliament (Storting) of a temporary law and set of regulations on piloting rooms where drugs could be injected under supervision, the Act on Supervised Injecting Rooms (*Sprøyteromsloven*). The law was made permanent in the summer of 2009. Table 6.5 presents some of the key figures on visits to the injecting room. The number of clients rose year on year, especially after the service moved to new facilities in 2007, and continued to rise sharply until 2009. Numbers remained largely unchanged in 2010 and 2011. Overdose frequency is stable, and comparable with injecting rooms in other countries. In the injecting room an overdose is defined as an incident in which the client, after having injected heroin, is in need of staff assistance to regain consciousness, or an ambulance is called and administers an antidote. None of the overdose incidents were fatal.

> 6.5

Tabell 6.1 Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på helseregion 2007–2011
Patients in substitution treatment by health region 2007–2011

Helseregion Health-region	Nye pasienter New patients			Utskrevet* Discharged*			I behandling In treatment			Søknader/venteliste Applications/waiting list					
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Øst-Norge (East-Norway)	384	374	441	580	642	264	292	305	371	325	2 050	2 121	2 257	2 466	2 787
Sør-Norge (South-Norway)	221	212	230	238	167	127	71	117	142	141	1 073	1 214	1 327	1 423	1 449
Vest-Norge (West-Norway)	208	179	210	335	246	123	108	91	151	69	903	974	1 093	1 277	1 440
Midt-Norge (Mid-Norway)	68	68	87	110	96	38	34	41	36	33	290	324	370	444	507
Nord-Norge (North-Norway)	74	52	73	91	85	10	15	17	22	33	226	280	336	405	457
Totalt (Total)	955	885	1 041	1 354	1 236	562	520	571	722	601	4 542	4 913	5 383	6 015	6 640

*Utskrevet betyr ikke nødvendigvis at personen er ferdig rehabilitert. Tallet inkluderer også avbrutt behandling (frivillig/ufrivillig/død).

*Discharged doesn't necessarily mean that the person is rehabilitated. The number also includes abrupted treatment (voluntary/involuntary/death).

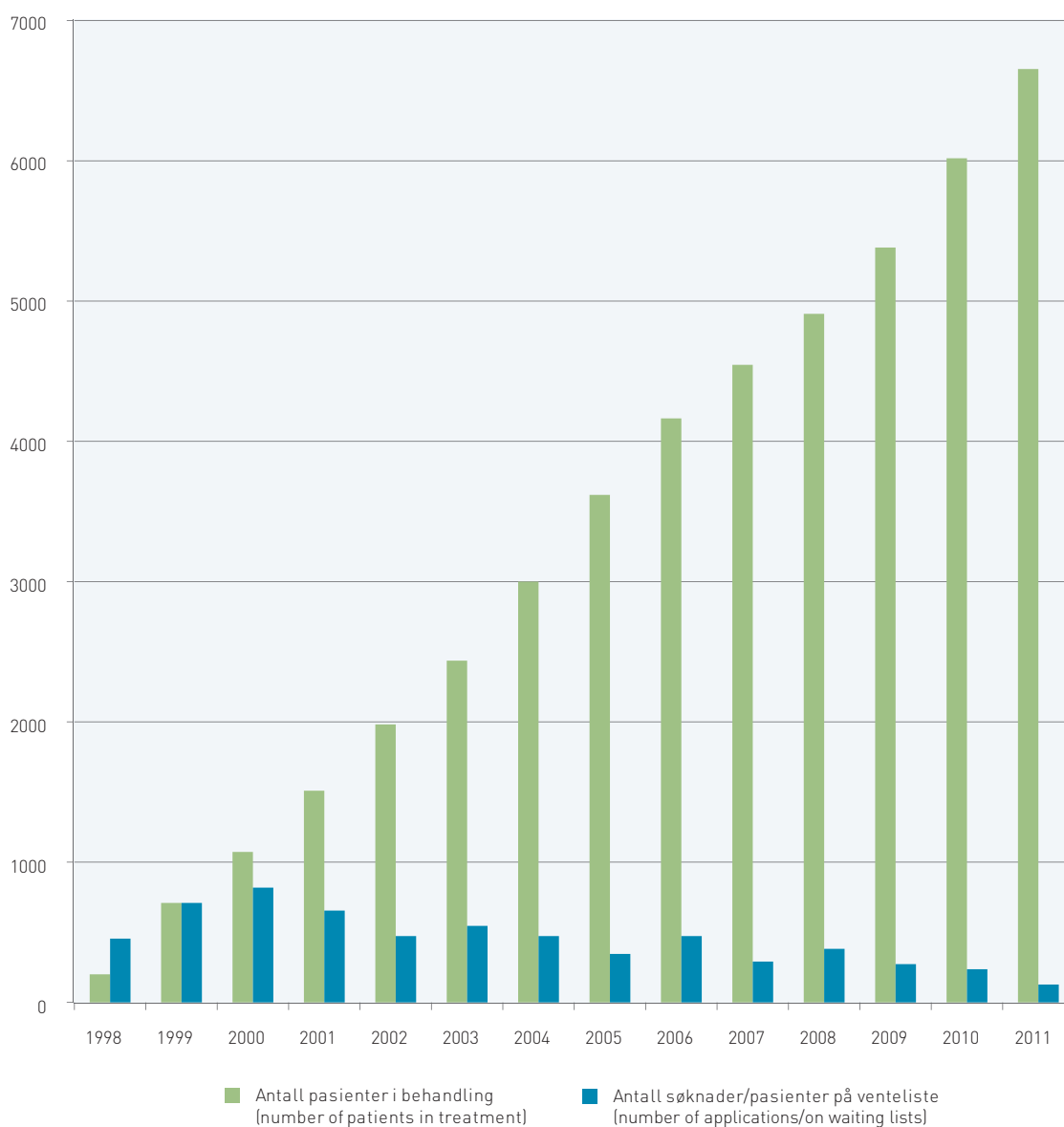
Note: Inntak og utskrivning inkluderer overføring av pasienter mellom LAR-sentrene. Antall inntak og utskrivninger i tabellen er derfor høyere enn det faktiske antall pasienter som er tatt inn i/har avsluttet behandling i LAR.

Note: The numbers for New patients and discharged includes patients that are transferred between LAR-centres. Double-counting may therefore occur.

Kilde: LAR Øst / Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF)

Source: LAR Øst / Norwegian Centre for Addiction Research (SERAF)

Figur 6.1. Pasienter i LAR-behandling og søknader/pasienter på venteliste per 31.12. Hele landet 1998-2011
Patients in substitution treatment and applications/on waiting lists per 31.12. The whole country 1998-2011

Kilde: LAR Øst/SERAF

Source: LAR Øst/SERAF

Tabell 6.2 Pasienter i Legemiddelassistert rehabilitering (LAR) fordelt på fylke 2011
Patients in substitution treatment by county 2011

Fylke	Nye pasienter	Utskrevet*	I behandling	Søknader/venteliste
County	New patients	Discharged*	In treatment	Applications/waiting list
Østfold	79	34	440	0
Akershus	73	17	553	0
Oslo	405	250	1379	43
Hedmark	31	12	172	0
Oppland	54	12	243	0
Buskerud	40	23	274	10
Vestfold	43	23	338	0
Telemark	30	52	310	3
Aust-Agder	6	1	158	0
Vest-Agder	48	42	369	0
Rogaland	92	60	582	21
Hordaland	127	9	797	7
Sogn og Fjordane	27	0	61	0
Møre- og Romsdal	32	7	135	10
Sør-Trøndelag	51	19	283	13
Nord-Trøndelag	13	7	89	7
Nordland	43	16	243	6
Troms	31	13	179	2
Finnmark	11	4	35	0
Totalt (Total)	1 236	601	6 640	122

*Utskrevet betyr ikke nødvendigvis at personen er ferdig rehabilitert. Tallet inkluderer også avbrutt behandling (frivillig/ufrivillig/død).

*Discharged doesn't necessarily mean that the person is rehabilitated. The number also includes abrupted treatment (voluntary/involuntary/death).

Note: Inntak og utskrivning inkluderer overføring av pasienter mellom regionene. Antall inntak og utskrivninger som framkommer er derfor høyere enn det faktiske antall pasienter som er tatt inn i/har avsluttet behandling i LAR.

Note: The numbers for new patients and discharged includes patients that are transferred between regions. Double-counting may therefore occur.

Kilde: LAR Øst / Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF)
 Source: LAR Øst / Norwegian Centre for Addiction Research (SERAF)

Tabell 6.3 Antall døgnplasser, oppholdsdøgn og innleggelser i Tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelproblemer (TSB) 2005–2011*Number of inpatient treatment beds, length of stay (in days) and admissions in specialised treatment 2005–2011*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Døgnplasser (<i>Beds</i>)	1798	1780	1833	1796	1873	1870	1903
Oppholdsdøgn (<i>Length of stay</i>)	557360	561314	569139	574732	575525	576837	596145
Innleggelser (<i>Admissions</i>)	12983	13152	12473	12429	12777	13481	14218

Note 1: Tallene innebærer antall plasser, oppholdsdøgn og innleggelser i døgninstitusjon som er eid av, eller har avtale med de regionale helseforetakene (RHF).

Note 1: The figures show the number of beds, duration and admissions to specialist health service facilities under contract with the regional health enterprises.

Note 2: For mer detaljerte oversikter (over f.eks de ulike helseregionene), se statistikkbanken på ssb.no.

Note 2: For a detailed breakdown (of the regional health enterprises, for example), see Statistics Norway, statistikkbanken at ssb.no.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (ssb.no)

Source: Statistics Norway (ssb.no)

Tabell 6.4 Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven § 10-2 og § 10-3 1996-2011*Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Municipal Health and Care Services § 10-2 and 10-3 1996-2011*

	§10-2	§10-2 midlertidige	§10-3	§10-3 midlertidige vedtak (gravide)
		<i>Temporary decisions</i>	<i>Pregnant women</i>	<i>Temporary decisions (pregnant women)</i>
1996	18	..	8	26
1997	21	..	9	18
1998	29		16	30
1999	46	33	17	42
2000	22	31	8	19
2001	39	31	12	11
2002	38	35	17	34
2003	42	30	21	24
2004	49	58	15	22
2005	80	66	25	30
2006	65	49	29	33
2007	83	54	30	43
2008	71	50	23	49
2009	87	88	29	46
2010	106	106	25	45
2011	101	100	28	42

Note 1: § 10-2 gjelder tilbakeholdelse av rusmiddelmisbrukere i institusjon uten eget samtykke, og §10-3 gjelder tilbakeholdelse av gravide (se www.lovdatab.no).

Note 1: § 10-2 regulates detention of substance abusers in an institution without the consent of the patient, and § 10-3 regulates detention of pregnant women suffering from alcohol and drug abuse (see www.lovdatab.no).

Note 2: Antall vedtak er ikke lik antall saker eller antall personer som er holdt tilbake, da det kan ha vært fattet flere vedtak om samme person.

Note 2: Number of decisions is not equal to the number of cases or the number of persons who has been withheld, because more than one decision may affect the same person/case.

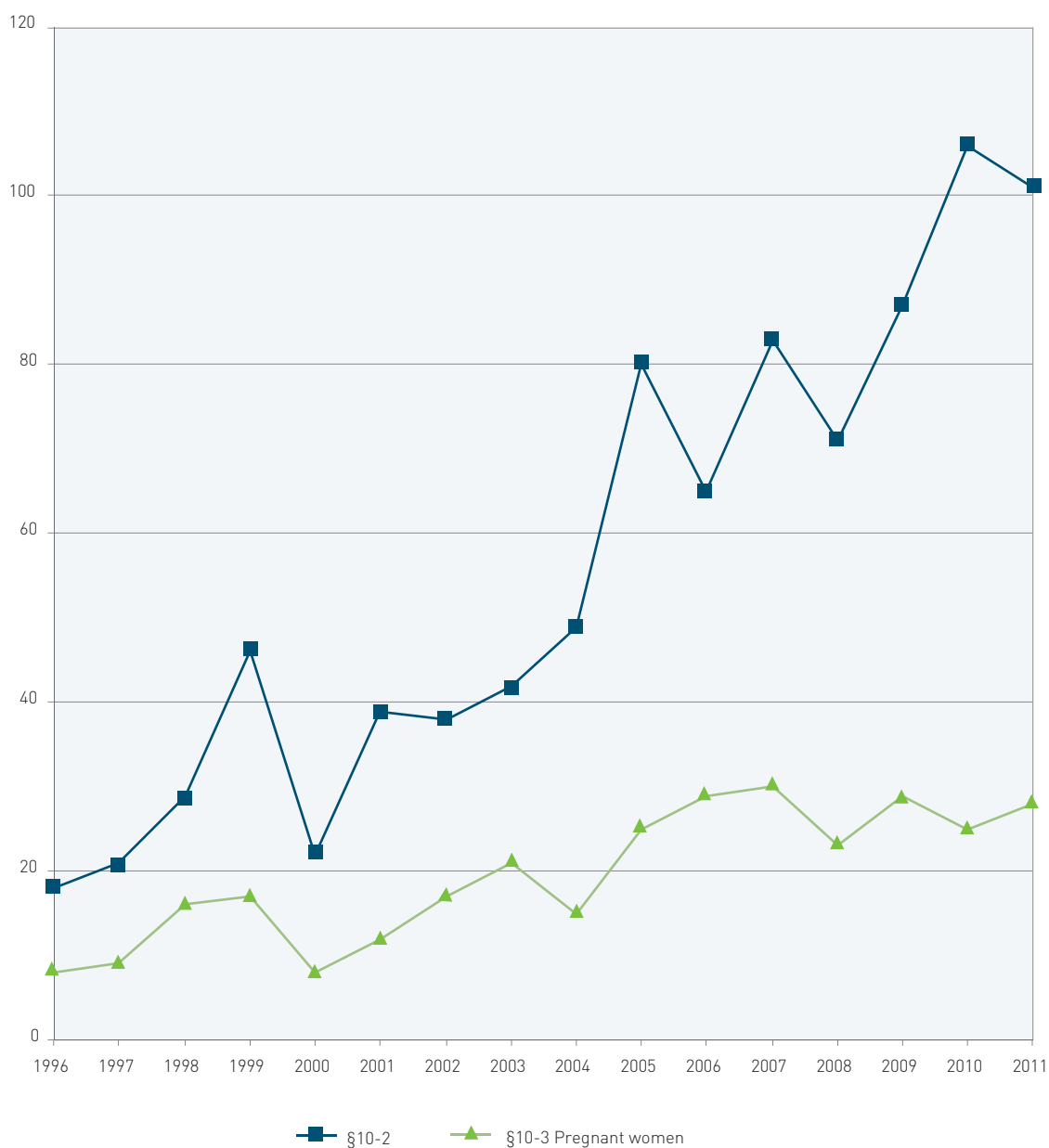
Note 3: Tallene for 2010 og 2011 er fremskaffet av Fylkesnemndene for sosiale saker – sentralenheten.

Note 3: The numbers for 2010 og 2011 are produced by Family Law Court – The Central Processing Unit.

Kilde: Uni Rokkansenteret og Helsedirektoratet og Fylkesnemndene for sosiale saker – sentralenheten

Source: Uni Rokkansenteret and Norwegian Directorate for Health and Family Law Court – The Central Processing Unit

Figur 6.4 Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i helse- og omsorgsloven § 10-2 og 10-3 1996-2011
Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Municipal Health and Care Services Act § 10-2 and 10-3 1996-2011

Kilde: Uni Rokkansenteret og Helsedirektoratet og Fylkesnemndene for sosiale saker - sentralenheten

Source: Uni Rokkansenteret and Norwegian Directorate for Health and Family Law Court - The Central Processing Unit

Tabell 6.5 Bruk av sprøyterommet i Oslo 2005–2011
The Drug Consumption Room in Oslo 2005–2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Antall registrerte brukere totalt* (Number of registered clients in total)	300	400	674	1224	1665	2211	2556
Antall brukere per år** (Number of clients per year)	277	297	486	923	***	1484	1539
Antall injeksjoner (Number of injections)	8318	8101	11654	19480	25940	28368	29204
Antall ganger ringt 113 (Number of times called 113)	35	36	70	122	155	164	155
Andel overdoser av alle injeksjoner i prosent**** (Portion of overdoses from all injections in percent)	0,4 %	0,4 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %	0,5 %

* Antall brukernummer delt ut siden sprøyterommet åpnet 1.2.2005.

*Number of client ID's distributed since the opening of the Drug Consumption Room 1.2.2005.

** Antall som faktisk har brukt tiltaket per år.

**Number of clients who used the facility during a year.

*** Antallet brukere for 2009 foreligger ikke.

*** The number of clients for 2009 is not available.

**** Ingen av overdosene har ført til dødsfall.

****All the overdoses were non-fatal overdoses.

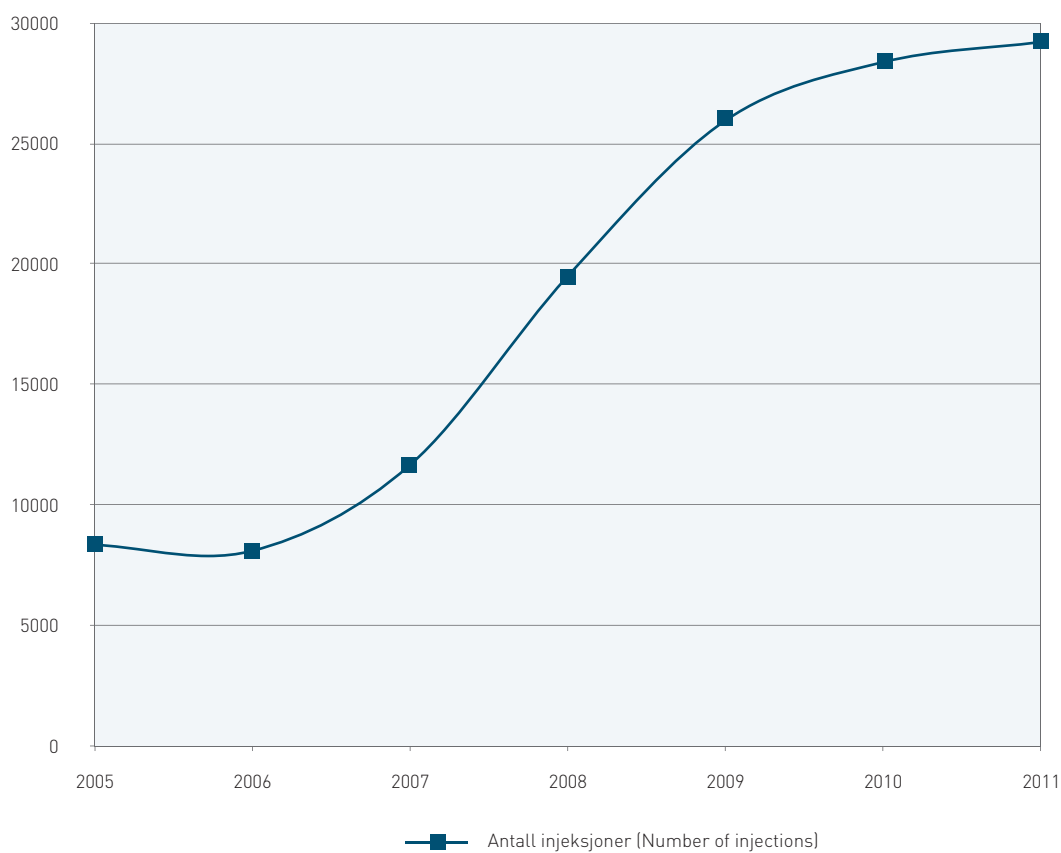
Note: Sprøyterommet flyttet til nye lokaler i juli 2007 og fikk fra da økt kapasitet.

Note: The Drug Consumption Room in Oslo moved to new facilities in July 2007 and had then increased capacity.

Kilde: Oslo Kommune, Velferdsetaten

Source: City of Oslo, Agency for Welfare

Figur 6.5 Antall injeksjoner i sprøyterom i Oslo 2005-2011
Number of injections in the Drug Consumption Room in Oslo 2005-2011

Kilder: Oslo kommune, Velferdsetaten
Source: City of Oslo, Agency for Welfare